

DAN: HEINSII

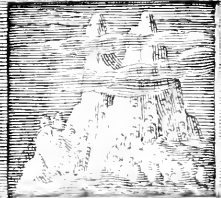
Nederduytsche

POEMATA;

By een vergadert
en uytgegeven

Door

P. S.

Tot Amsterdam
Gedruct By Willem Janssen a.^o 1616.
Met Privilegie voor 5 Iaren.

Privilegie.

DE Staten Generael der vereenichde Nederlanden hebben geconsenteert ende geaccordeert, consenteren ende accorderen mits desen, dat Wilhem Ianfz. Boeck-vercooper tot Amstelredam voor den tijt van vijf jaren naestcomende alleene inde vereenichde Provintien sal mogen drucken, doen drucken, ende uytgeven seker Boeck geintituleert *Danielis Heinsij Nederduytsche Poëmata, by eenvergadert door Petrum Scriverium*. Verbiedende alle ende een yegeelijck Ingefetenen van dese Landen 'tvoorsz. Boeck int geheel, ofte ten deele, int groot, ofte cleyne, in eenige spraecke, binnen de voorsz. tijt van vijf jaren na te drucken ende uyt te gevē, oft elders nagedruct inde vereenichde Provintien te brengen om te vercoopen, sonder consent vanden voorsz. Willem Ianfz. Op de verbeurte vande voorsz. nagedructe exemplaren, ende daerenboven inde somme van &c. Gedaen ter vergaderinge vande Hoogh-gemelte Heeren Staten Generael. In s'Graven-Hage den xxviij Octobris c 10 10 c xv.

A. v. M A T E N E S S E vidit.

*Ter ordonnantie vande Hoogh-gemelte Heeren
Staten Generael*

A E R S E N S.

Aen den Edelen Heer,

Mijn Heer

IACOB VAN DIICK.

Ambassadeur ordinaris

uyt den name ende van vegen des Doorluchtichsten en Groot-
machtichsten Heer ende Koninck Heer G V S T A F F, den
II van dien name der S V V E D E N, G O T H E N, W E N -
D E N Koninck ende erff-Vorft, Groot-Vorft in
F I N L A N D T, Hertoch tot E S T H E N
ende W E S T M A N L A N D T:

residerende by de Hooge Mog. Heeren D E S T A T E N
G E N E R A E L *der Vereenichde* N E D E R L A N D E N.

M IJN HEER, de Poëet Horatius recht
geboren om de sotheyt van zij-
nen tijdt, die niet cleyn en was, te
bespotten, siende dat een groot
deel vande Romeinen door de
grootte soeticheyte vande Griec-
sche sprake, haer eygen teene-
mael waren vergetende, ende aen een sijde setten-
de; segt dat hy oock de selfde sotheyt begonnen
hadde, doch dat Romulus, den eersten vader en-
de oorspronck der Romeinen, op eenen nacht by
hem quam omtrent den morgenstont, als de dro-

men gemeenelicken waer vallen, ende seyde hem in zijn oore; Dat hy dede gelijk de gene die hout int vvout dragen; daer het doch maer al te veel en vvaft. Het selfde mochtmen niet sonder reden seggen van onse landfluyden, die doorgaens de Romeinen, ende somtijdts ooc de Griecken, soo veel toegeven, dat zy hare manierē, sprake, schriften leeren, ende daer in soo veel tijdt besteden ende toebrenge, dat zy nieuvers vremdelingen en sijn dan in haer vaderlandt, nieuwers en dolen, en stameren, belacchelickē sijn dan daer zy geboren sijn; geen talen min en kunnen, en leeren, en verstaen, dan die haer de nature ende hare ouders geleert hebben. De Italiaenen sijn de eerste, die in onsen tijdt de geleertheyt ende byna teenemael vervallen sprake der Romeinen vveder opgebout ende verciert hebben: maer hebben daerentusschen niet vergeten haer eygen. De geleerde Petrarcha, die soo veel int Latijn gedaen en beschreven hadde, heeft driemael groter eer in zijn moederstale behaelt, ende is veel meer bekend gevvorden door zijn Toscaenschen sanck, als door alle het geen dat hy aen den dach gebrocht heeft. Politianus heeft hem by zijne grote vventenschap, noch oock by den Griecschen ende Romein-

Romeinschen fanck, die hem de susters van Apollo soo mildelickẽ uytgedeelt hadden, niet konnen houden, sonder de Italiaensche poësy te gedencken. Sanazarius en is niet te vreden geweest dat hy den Koninck ende vorst aller Poëten Virgilius in de oude Roomsche sprake hadde derven beroepen, heeft oock moeten toonen waer hy geboren was, ende niet ondancbaer te sijn tegen het landt dat hem voortgebracht ende opgevoedet hadde: heeft derhalven zijn soete Arcadia in zijn eygen tale uytgegeven. In Vrancrijk, onder veel anderen die niet te vergeefs voor de deuren van Calliope geclopt hebben, ende door haer geleertheyt op de koetsse des Faems geraect sijn, is Petrus Ronfardusten lesten voortgecomen; den welken men segt dat twaelff geheele jaren besich is geweest om hem inde Griecsche tale te oeffenen: (van vvaer alle geleertheydt ende wetenschap ontspruijt: maer insonderheyte de Poësy haeren eersten oorspronc, konst, aerdt ende soeticheyte ontleent:) alleenlicken om in zijn eygen tale te schrijven, ende de maechdekens van Parnassus nae zijn vaderlandt te trecken. Het vvelck alsoo hy hadde beginnen te doen, heeft terstont alle de geleerden van

gansch Vrancrijck als betovert, ende niet min loff en eer ingeleyt, dan of hy onder de eerfte Griecfche ofte Latijnsche fchrijvers plaetfe verdient hadde. iae heeft van zijnen Koninc groote gaven en een rijck incomen daer door verkregen. Van gelijcken ijver is geweest Saluftius Bartas, die by velen niet min en werdt geprefen, sonderlinge in het aenfien van zijn geleertheyt ende de heylige ende hoge ftoffe die hy verkofen heeft. Ontallicke meer geleerden hebben haer aldaer met haer eygen tale bemoeyt, en die altijd getracht te verheerlicken. Veel Spangiaerts ooc mede en hebben Spangien niet vergeten, oft fy fchoon inde Latijnsche fprake hadden connen uytmuntten, ende felf Romen beftrijden. Wy alleen ondancbaer tegen ons landt, ondancbaer tegen onfe fprake, hebben tot noch toe meeft al of de felfde veracht, ofte laten fchoffieren van die gene die geen anderen conden, ende teenemael blindt ende onwetende waren. Daer wy nochtans connen toonen, dat jae felf de voornaemfte Franfoyfen inde hare veel fauten begaen hebben, niet lertende op den toon ende mate vande vvoorden, die zy merckelicken gevvelts doen. Gelijk oock meeft de onfe, die tot noch toe eenich gedicht in

haer

haer moeders tale gefchreven ende uytgegeven hebben. Doch gelijk de Poëfy geen verftant en kan beminnē, dan dat hemelfch ende vol viers is; niet en behoorde by de handt genomen te vverden, dan van yemandt die by nae in alle vvetenfchap ervaren, ende inde Roomfche ende Griecfche teenemael thuys is: foo hebben vvy reden om de onfe geluckichte achten, als die gene die door de vvetenfchap van andere haer over al bekent gemacēt hebben, om haer eygen dencken. VVy fullen hier niet feggen hoedanich onfe Poët is, die felve over al in ander talen fpreekt; maer veel liever op hem verfoecken, dat hyt ten beften wil houden dat zijne Duytsche vruchten, die van hem felf nauwelicken int licht te verwachten waren, hem door een foete dieverije (gelijk als wyt duyden) afhandich gemacēt fiinde, aldus nu voordendach komen. D E S E en hebbe ick niemant, dan uwe E. miin Heer, connentoe fchrijven. VVant het fy dat ick de Poët aenfie, weet dat hy in niemant meer en is gehouden: het fy dat ick overlegge wat reden dat hy heeft, en kan niet vinden dat hy beter foude konnen oordelen. Vvve deuchtende vvetenfchap die Holland voort-gebracht heeft, en heeft Holland niet konne n

konnen behouden : mits ander Princen die ge-
 vrijt, ende haer ontrocken hebben : de vvelcke
 uwe E. tot den hoochsten staet verheven hebben,
 die een groot gemoet kan vvenschen ende een
 Koninck geven. Doch het hert, de liefde, het
 gemoet is by zijn vaderlandt gebleven. Het
 vvelck om te meerte laeten blijcken , ghy ons
 ooc uvve edele iegenvvoordicheyt gejoint hebt,
 ende uwe woon-plaets hier gecofen. Alvvaer
 ghy voor een voesterheer ende vader der geleert-
 heyt bekent, ende alle dagen meer ende meer ver-
 maert werdt: soo dat alle cloecke verstanden strij-
 den ende tſamen spannen om uwe loff ende eer te
 verbreyden : die geschildert in het vvitte velt
 van Mnemofyne, door den tijdt ſal breken, en-
 de uvve deuchden eeuuvich ende onsterflic ma-
 ken. VVaer van de Koninginne is een ongeloof-
 liche ſoeticheyt van aert ende belcefdheydt; die,
 gelijk de Magneetſteen het ijſer, de herten van-
 de vvereldt nae hem trect, ende haer ſelven ver-
 getende by uwe E. doet wonen. De groote Ari-
 ſtoteles van de deucht ſprekende, ſegt datter een
 gebreck ofte ondeucht is, die alle menſchelicke
 te boven gaet , ende daer-om de vvilde beeftē
 moet toegeschreven vverden, oock als zy in de
 men-

menfchen wordt gevonden : daer by een deucht verhaelende, den vvelcken alleen de Goden ende de Helden hebben. Het vvelck hy bevesticht met de vvoorden van Priamus, die van Hector by Homerus alfoo fpreect:

ἄδ' ἐξ ἰσθμῶν

Ἄνδρός γε θνῆτ' ἑ παῖς ἔμμεναι, ἀλλὰ θεοῖο.

Dat is:

*Hy fcheen voor tvaer te fijn niet van een menfch
gekomen,*

Maer uyt den hemel zelf oorfpronckelick genomen.

De felve befpeuren vvy alle daech in sommige, doch feer weynich: die met een byfondere minlic-
heyt van manieren ende aenlockende reden haer
foo dragen, dat zy boven haer fortuyne fijn, ende
haer oorfpronck merckelicken te kennen geven.
Het zelfde fien wy, mijn Heer, in uwe E. Denwel-
ken ick niet te vergeefs en acht uyt onfe loffelike
ftadt van Haerlem gefproten te wesen (waer inne
ick oock mede mijn niet vveynich en verheuge,
als fijnde uwe E. landsman en mede-burger) daer
onder andere konften, oock de vveerde Boeck-
druckerye haeren eerften oorfpronck (elders by

onste bevvijfen) heeft gehad. die uvve E. vvesen-
 de een voorftander aller geleertheydt ende vvijf-
 heydt, daer de zelfde voefter ende onderhoufter
 van is, foo verre boven de nijdt ende doodt fal
 verheffen, als uvve deuchden haer alrede boven
 het gemeyne volck ende haer oordeel verhe-
 ven hebben. VVaer aen niet en tvvijfelt, die dit
 fchreeff op den naefteften Novembris des Iaers
 c10 10 c xv,

*uvve Ed. hertsvvillige vrundt ende
 diender*

PETRVS SCRIVERIVS.

Aen

Aen den selfden.

NEERLANDSCHE Poësy, niet minder als de Grieken,
 En't oude Romen was: roert nu vry wve vriecken,
 Van onsen Heyns geleert: Godin, doet die nu aen:
 Reckt vvat ghy recken kont, laet al het ander staen.

Ghy vweet vvaer 's Graven-Haech, de Tempe van ons landen,
 Niet verre vande Zee en Schevelijnsche stranden,

In duyn en bosse leyt: vliecht daer, vliecht spoedich heen,
 Tot wvven voester-beer. ghy vweet vvie dat ick meen.

Vliecht naer den vvijsen Dijck, vermoeyt vā Koninckx saecken,
 En vvalt hem met wv vlyt een vveynichien vermaecken.

Als t' Hoff sal hebben 't zyn, en als hy niet en doet,
 Neemt dan wv uyre vvaer, vvent dan nae hem de voet.

Ghy sult (en t'vrijfelt niet) seer aengenaem hem vvesen,
 En sal veel liever u dan yemandt anders lesen.

Al sijn hem vvel bevust de spraecken alt emael,
 Soo is de meeste lust tot zijne moeders tael.

Tael ongelooftick soet, princes van alle taelen,
 Geboren om de croon van anders hoeft te haelen:

Vol sins, vol desticheyts, vol luysters, lancken ruijm,
 En die vvel misen kont het over-zeefche schuijm.

Tael rijck en onvermengt: tael om ten toon te dragen:

Godin, die niet behoest een vvoordt te loopen vragen,
 En halen tot wv hulp. tael van geluckich slach,

Die gansch Europa door de taelen trotsen mach.

Schier d'outste die men vindt: niet om te wederleggen:

Hy booge vande zyn, die vvil: vvy sullen seggen

Dat onse taelde haer soo ver te boven gaet,

Als van de swarte nacht de helder sonne staet.

En om dat vvy den trots van Vranckrijck hier aenraecken,

Soo segt haer dat vvel eer haer volckeren dus spraecken.

Die tael die daer nuis, die comt van vreemdt gespuys,

En wyt een ander hoeck gesproten leyt daer t'huys.

Van onse Duytsche tael de Fransman is gevveken,

Genoot druckt zynen hals in't Roomsche iuck te steken,

En van het vreemde volck. t'vvelck nemend' in zyn landt,

Is daer met zyn gevvelt een nieuwe tael geplant.

Dees spreken zy daer noch: haer eygen is verlooren,

Die vvas gemeen met ons: men sprack daer soo te vooren

Gelyckmen hier te landt noch is gevvoon te doen:

Vvy houden onse tael, vvy sijn noch even coen.

Maer Vranckrijck is verheert, en houdt niet op van pralen:

Zy dencken niet vvaer haer de naem komt vande VValen.

Ist niet, om dat haer spraeck by minsten ende meest

Gevvisselt en vervvaelt vvele eertijds is gevveest?

O Galli sonder gall, ghy liet u soo manieren!

Daer tegen sijn vvy noch gebleven Batavieren,

Geen dienstbaerheyt gevvent: en op een vrien grondt

Ist dat vvy noch van outs behouden onsen mondt:

Van niemandt niet gesnoert, van niemant niet gebonden,

Iae in het minste niet van yemandt oock geschonden.

VVech, vvech wytheemsch gedrocht. de Vlaemsche soete maecht

Die sul vvelschicken, dat zy Hollandt vvel-behaecht:

De Gentsche nachtegael die sal veel sorge dragen,
 Die daer verheven sit op s' Faems vergulde vagen,
 En rent de vvolcken door, tot daer de Son opstaet,
 En wederom te bed met zijne peerden gaet.

Mijn sorg, mijn ander-ick, mijn vriendt van oude iaeren:

Dat Goddelick verstandt, dat ons kan openbaeren

Al wat in Romen schuylt, iae van heel Griecken-landt.

Dat tot ons groote licht den Hemel selve sandt.

Die soeten honich-dieff van all d' Hybleefche raten.

O, die den besten vvin getapt heeft uyt de vaten

Van het Tyrrheensche landt: en nu soo veel uytgeeft,

Dat gantsch Europa schier van zijne tafel leeft.

O, die ver overtrest den schencker vande Goden:

In't schaffen meer alleen als all des Hemels boden.

Self't Neectar is veracht, en't gaet soo niet in s'vanck,

Als Heinf; nieuwe melck end' aengename dranck.

Als by zijn snaren roert, Homerus moet het geven:

En de Thebaensche s'vaen, al siet men hem hooch s'vveven

In't blaeuwv gesterde velt: Alceus met zijn luyt,

Laet maer ons nachtegael beginnen, heeft oock uyt.

In't cort der Griecken trots kan hy alleen neersetten,

End' haer, alst komt te pas, self geven nieuwe vvetten.

En Romen ist genoeg, die haer geluckich acht,

Als hy maer geeft gehoor, en haer niet en veracht.

Self Maro gaet hem nae, hoevvel met groote gangen:

Catullen Naso mee sijn met zijn lieffd bevangen.

Zijn vriendschap vverdt versocht. van haer vwordt hy ge-

En om zijn soeten sanck te hooren, is daer strijdt. (vrydt;

Soo yemandt met de pen nae 't leven is te maelen,
Men hoeft geen van Aquijn of Spangien hier te haelen.

Mijn Martiael bekennt met all zijn trecken soet,
Dat hy hem vallen wil (soo hy 't gedoocht) te voet.
Maer zijne sedicheydt en wilt dat niet gehengen:

En 'tis hem eers genoegh, als hy zijn sanck mach mengen,
En sitten aen haer disch. Dat hem soo veel geschiet,
Dat hy nu breeck-spel is, en haer geselschap vliet.

Niet walgende van haer, niet om met haer te scherffen,
Maer heeft zijn geest gesocht een vveynich te verwersen.

Zijn moederlicke tael, hy hielt het voor een schandt,
Dat die soo vveynich vvierdt geoeffent hier te landt.

Het overschot van tijdt dat hem de Goden gaven,
Dat heeft hy hier besteed. hy laet een ander draven

Om eer en om gevvin: of met des teerlincks val
Verminderen zijn goet, en spelen met den bal.

Een hooch, een Godlick hert en laet sick niet verleyden
Van die geen ander loon, dan sterfslickheyd verbeyden:

Den hemel volcht hy naer. en om niet stil te staen,
Is hy met onse spraeck en haeren loff begaen.

Dees heeft hy uyt het slyck gebeurt, en opgenomen:

Zijn vverck daer van gemaect. niet slachtende de lomen,
Daer Nederland van vvaecht, en die nu (maer t'onrecht)

De Reden-rijckers bend, en Rijmers sijn gesecht.

Een volck dat veeltijdt is ontbloomt van alle reden,

Onmatick, onbesuyft, vvan schapen, onbesneden:

In treurspels bly van sin, en vveer oubollich gram.

V neem ick alleen uyt, ô constich Amsterdam!

Op uwv toonelen heeft die konst, die was verloren,
Haer adem vveer geschept. by u is zy herboren.

Het Hoofd dat steeckt ghy op. ick sie uyt uwv maras
Yet rijsen in de locht: ick sie een nieu Parnas.

Den vvech hebt ghy gesien. en datter aen mach faelen,
Dat sult ghy metter tijdt van Helicon gaen haelen.

Van't Helicon, dat hier een ander Heynst doet op,

En met een groot gemoet den ouden geeft die schop.

VWant soo ghy hooren vuilt het loff der vromer Helden,
Die voor het vaderlandt het lijff te pande stelden:

Daer aen heeft ons Pöet zijn frisch gemoet geleydt,

En door zijn pen bevrijdt van alle sterflickheydt.

Ghy Heemskerck, diemen sach Mars over Thetis bringen,
En op zijn eygen stroom den Spangiaert gingt bespringen:

Al liet ghy daer den geest, soo is de eer bevaerd,

En ghy licht hier bedeckt met vrij-gevochten aerdt.

V Leyden is bekend, die met die groene baeren

Des grooten Oceaens quam voor uwv vest gevaeren,

Boysott: en Vander-Does. doen hebt ghy ingehaelt

De Pegaseesche vloedt, en met uwv bloedt betact.

En op vrien is gescharpt soo menich Spaensche degen

VWordt ghy ô vrome stadt Ostende niet versvregen:

Naer een soo lang beleg, nae kommer ende kouwv,

VWat heeft de vyandt doch gewonnen, als berouwv?

Ghy Helden vvijt beroemt, vwie soud' u doch vergeten?

Al sat Heyns aen den disch vand' Hemelsche Poeten;

En oft schoon haren sanck en veelt gien alsoo gaet,

Dat Venus in haer sin, en Bacchi druyve staet:

En ofhy schoon oock haer ginck in ons (praeck toelichten,
 Ter liefste van ons all. soo liet hy haest de schichten
 Van 't blinde Venus vricht. en recht der Helden vrint
 Ontseyd hy oock den God die alle pijn verslindt.
 Heemskerck was liever gast. wiens siel hy opgetogen
 Hooch vander aerden heeft, ver uyt des Spangiaerts oogen.
 Om dat hy eerst uyt 't land het oorloch heeft gebracht,
 En ons met eene pays van twaelf iaer bedacht.
 Voornaemste man, ghy leeft, al zijt ghy schoon begraven:
 Men siet ront om dijn graff de Pierinnen dragen,
 V vlechten eenen krans van eyck en lauren loff,
 En keren van den hals het swart Vergetel stoff.
 Siet, Heins biedt u den handt: siet, Heins heeft u beschreven:
 Nu sult ghy onbevleekt in eeuwicheeden leven.
 Hoe vvel, en hoe getrouwvveere was betracht,
 Al u v veldaden schoon beliepen vvelde nacht:
 Ten vvaer de goude pen gestiert van vvijsse handen
 De duysterheydt voorquam van d' Acherontsche stranden;
 Al u bedrijff was niet. vwant Lethes kouden vloedt
 Is suster vande doot, die 't al vergeten doet.
 Veel hebben ingeleyt veel eer, en groote daden
 VVel eertijds aengerecht, maer leggen all beladen
 Met eenen langcn nacht, ver domt, verstickt, versmoort,
 Soo dat men gantschelick van haer niet meer en hoort.
 Ver vvaerloost en versuymt nu menich Held moet suchten,
 Om dat hy onbekent daer leyt, en sonder vruchten:
 VWant anders vvaer zijn naem en dencht gespelt gevveest,
 Dees prickel soude veel ontsteken zijnen geest.

Als yemandt in zyn tijd heeft loff end' eer verkregen,
 Wat baetet, soo daer nae zyn vroomheyt wordt gescreven,
 Zyn name niet verbreydt? het komstich eeuw' en kan
 Geen dienst, geen vruchbaerheyt genieten vande man.

Daer wordt geen vrit gestelt, vvaer nae met groote hoopen,
 Als nae het aes de visch, de luyden mochten loopen.

Een Ridder, die altijd geveest is onversaecht,
 Indien nae zijne doot daer niemant nae en vraecht,
 En met een stille trom' de krijchsmān wordt begraven,
 Verschilt niet veel van een, die bloot van alle gaven

Van Mavors onbevreesst, ter vereldt niet en doet,
 En als men vwapens roept, het hert sinckt inde voet.
 Sulck een volcht eer noch naem. Wie soude konnen seggen,
 Hoe veel daer onbekent in duysternisse leggen?

Voor Agamemnon sijn veel vwapen-tuers geveest,
 Byd' haeren groot geacht, den vyandt seer gevreesst;
 Maer leggen onbeklaecht. daer vvaeren geen Poëten,
 Oft ander vvetend' volck op haren sarck geseten:

Die konden met haer sanck verdrijvende de nacht,
 Der Helden naem end' eer vvel hebben voortgebracht,
 Tot kennis van ons all: ten dienste vande landen:

Vwant hier door allesins een hooch gemoet sou branden,
 Te doen het geenhy leest: sou vliegen dus gheport,
 Zyn vaderlandt getrou, zyn selven doen te cort.

Themistocles en kon geen rust noch slaep bewangen,
 Gedreven sijnde staech met yver en verlangen

Te volgen in het spoor Miltiadem den heldt:
 Wiens opgehangen rooff, den vyandt met geveldt

Benomen en ontiaecht, als hy ginck overvvegen,
 Was heel daer in ontroert, en nemende zijn degen
 In zijne rechter hand, is in het velt gegaen,
 Mars prickelde zijn hert, sach Xerxes voor hem staen.
 De mannelicke deucht, aen alle kant besloten
 Met ceder en laurier, met Hebes dau begoten,
 Van d' Eeuwicheyt bevvaert, vrij van Tijds ongeval,
 Past vveynich op de Nijdt, die is, en komen sal.
 Wat meent ghy dat een mensch op aerde doet beklipen?
 Een vvelgeleerde handt, geluckich in het schrijpen.
 Verloren was de naem, het was om niet gedaen,
 Sooniet te hulp en quam de dochter vande swaen,
 De pen; van ander aert en van verscheyden krachten
 Als haere moeder is: want als zy gaet verwachten
 De doot, dan komt haer liedt: de dochter met haer sanck
 Maect dat de mensch hier leeft veel duysent iaeren lanck.
 Men schreeff vvel eer op steen, op koper oock de vvetten:
 Op beddekens van was, en houte tafelletten:
 Op loot, en op yvoor met ijser ende vier:
 Opschorss' van lindeboom, op ceder, en papier,
 Op bladeren van palm, al nae de vvijs' der landen.
 En 't was haer niet genoeg dat d' olyfant zijn tanden
 Oft hoorens had geleent: zijn ingevvant getouvvvt
 Moest lijden dat het oock vierdt in een boeck gevouvvvt.
 Op lijnvaet hecft men oock en sijden stoff geschreven,
 Als doet den Achemeen, en die in't Oosten leven.
 Ick swrych hier het Francijn, ick swrych het Pergament,
 Om dat het als den int een yder is bekent.

Dit all' vierdt soo bedocht, om dat men sou behouden
 Der gener loff en naem, die nimmer en verflouden,
 Maer onberveglick ten stryde sijn gegaen,
 En hebben met haer bloedt de landen voorgestaen.
 Met liedtiens heeft oock der vromen loff gesongen,
 Daer geen gereetschap was: en sijn alsoo gedrongen
 Door nevel ende mist, tot dat zy naderhandt
 Gebrocht sijn in een boeck by luyden van verstandt.
 Soo leeft Arminius, Civilis, ander helden
 By Tacitus verhaelt: en diemen daer siet melden
 Van't Bataviers geslacht, tot eer van onse Landt,
 Vrijwillich inden dienst, van Roomen niet vermant:
 Vriendt van het groote Rijk, en broederschap gesvoren,
 Sijnd' in zyn meeste kracht: niet, doe het ginck verloren,
 Den Arent vierdt gescheurt. Nu is het Roomsche Rijk
 By die ghestaltenis niet anders dan een lijck.
 Het trotse Griecken-landt vaer is het heen gevaren?
 En Cecrops hooch gebouw? Vaer sijn Amphions snaren?
 Vaer is die groote stadt Minerva toegevoijt?
 Niet dan Medusaes hoest, en haeren wyl tot spijt
 Van ons gebleven is: voort is het al verdovenen.
 Bæoten is geweldt, verdroocht de Hippocrenen.
 De Musa ballingslandts gaen dolen over al,
 Bedroeft om haeren berg, en 'tsoet Pyrenes dal;
 Door Mahomet veriaecht: want all' onmenslickheden
 Daer hebben d' overhandt in dorpen ende steden.
 Athenen leyt in d' aß. de Turck die vroet in't stoff,
 Daer Constantinus eer gehouden heeft zyn hoff.

Wel aen! ô Nederlandt, ghy hebt u te verblijden,
Dat binnen uwy bedrieff in onse laeste tijden

De wetenschap toeneemt, verspreyt haer breed en wijd,
Soo dat ghy Romen nu, iae oock Athenen sijt.

Tot welckes sekerheydt, en troosting van ons handen,

Tot Haerlem is gebroeyt, gesien ingeene landen,

De vveerde Druckery. dees vvakert ons gemoet,

En ons soo menich boeck met lust wytgeven doet.

VVaer van dit zy een stael: Op desen voet laet vvesen,

O Landsluy, dat vvy oock van uwe vruchten lesen:

Tot ciersel van ons tael, tot eer en vveerdicheyt,

Tot woord'ring van haer deucht en haer bevallicheyt.

Ey liever! segt, en ist niet hoochlick te beklagen,

Dat een soo schoone tael mishandelt en verflagen

Sou leggen sonder glans, sou blijven onbekent,

Die niemant aen en raectt, dan diese quets en schent!

O Nederlandt, komt aen: maeckt, die nu is verschoven

En vluchtich, aengenaem in s' Princen lekker hoven.

VVaerom en souse niet? ick sie het haest gemaectt,

Indien zy op de been, en inde kennis raectt.

Laet dit zijn onse bruyt, dees laet ons alle trouwen:

Met desticheyt versien, en met geleertheyt bouwen:

Laet haer toch ongevalscht, met bastaert niet besmet,

En van haer selven rijck, en van haer selven net,

Eens vvandelen in't licht, eens breken door de vvolcken,

Eens komen aen den dach. ick sie de vreemde volcken

Die sullen allesins met yver ende lust

Deelachtich vwillen sijn, en desen tael bevvust.

Denckt niet dat dees Godin in 't stuck van hooge dingen
Sou wvvesen onbequaem, en niet om uyt te bringen

De meening ende sin van een geleert gemoet,

Dat Phœbus selve drijft, Minerva loopen doet.

Gaet, Nederlandt, vrij aen: en wvvlit het volck niet slachten

Die niet, dan dat met moeyt van buyten komt, en achten,

En dat ons wvwordt geleerd: als off daer sonder niet

Een mensch vertalen kond' dat in zyn sinnen schiet.

Ick ken van sulcke slach een geest noch ionck van iaeren,

Alleen in onse tael verstandich en ervaeren,

Vernuftich ende kloeck: die noyt Latynsche las

Ons Duytsche Mimos geeft, alleen van zyn gevvas.

Dus doende, sullen wy niet passen op de Franssen,

Off nae d' Etrusche fluyt behoeven meer te danssen.

Haer beyder Poesij, hoe lieffelick die lonckt,

Hoe zy staet toegemaect, en cierlick opgepronckt,

Sal niet by d' onse sijn in 't minste te gelijcken:

Wy sullen haer den vlag en 't hooge seyl doen strijcken.

Wvant onse suyverheyt en over schoonen glans,

Die ons gebleven is, die ruyckt daer nae Romans.

Dat daer met onse tael besoetelt soude wvvesen,

Staet u het tegendeel in desen boeck te lesen.

Siet daer dan, en ontfangt met blijfchap desen schat,

Die toegeschreven wvwordt de eere van mijn stat.

Aenwaert dit groote man, tot u geschickt om reden:

Niet om uwv hooge staet, niet om dat ghy van Sveden

Hier Raedt sijt en Gesant, en dat de Koninck wvwijs

V voor zyn eygen volck gegeven heeft den prijs:

Maer om uww groot verstandt, en treffelicke gaven.

Om dat ghy zijt gevvoon nae Helicon te draven,

Te lesschen uwen dorst in't diepst van Hippocreen,

En derft uvel aen den danst met Phœbus selve treen.

Om dat ghy tot ons konst insonder sijt genegen,

En kont als in een schael ons dichten overuuegen.

Om dat sick Phœbus heeft om uwent uuil berooft,

En u zijn eygen krans ginck hangen om het hoofd:

Daer gevende noch by veel telgen van laurieren,

Alleen in uww gevveldt, alleenlick om te cieren

Den uvelverdienden kop van een gesvwindt Poëet,

Die u behagen sal, en met de Goden cet.

P. S.

Aen

Aen den Lefer.

HEt oude spreekvvoordt ſegt, Daer de man niet ſelfs komt, daer werdt het hooft niet wel gewaſſen. Het ſelfde, ionſtige Lefer, is ons hier weder-vaeren. Want alſoo deſe *Poëmata* gedruckt ſijn in een ander ſtadt, daer wy altijd niet over ofte by en hebben kunnen weſen; ſoo is over all onſe ſin ende meeninge niet te recht gevat, ofte gevolgt. Onder andere hebbe ick u dit willen vermaenen: De *Emblemata van minne* ſijn by den Drucker ſonder eenich onderſcheyt achter een vervolgt tot het getall van 48 toe: daer nochtans maer alleenelijck de eerſte 24 (namentlick het Ambacht van Cupido) van des Auteurs vernuſt ende vindinge ſijn: ſoo inde beelden, als de gedichtſelen. De volgende 24, te vooren tot meer malen ende op verſcheyden plaetſen gedruckt, ſijn van andere. Dees hadde een ſeker liefhebber ſoo uyt den hoochgeleerden Mr. Hadriaen de Jonge, als andere ſchrijvers, by een vergaert, ende in koper doen ſnijden: om deur den druck gemeen te maecken. Dan alſoo dit maer ſtomme beelden waeren, ſoo is de ſoetvloeyende tong van onſe Poët daer toe geleent, die al ſpelende de ſelfde over veel jaeren Nederlandts heeft doen ſpreken. Hier hebt ghy op te letten: ende voort deſe miſtellingen te verbeteren. Pag. 65. verſ. 8. *De Sterren trotsen derf*, leeſt *trotsen ſelf*. Inde *Loſſanck* van Bacchus, pag. 21. verſ. 15: *aen u rechter ſy*, leeſt *ſlucker ſy*; om dat de figure met de Poët ſoude over een komen, ende met de Poët de ſchilder, ofte plaet-ſnijder. Hout deſe verſuymeniſſe, ende diergelijcke meer andere (ſooſe gevonden mochten werden) onſten beſten, ende vaert wel.

DANIELIS HEINSII

NEDER-DVYT-
SCHE

POËMATA.

HONORI ET ETERNITATI

JACOBO AB HEEMSKERCK
AMSTELREDAMENSI
 Viro foris et optime de Patria merito.
 QVI

*Post varias in notas ignotissimas navigationes
 in novam Zeelandiam sub polo Arctico duas in In-
 diam Orientalem versus Antarticum totidem In-
 deq; optimis spejhs A° 1703 CIV reverfus victor.*

TANDEM

*Expeditionis maritimae adversus Hispania praefectus
 formidem validem classis Hercules aultu ingressi
 in Fretu Atlanticu sub ipsa arce et rube Ebraeae
 vii Kal. May A° 1707 CIVIN fudit ac profugavit.*

IPSE IBIDEM

*Pro Patria strenue dimicans gloriose occubuit:
 Anima caelo gaudet, Corpus hoc loco jacet:
 Hæve lector famam, viri ama, et virtutem.*

CVIVS ERGO

AB.
 Illustriss. et Potentiss. Paderat. Provin. Belgic.
 ORDINIBVS. P.P.

H. M. P.
 Vixit annos XL. Menses I. Dies XII.

*Heemskerck die dwars doortys en tyser dorste streven
 liet d'eer aen v'and, hier tyf, voor G'bruluar het leven.*

OP DE DOOT ENDE TREFFELICKE VICTO-
rie van de mannelicken helt IACOB HEEMSKERCK, Admi-
rael, begraven binnen Amsterdam.

Hier binnen in dit graf, o Vrienden, licht gesloten
Dē onbeweechdē helt van Amsterdá gesproten,
Die vol van manlick bloet, onwinbaer, onver-
faecht, (jaecht.
Heel Spanjen op het lijf de koortfen heeft ge-
Naer dat hy vā te voor was door het ys gebroké,
En buyten Son en Maen een weerelt hadd' ontloken,
Daer niemant was geweest, noch Liber, noch den helt
Die aen des werelts endt twee paelen heeft gestelt.
Al ist dat zy nu bey, by Iupiter geseten,
Bevrijt sijn van de doot, en met de Goden eten,
Het is nochtans bekent, dat haere kloeckste daet
En haeren grooten roem beneden dese staet.
Die komend' aen de kant van Hercules bevaeren,
En noch naer hem genoemt, daer vele schepen waeren,
De meester van de zee, voor d'oogen van de stadt,
Int midden van zijn volck heeft by de kop gevat,
Gevolcht, aen boort geklampt, den ancker uyt gesmeten,
Hem vast daer aen gemaect, op dat hy sou vergeten
Te keeren wederom, en stekend' in den brant
Al dat int water lach, gaen branden af het lant.
Gelijk de dollé Mars, de breker van de steden,
Eer Tydei gróote soon quam tegen hem gereden,
Stont boven op zijn koets, gewapent, en soo vast
Als eenen staelen muyr: soo stont hy voor de mast.

Het ſweert was in de vuyſt, het lichaem was omgoten
Van yſer en metael, en rontom toegeloten,

Het hert ſpranck uyt het lijf, en overliep hem ſchier,

Zijn aenſicht was vol moet, zijn oogen vol van vier.

Soo ſtont hy ſonder vrees, en yewers op te dencken,

Als om des vyants macht te ſchenden en te krencken,

Te volgen waer hy vloot. tot dat hem is de voet

Genomen van het lijf. Noch ſtont hy met de moet.

Noch brocht hy aen het volck, vermaend' haer te beſpringen

Het ſchip van alle kant, den brant daer in te bringen.

Int midden van de doot noch even onbevreeſt,

Niet voelende de pijn, en gevende de geeſt.

Die vliegend' uyt het lijf wiert dadelick verheven

Int midden van de locht daer al de helden leven.

Van daer keeck hy om leech, en ſach de weerelt ſtaen

Beneden onder hem, die hy was om gegaen.

Hy ſach ons ydelheyt, en al de ſorte wenſchen,

Het draven en het gaen, het loopen van de menſchen.

Maer keerde meeft zijn oog naer't Indiaenſche goet,

Dat onſe deucht bevecht, en die vergeten doet.

Hy ſach de ſneeu, het ys, hy ſach de witte beeren,

Maer boven al de maets haer op het water weeren:

Den Spaenſen Avila vol vrees en ſchrick: hy ſach

Een klimmen op de maſt, en nemen hem de vlach.

Hy ſachſe man voor man uytvoeren ſijn bevelen,

En in Neptunus baen ſtaen kaetſen ende ſpelen

Met ballen van metael. die vlogen alſoo dick

Als hagel ende ſneeu, en maecten groote ſchrick.

De donder met gewelt quam breken door de baeren,

Of Iupiter ſelfs hadd' op't water komen vaeren,

Gewapent met de vlam, die Brontes moedernaecht
 En Steropes zijn maet, en Mulciber hem maecht.
 De ſchepen ſpogen vier, dat even quam gedreven,
 Gelijk doen Terræ volck den hemel dede beven,
 Doen Oſſa met geweld en ongehoorde kracht
 VViert boven op het hoofd van Peliön gebracht.
 Neptunus ſwam int bloet, men ſach zijn baren rollen,
 En ſteygeren om hoog, van dooden opgeſwollen.
 De zee was heel ontſtelt, de menſchen op het landt
 Vergingen half van vrees, en ſtorven half van ſchandt.
 Zy ſtonden als beroeſt van voeten en van handen,
 En ſagen tot de gront haer eygen ſchepen branden.
 Den armen Admiraël veranderde te ſpae,
 Vuytſtekende de vaen, en biddend' om genae.
 Een van den Spaenſchen hoop, int nemen van de ſchepen,
 Bejegend' een maetrooſt, die op hem hadd' geſlepen
 Zijn mes en zijn gemoet: dat ſiende de Maraen,
 Spranck ſchielick buyten boort, om hem alſoo t'ontgaen.
 Maetrooſt die volcht hem na, niet denckend' op het ſterven,
 Maer beſich met den ſpecht te volgen en te kerven:
 Hout hem int water vaſt, en druckt hem daer ſoo ſtijf,
 Tot dat hy hem de ſiel geperſt heeft uyt het lijf.
 Noch was dat niet genoegh, begoft hem te verſcheuren,
 Te ſchudden met de mont, te trecken en te leuren:
 En heeft hem ſelf geleyt, inſlorpende zijn bloet,
 Tot aen den kouden ſtroom van Acheron de vloet.
 Men ſecht dat Charon ſelf, alſoo hy maet ſach komen,
 Van vrees en groote ſchrick de vlucht heeft aengenomen,
 En ſiende zijn geſicht ſoo leelicken geſtoort,
 Beducht was dat hy ſelf ſou raken buyten boort.

Doen sach de Spaenjaert eerst, dat doot en helsche krachten,
En Styx en Phlegeton sijn minder als de machten

Van een hoochmoedich hert, gewapent met zijn recht,
Dat voor het vaderlandt, en voor de vryheyt vecht.

Doen heeft hy eerst gesien, doen heeft hy moeten mercken,
Vvaer onse sterckten sijn en rechte bollewercken.

En dat de muyr, de wal, seer weynich daer toe doet,
Maer dat de vryheyt licht gegraven int gemoet.

Gelijck de wreede wolf is op het schaep gebeten,
De koninck van de locht sijn'd' op een duyf geseten,
Verscheurt haer met de klau, soo schijnt het oock te gaen,
Als een van Nederlandt bejegt de Maraen.

Marane neemt ons wech ons landen daer wy leven,
Vvy fullen sonder vrees ons in de zee begeven:

Daer nu de schepen gaen, daer fullen wy tot spijt
Van uwen trotsen moet sijn even wel bevrijt.

Al daer den hemel streckt en daer de wolcken drijven,
Ist even waer men woont, als kinders ende wijven
Sijn buyten slaverny, sijn verre van u handt.

Al daer ghy niet en sijt, daer is ons vaderlandt.

De vogel is alleen geboren om te snijden

Met vleugelen de locht, de peerden om te rijden,

De muylen om het pack te dragen, of de lijn

Te trecken met den hals, en wy om vry te sijn.

Doch du geswinde helt met voorspoet overleden,

Vvoont beter als wy doen, en gaet daer boven treden

By Bruti groote siel, by Cato, by de man

Die aldereerst ons landt gebrocht heeft uyt den ban.

Gestorven voor u volck, vol lof, vol eer, vol weerde,

Begraven en bedeckt van vrygevochten eerde.

En dat de vyant is noch d'aldermeest' ellendt,
Niet lange naer u doot, heeft hy dat self bekent.

Aen Leyden

Uytgegeven met zijn beschrijvinge

door

IAN ORLEERS, *Borger der selver Stadt.*

Nymphe groot van naë, onwinbaer in het strijdé,
Bemint wel eer vā Mars, maer doch in onse tijdé
Apolloos liefste kint, om dat ghy met u bloet
Gekocht hebt en betaelt de maechdelicke vloet:
Met honger hebt verdient de susters alle negen
Van Phœbus, die nu zijn de moeders van dé segen

Daer ghy u in bevint: en hebben u bereyt,

Op dat ghy niet en sterft, den loon van eeuwicheyt:

Doen klincken over al, van daer de gulde straelen

Der Sonne kijken uyt, tot daer zy neder daelen

En wijcken voor de nacht, daer t'aertrijck is bequaem

Om menschen op te voen, ô Leyden, uwen naem:

O moeder van soo veel bekende dapper' helden

Die ghy voet met u borst, en die u nu vergelden

V droefhey, uwen noot: vergeten doen u leet,

Af wasschen bey te saem u tranen en u sweet:

Laet toch u aensicht sien, laet uwen Rijn opsteken

Den kop bekleet met riet, die niet en heeft geweken

Voor al des vyants macht: maer altijd hooger rees,

Gevoet met menschen bloet, gespijst met Spanjaerts vlees.

En dat hy vry vertel (wie kan het beter weten?)

Wie ghy te vooren waert, en hoe ghy nu gheseten

In overvloet en vreucht, in paeys en soete rust,
 In alle konsten hebt en spraken uwen lust.
 Al wat te Roomen was, al wat de Grieken waeren
 Seer wijs en trots daer by, dat hebt ghy doen vergaeren.
 De Iode, de Chaldeeu, en half den Indiaen,
 De Moor, den Arabier, wort binnen u verstaen.
 Te wijle dat Nassou ginck donderen beneven
 De tacken van de Maes, het aertrijck dede beven,
 Soo hebt ghy sonder vrees den wijtvermaerden helt
 Van Brennus neergedaelst doen komen, en gestelt
 Tot spijt van de Maraen: een baecken voor de volcken,
 Het licht van onsen tijt, den aeren in de wolcken.
 Die vol van hemels vier en van Apolloos nat,
 Vlooch altijt in de locht, op d'aerde noeyt en sat.
 Ghy zijt om zijne wil gegaen uyt uwe paelen,
 En om u jonge jeucht te ftieren hem gaen haelen.
 De Fransman heeft bekent, dat ghy doen hebt gerooft
 De peerel van zijn landt, de kroone van zijn hoofst.
 Ghy hebt daer by gevoecht veel sielen die berennen
 De baene van de deucht, doorsnijden met haer pennen
 De tanden van de doot: verslijten met haer wijt
 En seer beroemt verstant den angel van den tijt.
 Hoe haesten wy dus seer? Ick bidde laet ons keeren,
 En eerst u vromicheyt en kloecke daeden leeren.
 VWat dat ghy hebt gedaen, gedwongen van den noot,
 Int voorborch van der hel, int midden van de doot.
 Den hunger was in stadt, de vyant voor de wallen,
 De moeder sach haer vrucht voor haere voeten vallens:
 Zy selve menichmael, naer datse sonder broot
 Veel dagen was geweest, viel met haer kinders doot,

Noch hangend' aen de borst, noch besich om te buygen
Haer leden naer het werck, en gevend' haer te suygen.

O jammerlick gesicht! ghy hielt in dese smert
Een yferen gemoet, en een metaelen hert.

De liefde van het landt was krachtiger van binnen,
Als die van buyten was. wie soude kunnen winnen
De mensch die niet en vrees? al hadde de Maraen
Gans Spanjen hier gebrocht, soo hadd' hy daer niet aen.

Gelijck de stercke leeu wanneer hy wort besloten
Van jagers in het veldt, of in het lijf geschoten,
Dan roert hy eerst den steert, den oorspronck van zijn kracht,
Is stercker als te voor, versaemelt al zijn macht.

Zijn maene rijft om hooch, het schuym loopt van zijn tanden,
Zijn oogen sijn vol viers, en schijnen hem te branden.
Hoe dat men hem besluyt, hoe dat men hem bespiet
En treft van alle kant, zijn hert en gevet niet.

Of als de wilde zee, naer dat zy vele daegen
Getercht is van de windt, van buyen ende vlaegen,
Indien zy van den dijck geperst wort of het sandt,
Zy steygart in de locht, en vliecht tot op het landt.
Ghy sijt oock soo geweeft. tot dat de vloet, de baeren,
Den hemel met geweld u selve quam bewaeren:
En dat Neptuni stroom met vreesflick geweld
Den vyant heeft te saem doen loopen uyt het veldt.

VVaer was het snorcken doen? waer mocht Baldeus blijven
Met al zijn groote macht, en met zijn bitter schrijven?
Soo haest als Nereus quam gewandelt, en gegaen
Den Spanjaert int gemoet, hy liet zijn tenten staen.
Men sach den swarten hoop seer haestelick verschuyven.
Noch heb ick niet geseyt. waer laet ick toch de duyven,

Die ghy gefonden hebt, daer mede dat ghy focht,
 Gefloten van der aerdt, te klimmen door de locht?
 Siet wat de Vryheyt doet. het gaen dat was benomen,
 Het vaeren was gedaen, noch sijt ghy uytgekomen.
 Geen fchrijven mochter in. voor brieven was de padt
 Ontnomen en beset. zy vlogen in de ftadt.
 Men fecht dat Venus self haer vogels heeft gefonden
 Aen Ioncker van der Does, en dese vondt gevonden.
 Die zy met groote forch bewaert heeft, van dien tijt
 Dat aldereerst van hem zijn Ida wert gevrijt.
 Hoe dickwils heeft zy Mars genomen in haer ermen,
 Gebeden dat hy wou de borgeren ontfermen?
 Hoe menichmael heeft zy de wagen, daer hy met
 Vuyt Thracen werdt gevoert, doen houden en beset?
 Al was hy schoon bebloet, en hadde seer verbolgen
 Zijn dienaers neven hem, die hem gestadich volgen,
 De Vrees, de Schricklicheyt, de Stoutheyt onbeducht,
 Daer mede dat hy jaecht geel landen op de vlucht:
 Zy ginck hem even wel de sake noch vertoogen,
 En haeren grooten noot: en wierp op hem twee oogen,
 Soo lodderlick soo foet, dat hy tot aen de grondt
 Van zijn manastich hert geraeckt wiert en gewondt.
 Of soo dat niet en was genoeg om te bewegen,
 Zy deder noch wat by. tot dat zy heeft verkreghen
 Het gene zy verfocht. van daer is zy gegaen
 By Thetis haer vriendin, en sprack Neptunus aen.
 Neptunus heeft terstont doen spannen in zijn peerden,
 En met een groot gedruys gekomen op der eerden.
 Hy nam de winden met tot hulp, en Triton blies
 Soo lang op zijne schelp, tot dat het water wies.

Het water stooft om hoog, hy maecte los zijn sluysen,
 En opende zijn rijck. de Spanjaert ginck verhuysen,
 Het was hem daer te nat, soo sijt ghy los geraeckt,
 En van het harde jock des vyants vry gemaect.
 VVat was dat eenen dach ! Boifot quam aengevaeren,
 Gans Zeelandt vol van vreucht quam vliegen door de baeren.
 Maetrooft bepeckt, betart, liep by de vlaggen staen,
 VVierp over al zijn oog. het leger was gegaen.
 Een van den rauwen hoop, van Amphitrites sonen,
 Die leven in het nat, en in de schepen wonen,
 Hadd' in een Spanjaerts hert gebeten, en geseyt,
 Het vlees en is niet goet, zijn honden voorgeleyt.
 Marane loopt toch wech, en wacht u voor de Zeeuwen,
 Laet Hollandt Hollandt sijn. den hert vervolcht de leeuwen,
 Het schaep vervolcht de wolf. gaet seker uyt de doot,
 Eer dat men u verscheurt, keert naer u moeders schoot.
 Vertelt haer dat ghy sijt geweest in vreemde landen,
 Alwaer men Spanjaerts vlees kan knauwen met de tanden,
 En lust heeft in haer bloet. maer siet toch dat ghy leert,
 VVat dat ghy doet of laet, dat ghy niet weer en keert.
 Soo haest het landt van Mars bevrijt was en ontslaegen,
 Quam Phœbus in zijn plaets. die hadd' in haer behaegen.
 Minerva quam met hem. die hebben in de Stadt
 Gestadich van dien tijt haer woningegehadt.
 Door haer is uyt het landt onwetenheyte verdwenen,
 En wetenschap geteelt. O Nederlants Athenen,
 O Voester van verstandt en kloecken geest. ô Son
 Van vryheyte ende konst, ô Duytschen Helicon.
 Fonteyn van prijs en eer, ô herberch van de wijzen,
 O woonplaets van de Facm, wie soude konnen prijzen

Deglans van uwen lof, soo groot en breed? wie sou
 Affchilderen u werck en kostelick gebou?
 VVie soud' u daden kloeck de weerelt door verkonden,
 En treffen met den geest? de man is nu gevonden:
 Die met een groote lust, al wat verborgen lach,
 En wat men van u weet, brengt t'faemen voor den dach.
 Nu wort ghy wederom van vooren aen geboren,
 En uwen oorspronck self, die lange was verloren,
 Gevonden en verklaert. op dat men eeuwich leeft,
 Al waert dat ghy verginckt, wie dat ghy sijt geweest.
 De toorens gaen te niet, de muyren ende wallen
 Verslijten door den tijt, de steenen die vervallen.
 Maer dat de penne treckt, geholpen van't verstandt,
 VVort in der eeuwicheyt in 'smenschen hert geplant.

Op het belech van OOSTENDE.

Enschout het kleyn tooneel, het graf der vromer
 helden, (den,
 Die voor het Nederlandt haer lijf te pande stel-
 Den dorren mollenhoop besprengt met men-
 schen bloet,
 Bestreden van de pest, de vyant, en de vloet,
 Bevochten en bewaert met alle d'elementen,
 Vier, water, aerd³, en locht, maer meest met Spaensche renten,
 En 'tIndiaensche gout, daer Hollandt met verdrijft
 Den Spanjaert uyt het landt, en selve meester blijft.
 De weerelt wacht het endt, den hemel telt de jaeren,
 En siet het wonder aen. Daer eerst de wallen waren,

Is nu des vyants macht. de Spanjaert komt gegaen
 Int midden van de Stadt, noch heeft hy daer niet aen.
 De menschen houden plaets die doot zijn, en die leven,
 Self die verslagen sijn en willent noch niet geven,
 Zy stellen haer te weer. want daer de aerde wijckt,
 Daer wort zy wederom met menschen vlees gedijckt.
 VVaer wilt de vyandt sijn? wat heeft hy toch begonnen?
 Oostenden is hy quijt, al heeft hy't al gewonnen.
 De menschen staen int sandt, hoe dat het komt of gaet,
 De Stadt is lange wech, de Spanjaert komt te laet.

*Aen den Leser, te vveten zijn beminde, in zijn Latijnsche
 gedichten ROSSA genaemt.*

Hy die met u gelaet, en soete blixem straelen
 Van u klaer aengesicht mijn arme siel doet dwaelen,
 Die met een heerschappy en sachte tyranny
 Berooft my van mijn hert, my selve weert van
 my,

Die met de toovery van liefelick te spreken,
 En daer by wreedt te sijn, mijn hert in my doet breken,
 Niet door verboden list, of quade duyvel konst,
 Maer door een soet gesicht, en geen volkomen jonst,
 VVilt met een bly gelaet dees woorden overlesen,
 Gestelt door uwen slaef, die dronck is van u wesen,
 Die blindt van het vergif dat van u oogen schijnt,
 Al levende vergaet, al lacchende verdwijnt,
 Die ghy benomen hebt door u gesicht, u leden,
 V Schoonheyt sonder maet, zijn wijsheyt ender eden,

Die ghy gebonden houdt, en toomt met uwe deucht,
 Dat hy hem in zijn leet volkomelick verheucht.
 Ick die te voren placht mijn lefer te gaen soecken
 Met een forchvuldich hert door al des weereelts hoecken,
 En kenne nu maer een, en komend' in u handt,
 Aenbidde den autaer van u volmaeckt verstandt.
 Ia sonder yemandt meer beneven u te achten,
 Stort ick in uwen schoot het merch van mijn gedachten,
 Het beeldt van mijn gemoet: gelijk ick altijdt ben
 In't midden van den brandt getrocken met de pen.
 Godin fiet aen het leet, waer van de beste vruchten
 Niet anders sijn dan pijn, dan klagen ende fuchten,
 Siet aen het droef geluyt, dat voortijt uyt de mondt
 Alleenlick quam gevloeyt, maer nu uyt 'sherten grondt.
 Godin fiet aen dit werck, en over dese dichten
 Laet eens de gouwen glans van u schoon oogen lichten,
 Dat vier van u gesicht, daer mede ghy doorboort
 De vesten van mijn siel, my liefelick vermoort.
 Ghy hebt my eerst gequetst, sijt weder de geneser
 Van dese droeve sieckt. Dit doende lieve Leser
 VVensch ick u veel gelucks, my selven soo veel goet
 Als ghy my nu verdriet en swaricheyt aendoet.

Domina servitium libertatis summa est.

Lle die met haet en nijt
 Tegen my ontfteken sijt,
 Laet nu blijcken u gemoet
 Over mijn voornaemste goet.
 VVeet dat ick hebb' eenen staet
 Die het al te boven gaet.

Niemandt is soo groot van macht
 Die ick by my selven acht.

Geenen Koninck op der eerdt
 Die ick acht van fulcker weerdt.
 Prins en Vorst wie dat het sy
 Stel ick ver beneden my.

Gisteren des avonts laet
 Kreech ick dese nieuwe staet,
 Als ick slaef geworden ben
 Van de schoonste die ick ken.

Al de loon die ick verwacht
 Is geen rijckdom, is geen macht,
 Maer dat zy eens van ter sy
 VVerp' een lieflick oog' op my.

Dat zy met die soete mondt
 Die my doodelicken wondt,
 Daer mijn siel haer herberch heeft,
 Daer zy woont en altijt leeft.

Met de deuren van korael
 Daer Cupido heeft zijn sael,

Daer hy eerstmael is geteelt,
Tegen mijne lippen speelt.

Doende daer by eenen lach,
Die niet fachter wesen mach,
Soeten dief van mijn gemoet,
Die my levend' sterven doet.

En die woorden die mijn hert
Doen beminnen zijne smert,
En dat Goddelick verstandt
Dat den hemel heeft geplant.

Dat is honich, dat is wijn,
Dat sal mijn betaling sijn.
Hier voor, wie't behaecht of spiijt,
Ben ick mijne vrydom quijt.

Domine praesentia vitae fructus est.

Eur regen en deur windt gekomē hier tot Leydē,
Hebb' ick naer u gevraecht u arme martelaer,
Sieck sijnd' om uwent wil. Ick hebbe moeten
beyden

Van u te sprekē aen, en ben gegaen van daer, (dē,
Ellédich, sonder hoop, vol pijn, vol smert, vol lij-

Vol droefheynt in de geest, vol jammerlick verdriet.

Den andren dach quam aen. Ick hoopte te verblijden
Mijn ongetrooste siel. maer wederom voor niet.

En wilt my daerom niet, mijn lief, te minder achten,
Soo ick de waerheynt seg. Ick ben bedroeft, ick queel.

VWant om by u te sijn ses dagen kan ick wachten,
Maer om u niet te sien, twee dagen is te veel.

Vilius est aurum. Op de gouden tant stocker.

Lief, ô kostlick pandt, dat uyt de mondt genomen
 Van d'hemelsche Godin, sijt nu tot my gekomen
 Met soete dievery, tot mindring vā mijn smert,
 Om dat zy eerst van my gestolen heeft mijn
 hert. (banden,

Mijn hert, dat zy my heeft geboeyt met soete
 Mijn hert daer zy met speelt, dat zy draecht in haer handen.

Nu ben ick sonder my. doch om te sijn by haer,

Daer ick niet wesen kan, ist dat ick u bewaer.

Dan neem ick u in d'handt, dan legg' ick u eens neder,

Dan sie ick u eens aen, dan neem ick u eens weder.

O lief ô waerdich pandt, ô kostlick menichvout,

In u en vind' ick niet dat slechter is dan't gout.

Solvi non possum, nisi magis constringar.

Eluckich die int veldt, int midden van de lanssen
 En van de sweerden bloot den droeven dans
 mach danssen

Die wy al moeté gaen, en vallend' in het sandt
 De leste voetval doet voor Godt en voor zijn
 landt.

Maer my ellendich mensch die strijdt hebb' aengenomen
 Vol vreucht en vol verdriet, wort oock de doot benomen.

Mijn vyandt is mijn lief: die my de strijdt aendoet

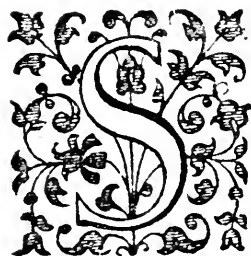
Die acht ick boven al, die wensch ick dobbel goet.

Haer sweert is haer gesicht, de lanssen sijn haer woorden

Daer zy my mede quetst: haer armen sijn de koorden

Daer zy my mede bindt. de pijlen die ick vlie,
 Dat sijn de oogen self, die ick soo geerne sie.
 O vriendelick gewelt! waer soud' ick konnen loopen,
 Daer ick gebonden ben met sulcke soete knoopen?
 O vyandt die ick soeck! ô lijden sonder pijn!
 Ick moest om los te gaen noch meer gebonden sijn.

Absentem video. Uror in aqua.

Oet aensicht dat de God der liefd' heeft overgoté
 Met lieffelick gewelt, en in mijn hert besloten
 V sraelen, uwé glans, waer dat ick kan gegaen
 Ghy sijt altijd voor my, ick sie u voor my staë.
 Nu ben ick in de zee thien mijlen ver gevaeren,
 Int middé van de windt, int middé van de baeré
 Sijt ghy nochtans by my. u kracht die komt tot hier.
 Het water is seer groot, maer minder dan het vier.
 Vvat raet kan ick gedoen om mijnen brandt te stelpen,
 Dewijle gans de zee my niet en kan helpen?
 VVaer sal ick van u vlien? hoe kan ick sijn bevrijdt?
 Dewijle ghy my brandt, oock daer ghy niet en sijt.

Dominam non totam in imagine ejus video.

Ermeté stout pinceel, hoe hebt ghy derven naken
 Het vier dat my verbrandt, en met de handen
 maken
 Dat goddelick gesicht? den hemel en wilt niet
 Dat yemandt hem naerbootst, of zijne schoon-
 heyt fiet.

VVaer

VVaer is dat glat gelaet, dat my het hert doet breken,
 En dat soo haest verkeert? waer is dat liefflick spreken?
 VVaer is den soeten lach? waer is den trotsen ganck?
 Die lusticheyt van geest? de dertelheyt? den sanck?
 Die blijtschap van gemoet? dat anders doen en dencken?
 De sprake van de oog? die heymelicke wencken?
 Het minste sie ick hier. ick soecke noch het meest.
 Of laet het lichaem staen, of schildert oock den geest.

Tout amant estropiat.

Ie dat den beul verminckt, die moet hy weer genezen,

VWant als het lichaem is getrocken uyt het let,
 Die wilt geholpen sijn, die moet te vredé wesen,
 Tot dat hy wederom elck in zijn plaetse set.

Het gaet oock soo met u, ghy die verminckt van sinnen,
 Ontledet van verstandt, vol droef heyt ende pijn,
 Gaet suchten sonder hulp geraebraeckt van het minnen.
 Soeckt hulpe van den beul. dat is de medecijn.

Elegie.

 Oorluchtige Princes van Neerlandts rijke stedē,
 En laet u niet voorstaen dat ick u kom betreden
 Om u vermaert gebou, dat heerelick cieraet
 Dat tot den hemel toe schier opgetrockē staet.
 Noch om u torēs hoog, noch om u groote kerckē,
 Noch om u straeten breed, noch om u oude werc-
 Noch om dat Phœbus self de vader van't verstandt (ken,
 En Pallas haeren stoel heeft binnen u geplant.
 Veel min om eenig goet, of kostelicke waeren,
 Gelyck den koopman doet, kom ick tot u gevaeren.
 Een hert gelyck het mijn, een brandende gemoet,
 Alleen naer lof en prijs en past niet op het goet.
 Twee oogen soeck ick hier, die my de mijn verblinden,
 Ontstelen my mijn hert. soo ick die niet kan vinden,
 Vaert wel ô schoone stadt. ick laet u weder staen,
 Ick gae gelyck ick quam. mijn bootschap is gedaen.
 Maeckt schipper weder seyl, en laet ons gaen doorsnijden
 Neptuni woeste veldt. en wilt den schoot niet mijden.
 Set vry set in den top, en laet de schuyte gaen
 Al loevend' aen de grondt, soo hebt ghy haest gedaen.
 Een ongeluckich slaef van vrees en hoop begeben,
 En kan op zee niet min verliesen dan zijn leven.
 Die eenmael derven moet zijns alderliefste schoot,
 Stelt onder zijn geluck de huyre van de doot.
 Of laet ons henen gaen naer onbekende landen,
 Al waer de Ooste Son den Indiaen doet branden,
 Of naer het VVeste toe, of daer de Noortsche nacht
 VVtsluytende de Son, den anderen verwacht.

Alleen wens ick noch eens voor't lest te mogen groeten
 De oorfaeck van mijn doot, te storten voor haer voeten
 Mijn onuytbluslick vier. Hoort soete Koningin
 Dees woorden voor het lest, en druckt' in uwven sin.
 Als my de bleecke doot het leven heeft benomen,
 Dees arme siel gerooft, wens ick voor u te komen
 Gedreven door de windt. liet my doch eenmael aen,
 En laet een weynich tijt u groote wreetheyt staen.
 Maer neemt een handt vol sandts, en wilt daer ondermengen
 Twee traenen ofte dry, en my daer met besprengen.
 Een soentjen waer te veel. oock soudt ghy ô Ionckvrou
 Bevreesst sijn dat het my weer levend' maecken sou.
 Doch sucht eens ende segt, Ghy sijt te vroech gebleven,
 En haddet wel verdient met my te mogen leven,
 Gestadich tot de doot. De doot die heeft getoont
 Dat ick u niet en hebb' naer u verdienst geloont.
 Dit is genoeg voor u. Het ander sal ick wachten,
 Van die my naer mijn doot behoorlick sullen achten,
 Gelijk de minnaers doen. de soete Venus bendt,
 Of die den grooten Godt Apollo heeft gekent.
 De minnaers sullen eerst haer droefheyt komen klaegen,
 En sitten op mijn graf, en weenen geele daegen,
 En hangen daer een kroon van myrten boven aen,
 Van myrten die altijdt met groene tacken staen.
 Daer onder sullen zy op seker hooge tijden
 Elck met zijn alderlieft' een soeten strijdt gaen strijden.
 Die best voecht lip aen lip sal hebben tot zijn loon,
 En voor den hoochsten prijs de groene myrten kroon.
 Daer naer dat ander volck, de benden der Poëten,
 Die met een dulheyt wijs van Phoebus sijn beseten,

Die fullen met haer konst beweenen mijnen noot,
 En stellen op het graf de oorfaeck van mijn doot.
 Die hier begraven licht was sieck van soete wonden,
 Die hem zijn alderlieft' hadd' in het hert gefonden.
 Noch bidt hy dat hy mach soo veel gelucks ontsaen,
 Als zy hem ongeneucht en quaet heeft aengedaen.
 Dit sal staen op den steen. Het ander sal men seggen,
 En d'oorfaeck van mijn doot op u alleene leggen.
 Godin bedenckt dy wel. doch als het wesen moet,
 Soo moet ick t'eenemael uytstorten mijn gemoet.
 O goddelick gesicht, ô aensicht kroon der kroonen,
 Tyran van dit gemoet, en koninck aller schoonen,
 O beul van die u dient, ô smert, ô bitter pijn,
 O kancker sonder hulp, sieckt sonder medecijn,
 O winckel van ellendt, ô klip van mijn gedachten,
 O steenrots van de min, vonck van mijn droeve nachten,
 O spiegel van mijn leet, ô zee van ongenaed',
 O put van mijn verdriet, ô afgrondt van mijn quaet.
 O moedige Godin, ô adem van mijn leven,
 O leven van mijn siel, die my de moet kont geven,
 En wederom beneemt, ô onverwinlick dier,
 Brantsichster van dit hert, en stoockster van dit vier.
 Wie meenstu dat ick ben? een suffer van de straeten,
 Die u volmaeckte deucht niet soude kunnen vaeten;
 Een keerffe sonder licht, een lichaem sonder geest,
 Een aensicht sonder oog, een mens-gelijcke beest?
 Een van't gemeene volck, gelijk ghy t'allen tijden
 Van uyt u venster siet, en voor u deure lijden?
 Ick sweer ghy sijt verdooft. een ander heeft het goet,
 Maer ick een konincks hert, een princelick gemoet.

Dat niemandt niet en dient, dat niemandt naer kan loopen,
Al wist ick voor een woordt de weerelt gans te koopen.

V neem ick alleen uyt. al mijn eergiericheyt

Heeft tot haer uyterst' endt u soete suyverheyt,

V maechdelick gelaet. Een ander laet ick swerven,

En naer den Haege gaen om staeten te beerven,

Bewandelen het hof, bespien aen alle kant

VWie datter komen sal, staen met den hoet in d'handt.

Godin bewaert dat woordt, al die ick soo sie draeven,

Naer eer of naer gewin, en acht ick niet dan slaeven.

Te vreden met het mijn, ben rijcker, dan die leeft

Besitter van veel goets, en niet genoeg en heeft.

Den rijckdom en licht niet in landen ende steden,

Maer die niet veel en heeft, en is nochtans te vreden,

Trotst al wat datter leeft. de kroonen en 'tgewelt,

De scepters en het goet is onder hem gestelt.

Zijn hert staet altijt vast, en sonder te bewegen,

Niet tot vergancklick goet of ydelheyt genegen,

Bemantelt met de deucht. die maect hem kloeck en sterck,

Gerust en altijt bly. dat is zijn bollewerck.

Al wat het diep gewelf des hemels kan bepaelen,

Al wat de gulden toorts der sonne kan bestraelen,

Veracht hy al te saem, en siet hy niet eens aen.

Het sy hoe dat het wil, het moet doch al vergaen.

Alleen de kloecke geeft geleert en wel ervaeren

Doorbreekt al watter is. is meester van de jaeren.

De doot en kent hy niet. schopt met den voet het graf,

En als de mensche sterft, en weet hy niet daer af.

Ia self die hy verkiest moet leven en niet sterven,

En eenen grooten naem in eeuwichheyt beerven,

Bevrijt sijn van de doot. indien ghy daer naer staet,
 En niet naer windt en roock, ick geef u goeden raet.
 VVy sullen noch te saem opklimmen van der eerden,
 Doorvliegende de locht met ongetoomde peerden.
 Die Phœbus voor my voet : tot dat wy raecken aen
 Den maechdelicken berch. daer sullen wy af gaen.
 Daer sult ghy vinden staen veel blinckende Ionckvrouwen,
 Die eenen grooten naem in eeuwicheyt behouwen,
 Die met haer schoon gelaet, en vriendelick gewelt
 Ontsteken hebben 'thert van menich wijsen helt.
 Daer sult ghy mede sijn. Ick sie alree de tijden
 Dat die mijn dichten leest, u dickwils sal benijden,
 Dat menige Ionckvrou ontstekende van spijt,
 Sal wenschen in haer hert te wesen die ghy zijt.
 Godin ick weet de wech. ick hebbe mijne stappen
 Soo menichmael gestelt op Heliconis kappen,
 En mijnen voet geplant daer menich mensch naer went
 Beneven de fonteyn van Pegasus den henst.
 Ick hebbe van joncks af met geen gemeene wiecken
 Doorvlogen en doorrent de wegen van de Griecken,
 En Roomen wel doorsien. ten lesten opgedaen
 Den ongebaende padt daer Nederlandt mach gaen,
 Soo datse van nu voort met Phœbi susters danssen
 Op't hoogste van den berch, niet passend' op de Franffen,
 Of haeren grooten moet, en mogen vry en vranck
 Vuyt Castalis de beeck gaen haelen haer belanck.
 Die eenmael daer uyt drinckt moet lof en eer verwerven,
 Al waer hy tienmael doot, en sal nochtans niet sterven.
 God herbercht in zijn hert, en heft zijn sinnen op,
 Doet gloeyen zijn gemoet, doet roocken zijnen kop.

Hy wandelt boven d'aerd' en boven al de volcken,
 Naect met het ho oft de locht, en metten geeft de wolcken.

Vvat dat hy denckt of spreeckt, en wat hy doet, hy maect
 Dat naer de Goden rieckt, en naer den hemel smaect.

Ionckvrou dit is het volck dat Koningen doet leven,
 Dat Princen haeren naem en haeren lof moet geven.

Die lustich van gemoet, van niemandt slaef en sijn
 Als van de suyver deucht, en een volmaect aenschijn.

De minste niet van al, gewondt met soete smerten,
 Van licchaem niet te groot, maer groot genoeg van herten,

Aenbiedt u zijnen dienst, en bidt gelijk ghy siet
 Om al zijn leven lanck te sijn in u gebiedt.

Godin volcht goeden raet. doch dat ghy my doet lijden,
 Vweet dat men't weten sal van nu tot alle tijden.

Denckt op soo menich jaer, denckt op het groot getal
 Van menich groot gemoet, dat naer ons komen sal.

Die u verdoofde siel soo weynich sal behaegen,
 En sullen my te meer gesaemdelick beklaegen,

Hoe dat ick u meer acht. want soo ick niet verwerf,
 Ick sal u doen dat spijt, dat ick u dienaer sterf.

*Op het Musijck-boeck van Meester Cornelis Schuyt
 van Leyden, aen M. KNOTTER.*

E moeder van de sachte vreucht,
 De suster van de soete gaven,
 Daer Bacchus met ons hert verheucht,
 Daer ons de Goden mede laven,

Musijck die maecht die suyver maecht,
 Gekleet nu eerst naer onse landen,

Die Knotter u soo seer behaecht,
Komt haer begeven in dijn' handen.

Omhelst haer, stootse niet van dy
Daer sich de Goden met verlusten:
En wat ghy doet hoe swaer het sy
Laet wat om haren wille rusten.

Vant Iupiter self soo men seyt,
Als Phœbi stem is opgeheven,
Heeft zynen donder neer geleyt,
Om hem tot vreuchden te begeven.

Pastorael.

Orydon die weyde schaepen
Vast aen 'twater van den Rijn
Daer de beste weyden sijn,
Als het vee denckt om te slaepen,
Als de duyster nacht komt aen,
En de droeve silvre maen.

Daer

Daer sat hy met liefd' ontfteken
 Van zijn Phyllis gans de nacht,
 Phyllis die hem niet en acht,
 Phyllis die hem 'thert doet breken.
 Daer sat hy en fanck dit liedt
 Op een nieu gefneden riedt.

Het sal nu twee volle jaeren
 Phylli worden alle daeg,
 Dat ick mijne liefde klaeg,
 Dat ick die quam openbaeren.
 Phylli 'tweede jaer ist nu
 Dat ick eerstmael quam by u.

Van dien tijdt af gae ick dwaelen
 Met mijn schaepen door het gras,
 Sonder dat ick op haer pas,
 Sonder dat ick haer gae haelen
 Als zy dolen als zy gaen
 Daer geen rechte wegen staen.

Ick sach eerstmael aen u wesen
 In een bruyloft daer ghy waert
 Met het volck van't dorp vergaert.
 Doen heb ick u eerst gepresen.
 Flotis sat niet ver van dy,
 En ick aen de rechter sy.

Daer hebb' ick u eerst gegeven
 Als de ander eenen soen.
 Wat kond' ick toch min gedoen?
 Oock heb ick veel vreucht bedreven,

En mijn lullepijp gefelt
Naer de deunen van het veldt.

Komende van daer na Leyden
By mijn kudde, was ick kranck,
Ia my lufte geenen fanck.

VWie fal feyd' ick voor my weyden?
VVat mach wesen dese pijn?
Soudet wel een koortse fijn?

Geenen flaep en kond' ick haelen,
Altijt docht my dat ick fach
Phylli dijnen foeten lach,
En dijn oogen die my ftraelen,
En dat liefelick gelaet
Dat noch in mijn herte ftaet.

Niemandt konde my behaegen,
Al ons vryfters hadden uyt,
En die lange fchele Luyt.
Ick ginck wensfen' heele daegen
Phyllis, en het foete licht
Van haer goddelick geficht.

Ick ginck heele daegen dwalen
In het hout dat aen de kant
Van den Haege ftaet geplant.
Corydon ginck fuffen, draelen,
Corydon was mat en laf,
Al zijn fchaepen naemen af.

Corydon fchreef in de boomen
VVAer hy eenen vandt bequaem

Phylli dijnen foeten naem,
 Corydon fach in zijn droomen
 Phyllis altydt voor hem gaen,
 Phyllis altydt voor hem staen.

Ick gaf mijne pols te voelen
 Onse Trijn, en vraechde raet,
 VWat mach wesen toch dit quaet?
 Trijn die seyden haer gevoelen,
 Naer dat zy haer hadd' versint,
 Lieve Corydon ghy mint.

Phyllis sal u wel genesen,
 Neemt haer tot u medecijn.
 En my denckt, het moet soo sijn.
 VWant als ick aenschou haer wesen,
 Ben ick lustich ende ras,
 En als voren wel te pas.

Maer zy wilt van my niet hooren,
 VWat hebb' ick de meyt misdaen,
 Dat zy't heeft op my gelaen?
 Volvan wreedtheyt ende tooren,
 Harder als de Maertse snee
 Voor het ongespeende vee,

Phyllis was eens in het lijden
 Dat zy in een sieckte lach,
 Corydon ginck dach voor dach
 Hem van dranck en spijsse mijden.
 Corydon en quam niet uyt,
 Corydon gaf geen geluyt.

Corydon en mocht niet leven,
 Al de Goden van het veldt
 Riepen waer is onsen helt
 VVaer is Corydon gebleven?
 Maer als Phyllis weer genas,
 Sach hy datse wreeder was.

Al ghy herders die daer weydet
 By den Rijn, ick bidd' u secht
 Ben ick niet een rustich knecht?
 VWant ghy alle voortijds seydet,
 Dat ick was van soeten aert,
 Sacht van haer, gekrult van baert.

Als de schelpen die daer leggen
 Tusschen Egmont en de kant
 Van de Schevelijnsche strandt.
 Ia moer Floris dorst wel seggen,
 Dese leste kurremis,
 Datter niemandt schoonder is.

Ben ick kleyn om aen te schouwen,
 En van licchaem niet te groot,
 Noch en issen al geen noot.
 Laet u seker dat niet rouwen,
 Siet den bock en siet de geyt,
 Is daer niet groot onderscheyt.

Oock heb ick eens hooren singen
 Van een herder in een liet,
 Doch de naem en weet ick niet,
 Hy was woest en niet om dwingen,

Langer als de meeste mast
Dieder in Noorwegen waft.

Galathée ginck hem vlieden
Als hy naer het waeter quam,
Daer zy hare woning nam,
Maer aen Acis gincks' haer bieden,
Acis was al haer gerief,
Acis was haer soete lief.

Phyllis wilt en onbedwongen
Is veranderlick van sin,
Niet gelijck ick in de min,
Sy is vol van kromme sprongen
Als de lammers in de Mey
Die gaen springen door de wey.

Al de meysjens die daer drijven
Haere schaepen by het bos
Van den Haege, gaen wat los
In de min, en selde blijven
Trou, gelijck die drijven 'tvee
Dicht by Catwijck op de zee.
Zy sijn vol van vreemde treken,
Dom van sinnen, oock wat broos,
En soo wonderlicken loos,
Zy en doen niet datse spreken,
Seer geslepen ende sijn,
Niet gelijck wy herders sijn.
En nochtans soud' ick wel dencken
Dat ick oock wel spreken mach,

VWant de Satyrs al den dach
 My toelacchen, my toewencken,
 Oock en achten zy gans niet
 Soo volkomen als mijn liet.

Keefjen wilt hem oock optoeyen,
 'Maer voorwaer ten wilt niet fijn.
 VWat heeft onse Kees by mijn?
 Ick hebb' eenen rock met ploeyen,
 En wat anders in de mou,
 Dat ick niet verkoopen wou,

Om de fchaepen om de kudden
 Die daer tuffchen d'oude Maer
 En het dorre VVaffenaer
 Haere drooge vellen fchudden.
 Mijne naem die wort gefpelt
 In de dorpen en int veldt.

Als ick maer en wil gaen fpelen
 Boven op den hoochften dijk
 Van dat fandich Noordewijck,
 Kan men my wel hooren quelen
 Over zee, tot aen de kant
 Van het machtich Britten landt.

Thule felve kan my hooren,
 Haeren Koninck prijft mijn fanck,
 Die hy nu kent over lanck.
 Thetis felve leent haer ooren.
 Noch blijf ick in dit verdriet,
 Phyllis die en wilt my niet.

Corydon en kan niet leven
 Sonder Phyllis wat hy doet,
 VWant zy is te machtich soet.
 Hy en kan haer niet begeven.
 Phyllis is de eerste pijn.
 Phyllis sal de leste sijn.

Aen de eerbare ende konstrijcke Ionckvrou
 ANNA ROEMER VISSCHERS.

 Odin die by den stroom des Amstels sijt geboré,
 Van Phœbus seer bemint, van Pallas uytverkoré,
 Geboren als ick meen, en menich man gelooft,
 Niet uyt u moeders schoot, maer uyt u vaders
 hoeft.

Minerva van ons landt, en tiende van de negen
 Die Pegasus bestort met zijnen soeten regen,
 Of alle tien alleen: de vierde van de dry
 Die Venus gade slaen, en dansen aen haer sy.
 Het sy dat ghy met goudt een aerdich werck wilt weven,
 En sticken met couleur, Arachne moet het geven,
 Het sy dat ghy den draet gaet nemen en de naelt,
 Het schijnt dat ghy met krijt, of met coleuren maelt.
 Laet komen het pinceel, Apelles sal beswijcken,
 Neemt kolen uyt het vier, Protogenes sal wijcken,
 En geven u den prijs. maer meest de Diamant
 Om dat hy weerdich is, is in u weerde handt.
 Die treckt al wat ghy wilt, en schijnt op u te wachten,
 Als slaef van uwten geest en vliegende gedachten,

De Son, de schoone Maen, al watter is of was,
 Of yewers wesen kan, dat stelt hy in gelas.
 Vvat Thales heeft bedocht, Pythagoras geswegen,
 En Socrates geseyt, en al de wijsse plegen
 Te schrijven op papier, en roemen aldermeest
 Als noodich voor de mensch, dat schildert ghy nu eest,
 Of treckt het met de pen. de deucht die wort gewesen,
 En metter handt gevoelt, en niet alleen gelesen.
 Het sy dat ghyse fet op lijnen of op doeck,
 Of als de mannen doen, maect een verstandich boeck.
 Het selve placht te doen het volck dat aen de stroomen
 Van Nilus heeft gewoont, zy schilderden met boomen,
 En dieren alderley, en gaven door een plant
 Te kennen haeren sin en innelick verstandt.
 Als ghy geboren wert, Minerva quam beneden
 Van haeren hemel hooch met Erato getreden,
 En loegen u eens toe, Terpsichore die nam
 Het kindt in haeren schoot, en Venus gaff de mam.
 Cupido wiechde self, en gaf u vast te raecken
 Zijn pijlen ende booch, wanneer ghy quaemt te waecken,
 Gelijck de kinders doen. daer van en hebt ghy niet
 Gehouden, dan dat ghy noch alle dage schiet
 Met oogen vol venijns. Maer als de teere jaeren
 Der kindtsheyt onbevroet by naer ten ende waeren,
 Doe quam Vranie, die bracht een groote fles
 Vuyt Castalis de beeck, en leerd' het kindt zijn les.
 Het spinnewiel, de spil, en is niet dan voor sinnen
 Die trecken naer het graf, en anders niet beminnen
 Dan tijdelicken loon. niet die door eer en lof
 Verheffen haeren geest, en vliegen uyt het stof.

Den hemel was u boeck. ghy laeft zijn goude noten,
 De letters van de nacht, daer met hy staet begoten,
 En kendet al zijn volck. wat dat Orion doet
 Geteyckent aen zijn hooft, maer meest aen zijnen voet,
 Al loopend' in de locht, en toonende zijn hielen,
 VVaerom dat Cepheus staet, en Hercules moet knielen.
 VWat sterren dat hy draecht noch boven op zijn huyl,
 VVaer al de teyckens staen van Perseus en zijn bruyt.
 VVaer dat de Ionckvrou staet, die van ons is getogen
 Door onsen handel slim, en oppewaert gevlogen,
 Die ghy geselschap hielt, oock woonend' in de locht,
 En Ariadnes kroon, die ghy wel dragen mocht.
 Dan saecht ghy naer de wech, niet daer de Goden wonen,
 Die verder van ons zijn, maer haere vrome sonen,
 En dochters, door haer deucht, de klaere wech, de welck
 Nu noch gespickelt is van Iunoos witte melck.
 Daer ghy noch wonen sult, ten sy dat ghy wilt wesen
 VWat naerder aen de lier van Phœbus self gepresen,
 En in de locht geplant, al waer men haer siet staen
 Dicht aen de sevenster, niet verre van de Maen.
 Dit was al uwen lust, de menschen te verlaeten,
 En het gemeyne volck met zijnen lust te haeten,
 Die altijd hangen aen het aertrijck, ende niet
 Het gene dat alleen den hemel in ons giet.
 De geest die vliecht om hooch, is van gelijcken aerde,
 Gelijk het heete vier klimt altijd van zijn aerde,
 En gaet van daer hy komt, hy weet dat al het gout
 Dat onse sinnen treckt, daer Amsterdam op bout,
 Niet anders is als slijck. dat eerstmael licht begraven,
 En sijnde los gemaect, ons selve maect zijn slaeven,

Krijcht zijnen glans van ons, en zijne fuyverheyt,
 Iaefelve zijnen prijs van onse fotticheyt.
 O groot, ô manlick hert, en weerdich niet te leven
 Daer sich de menfchen maer tot ydel goet begeven,
 Maer daer u fusters zijn, of daer Minerva leeft,
 Die by Tritonis vloet altijd haer woonplaets heeft.
 O fter, ô hemels kindt, van wonderlicke ftamme,
 Vol geeft, vol locht, vol vier, vol goddelicke vlamme.
 Gemaeckt tot fpijt van ons, en boven alle wens,
 In vrouwelicken fchijn fchier meerder als een mens.
 Had Phœbus u gefien, zijn Daphne fou noch leven,
 Of ghy fout felve fijn dat haer nu is gegeven,
 De kroone van zijn hoofd. maer feker ick en kan
 Niet dencken of hy wenft te wesen uwven man.
 Te werten u verftandt met hemelfche gedachten,
 Met Goddelicken praet, en met geleerde nachten,
 Met hooge wetenfchap, en redenen van al
 VVat in de weerelt is en naer ons komen fal.
 VVat dat de koude nacht des winters doet vertraegen,
 Des fomers wederom doet wackeren de daegen,
 VVat dat de groote zee doet komen endegaen,
 Den hemel loopen om, het aertrijck ftille ftæen,
 Het water in de locht gelijkelick doet wegen,
 Soo dat het niet en valt. wat ons den foeten regen,
 Den kouden hagel maeckt, de maene van ons weert,
 En wat dat feggen wilt de fterre met de fteert.
 Die dan Apollo waer die foud' hem konnen lijden,
 En foudde Iupiter zijn Iuno niet benijden,
 Alhoudt zy aen den dis altijd den hoochften kant,
 En draecht den blixem felf wel dickwils in de handt.

Aen Daniel Heins.

 Et walging, jae op't hoochft heb ick veracht het
 geen
 Dat de begaefde mensch berooft van alle reen,
 De dulle dronckenschap. maer prach met trog-
 glent gnocken (slocken
 Nu om een schuyfjen, en van't geen zy gulsich
 Een weynichjen ter sluyck. van die (meen ick) die sijn
 Oock dronckaerts, niet van Frans of schrale Rijnsche wijn,
 Maer Pegafus fonteyn. O driemael drie Godinnen
 VVtdeelfters van die dranck, laet my genade vinnen,
 Op dat ick desen lof, die ick gans niet verdien,
 Mach tegensprecken, om daer door de Nijdt t'ontvlien,
 Die altijd schrolt op eer, en willens niet wil weten
 Dat dit is het gebruyck van aertige Poëten.
 VVant ghy Apollo prent niet eens in u gedacht
 Dat ick vermetelick my 'tselve waardich acht.

A. R. V.

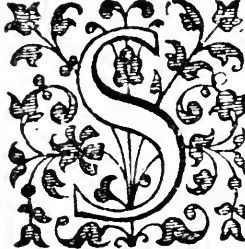
*Aen Ionckvrou ANNA VISSCHERS op haer dicht te Leyden
 sijnde van haer gemaect, ende aen hem gesonden op het zijne.*

 Ry Musen dry en dry heeft Griecten ons gegevê,
 Die nu noch so men secht op Helicons top levê:
 Doch wie de meeste sy, of wie dat voorê gaet,
 En heeftse niet geseyt, en noch in twijfel staet.
 Hesiodus weler heeft boven al gepresen
 Calliope seer hooch, en meent dat zy moet wesen

Die leyden moet den dans. maer Clio strijdt om d'eer,
 Melpomene niet min: Vranie noch meer.
 En hebben al gelijk. want Clio leert ons prijzen
 De mannelicke deucht, haer vrienden eer bewijfen.
 Melpomene die heeft de Koningen bedocht
 In haeren droeven sanck: Vranie de locht.
 Te wijle datse noch vast met malkander kijven,
 Oneffen van getal, en twijfelachtich blijen,
 Krijcht Leyden het bescheyt. De meeste van haer al
 Komt hier van Amsterdam: maect effen het getal.

*Overfettinge van het XII. Idyllium Theocriti,
 waer van het beginsel is,*

Ἰλυθὲς ὦ φίλε κῆρ.

 Yt ghy gekomen dan, naer dat ick heb gewacht
 Naer u mijn liefste kindt dé derdé dach en nacht?
 Ghy sijt gekomen, jae. Maer yegelick die mint
 VVort out op eené dach, als hy zijn lief niet vint.
 Soo veel de soete lent de winter overtreft,
 Den appel by de pruym die wilt is sich verheft,
 Het schaep met dicke wol zijn lam beschaemen kan,
 Een maecht veel soeter is, als die den derden man
 Alree versleten heeft: soo veel als lichter is
 Een reebock als een kalf, of in de wildernis
 De nachtegael den prijs van alle vogels wint,
 Soo is voor my u komst het soetste dat men vindt.
 Siet ick ben hier gevluht, als een die verre gaet
 Naer desen beuckenboom, dewijl de sonne braedt

En droocht het dorre landt. Och of de soete min
 VVou blaesen op ons hert, en voegen onsen sin:
 En dat die naer ons sijn, ons kenden al te saem,
 En songen dus van ons, en spelden onsen naem.
 Daer sijnder twee geweest eens in voorleden tijdt,
 Den eenen vryde self, en d'ander werdt gevrijt,
 Haer liefde was gelijk. Och was het volck niet soet,
 Als liefde wederom met liefde werdt gevoet!
 Och Iupiter of dat en al ghy Goden waer,
 En dat my wierdt gebracht naer menich duysent jaer
 Die bootschap onder d'aerdt, dat hy die my nu wondt
 En mijne soete min waer yeder in de mondt:
 Maer meest het jonge volck. dan dit sal moeten gaen
 Alsoo de Goden self in haeren raet verstaen.
 Doch ick en vreesen niet als ick u prijs voor al,
 Dat yemandt uyt mijn neus de leugens mercken sal.
 VVant doet ghy my wat leet, dat soet ghy metter daet,
 En doet my dobbel goet, my gevend' een toemaet.
 O volck van Megara, die kloeck sijt in den boot,
 Ick wens dat ghy bewoont geluckichlick den schoot
 Van't rijck Athenen landt, die boven al vereert
 Diocles, die soo veel met minnaers heeft verkeert.
 VVant altijd by zijn graf van alle kanten staen
 Veel minnaers, die om prijs een soete strijdt aen gaen,
 Met soentjens om het best. en die dan mondt aen mondt
 Lecht aldersoetjens aen, keert wederom terstont
 Recht naer zijn moeders schoot, t'huys brengende de kroon.
 Och wel geluckich is, die krijcht voor zijnen loon
 Dat hy mach rechter sijn. hoe dick roept hy al stil
 Om Ganymedes hulp, dat hy hem maecken wil

Zijn mondt als eenen steen, daer met de goudtsmit proeft
Of'tgout is louter goet, of dat hem wat behoeft.

Adonis doot, uyt Theocritus.

Als Venus eerst Adonin doot
 Sach liggen recht voor haeren schoot,
 En sach zijn haer soo schricklick staen,
 En sach zijn bleecke wangen aen,
 Geboot zy haer volck al te gaer
 Te brengen 'twilde swijn by haer.
 Dat vliegende volck op de speur
 Liep vlijtich alle bosschen deur,
 En sagen daer de moorder staen,
 En sloegen hem de boeyen aen.
 D'een nam een strop uyt zijnen sack
 Daer met hy den gevangen track.
 De tweede was noch meer gestoort,
 En dreef hem met zijn boge voort.
 Het dier dat volchde voet voor voet,
 Bevreesst voor Venus wreden moet.

De welcke fiend' hem aldereest,
Riep, O ghy alderwreefte beest,
Hebt ghy dit licchaem aengeraeck't,
En mijne man aldus mismaeck't?
Het dier dat sprack : het is my leet,
En sweere by den meesten eedt,
Eerst u, en uwen man daer nae,
En my die hier gebonden staet,
En dese jaegers die hier gaen,
Dat ick niet docht om hem te slaen.
Maer soo ick uwen lieve man
Dat schoone beeldt sach eerstmael an,
Soo wierd' ick dul en ongerust,
En kreech van binnen grooten lust,
Om zijne heup die voor my stondt
Te mogen drucken aen de mondt.
Dit soenen heeft hem omgebracht.
Daerom gebruycket vry u macht.
Dees tanden ruckt uyt mijne mondt,
En morfelt die tot aen de grondt.
VVat doen daer toch de tanden in
Die onbequaem sijn tot de min?
En is dat niet genoeg voor dy,
Mijn lippen lecht die oock daer by.
Hier met viert Venus wel gefint,
En seyde, dat men hem ontbindt.
Van dien tijdt ginck hy niet van daer,
Maer volchde Venus altijt naer,
En brand' in vier zijn tanden af,
Die hy de schult van't soenen gaf.

Cupido Honich-dief, wyt Theocritus.

DE soon van Venus soete man,
 Die nimmermeer stil wesen kan,
 Was opgestaen recht voor den dach,
 Als yeder noch in ruste lach,
 En ginck al heymelick bespien
 De honich-korven van de bien,
 Hy meynde 'thonich was soo goet,
 Het was soo wonderlicken soet.
 Maer eer hy haelde zijn gerief,
 De beesten prickelden den dief.
 De lekker liep aen alle kant,
 Hy spranck, hy blaefde vast in d'handt,
 En toonde Venus die daer stondt
 Al schreyende de nieuwe wondt.
 Hy seyde, moeder, hoe kant sijn,
 Dat sulcken dier maeckt sulcke pijn?
 De moeder seyde, sijt ghy groot
 Die yeder brengt in sulcken noot?

*Uyt zijneygen Latijn, in Hipponacte, Dulcis puella,
geschreven aen THAVMANTIS bereyt sijnde om met
den gesant BVZANVAL naer Vranck-
rijck te reysen.*

Oet meyské, laetste vier, dat my altijd sal prangen
Int diepste van mijn hert, en in de sinné hangen,
Soo lang als ick aenschou dat liefelick gesicht
Van Phœbi goudé hooft, de vader van het licht,
Soet meysken wilt dit woort, alst immers soo
moet wesen,

Geschreven voor het laetst, van uwen dienaer lesen,

Niet dat ick hopen wil dijn yseren gemoet

Veel harder als een klip, int midden van de vloet

Van d' ongebaende zee, bevochten van den regen,

Gegeeffelt van den windt, daer mede te bewegen,

Maer op dat ghy vol trots, hooverdich ende wreet,

Noch eens u herte moocht verheugen in mijn leet.

Vaert wel onmenschlick dier, ick sal gaen ballinck wesen

Bey van ons vaderlandt en van u soete wesen.

Vaert nu wel voor het lest. het vonnis dat ghy geeft

Sal worden overleyt, als ghy niet meer en leeft.

VVy breken door den tijdt, en senden naer ons leven

Ons boden over al, die goe getuygnis geven

VWie dat wy sijn geweest. ick sweere by mijn pijn,

Dat ick u naer mijn doot een groote vleck sal sijn.

Doch ghy slact in de windt dees woorden ende reden

Met een gesloten oor, en spot met mijn gebeden.

Hoort maer eens aen dit woort. wat dat het oock mach sijn,

Dat mijn hoochmoedich hert soo lang' houdt in de pijn.

Het sy de hooffsche locht, oft het geduerich praeten

Van die dy volgen naer, recht slijpers van de straeten,

Bequaem om niet te doen: een volck dat ongeleert
 De wijsheyt niet en kent, geleertheyt niet en eert.
 Die u met ydelheyt het moedich hert ontfteken,
 En niet dan roock en windt, en groote staeten spreken:
 De deucht wort niet verkleynt. zy staet als eenen wandt
 Diep in der aerdt gegrondt, altijd in eenen standt,
 Vast, sterck en onbeweecht: en sonder aen te hooren
 Het oordeel van het volck, of sich daer in te stooren,
 Blijft altijd dat zy is, en let niet wat men secht,
 En is in niemands macht, is boven vrouwen recht.
 Met desen pandt sal ick, waer my de winden drijven,
 En mijn fortuyne leyt, altijd te vreden blijven.
 En of my schoon de zee smijtyewers aen een endt
 Van eenen dorren kant, daer ick ben onbekent,
 Schipbreuckich, sonder vrient, en sonder gelt of panden,
 Gelijk het die wel gaet die doolt in vreemde landen,
 Soo sult ghy noch verstaen, dat die ghy doet dit spijt,
 Van Princen wordt gekent, van Koningen gevrijt.

Elegie, ofte Nacht-klachte.

DE wijle dat de nacht op alderhande dieren
 Verspreyt haer droevich kleet, op Velden en Ri-
 vieren,
 En dat de wilde zee vermindert haeren stroom,
 En dat de weerelt gans licht als in eenē droom:
 Dewijle dat de locht uytsteect haer goudē oogen,
 Die haer uyt 'shemels fael al springende vertoogen,
 En dat de droeve maen haer broeders plaets bewaert,
 Die morgen wederom sal komen nae de aerd':

Soo dwael ick hier alleen daer my mijn forgen draegen,
 Om van u fel gemoet en wreede fin te klaegen,
 Ionckvrou ghy licht geruft, en blaest uyt uwen mont
 Dat goddelick venijn dat my dus heeft gewont,
 In uwen eersten slaep van alle forg' ontbonden,
 Niet denckend' op mijn vier, niet denckend' op mijn wonden,
 Niet denckend' om den God die met zijn wreede kracht
 Heeft willen mijn gemoet doen staen in uwe macht.
 Ick ligg' hier neer gestort voor uwve doove deuren
 Als of my in de nacht wat voordeel mocht gebeuren:
 Of datter hope waer om dijnen herden fin
 Te trecken naer mijn hert, te leyden naer de min.
 De vogels die de locht met vleugelen deursnijden,
 De visschen die de zee met haeren steert berijden,
 Die liggen nu in rust tot dat den dach komt aen:
 Maer die u dient alleen moet oock by nacht vergaen.
 By nacht vergaet hy meest, ick neem u tot getuygen
 Mijn tranen die ick stort, daer met ick niet kan buygen
 Haer onbermhertich hert. mijn tranen die ick hier
 Laet liggen als een pandt van dit ellendich vier.
 Elck dinck heeft zijnen tijdt, naer dat de koude daegen
 Sijn lang by ons geweest, en d' ongetemde vlaegen
 Van haegel en van sneeuw, en dat den grijfen baerd
 Des winters voor een tijdt bedeckt heeft gans de aerdt,
 Komt Zephyrus weer aen, en uyt zijn schoone saelen
 Laet zijnen silv'ren dauw op alle velden daelen:
 En met den Adem soet die zijnen mont uytspreet
 Neemt d'aerde wederom haer groen geschildert kleet.
 Het een gaet, t'ander komt, de duyfsteris moet wijcken
 Naer dat de ronde Son komt uyt zijn kamer strijcken,

En toont zijn gouden oog. En als de Son wech gaet,
 Dan komt de Maen weer om die in zijn plaetse staet.
 Het heeft al zijn gebeurt, het komt al op zijn tijden:
 Twec dingen blijven vast: u wreetheyt en mijn lijden.
 Mijn lijden blijft altijt, en d'oorfaeck van mijn pijn
 V onbeweeglick hert moet sonder ende sijn.
 De oorfaeck daer van is dat ick niet twee kan minnen
 Of dry op eenen dach, en spelen met mijn sinnen
 Gelijck een lichte pluym daer Boreas op waeyt,
 Nu hier vliecht en nu daer; en keert sich ende draeyt
 Naer het bevel des wints: of als een schip gespletten,
 Int midden van de zee, daer't roer is af gesmetten.
 Maer houdt al even vast en onbeweechlick aen,
 En blijft alleen op dy, en niemant anders staen.
 Ionckvrou dat is mijn schult: hierom wil ick gaen vaeren
 Daer ghy niet meer om my u hert en sult beswaeren.
 Ionckvrou vaert wel, ick gae: ick gae daer ghy my sent.
 Ionckvrou vaert wel, ick gae: ick loope naer mijn endt.
 Ionckvrou vaert wel, ick gae, ick gae mijn leste gangen,
 Ionckvrou vaert wel, ick gae, ick sal mijn hert uytlangen
 En werpen voor u deur. doet open uwen schoot,
 En neemt daer in de siel van die ghy hebt gedoot.
 Laet my ten minsten toe dat ick daer in mach leven,
 En wonen naer mijn doot: wilt my de weldaet geven,
 Dat ick de plaetse mach bewaeren van mijn min
 Die my geweygert was: en blijven vast daer in.
 Of Venus sal mijn siel in haeren gouden wagen
 Veel hooger als de Maen en als de Sonne dragen;
 En by de lichten schoon, de lichten die daer gaen
 In 'shemels schoon gebou mijn arme siel doen staen.

De sterren die ghy fiet, dat sijn de weerde sielen
 Die Venus en haer kint noch dagelicks vernielen;
 Dat hebben minnaers oock geweest voor onsen tijdt.
 En leven nu om hoog van alle sorg bevrijt.
 Zy staen in Venus huys, zy letten ende mercken
 Op ons verdriet en pijn, en uwe wreede wercken:
 En draegen die vast aen by Venus end' haer soon,
 Die elck op zijnen tijdt beschicken zijnen loon.
 Int midden is een sael van onbekende bloemen,
 Met bloemen opgebout, die wy niet kunnen noemen:
 Hier is Cupidoos stoel, die spreeckt daer ende secht
 Een yeder zijn misdaet een yeder na zijn recht,
 Daer neven is een perck, daer loopen twee Godinnen
 De Droefheyt en de Vreucht, de susters van het minnen,
 Die garen in een kruyck ons tranen altemael,
 En setten die ten toon int midden van de sael.
 Ons suchten altemael die staen om hoog geschreven
 In Venus tafelboeck tot 'tende van ons leven:
 Int midden is een sael, daer weegt men al ons quaet,
 En die meest heeft geleen, die krijcht den besten staet.
 Daer sal ick boven aen de beste plaets beerven,
 Om dat ick ben geweest volstandich tot het sterven:
 De eerste plaets is mijn. daer sal ick staen tot spijt
 Van die u heeft behaecht en die my heeft benijt.
 Ionckvrou, wel aen, ick gae, en laet u hier tot panden
 Mijn tranen voor de deur, die bitter offerhanden:
 Doch soo ick sterven moet, denckt eens in uwen sin
 Of ick de doot verdien, om dat ick u bemin.

Bruylof-Liedt.

INt midden van de locht heeft Iupiter een kamer
 Van klaren diamant, gesmeten met den hamer
 Van Mulciber zijn soon, die daer in heeft gestelt
 Al dat men noch ter tijdt van Iupiter vertelt.
 Hoe dat de oude vrou, de moeder aller saecken
 Natura liet eé schoon en blijde maeltijdt maecké,

Doen't aerderijck eerst stont, en doen het groote velt
 Des weerelts eerstmael was op zijnen grondt gestelt.
 Het lach noch woest en wilt. de soete naem van minnen
 En was noch niet bekend, noch niemant was van binnen
 Geschoten van de sacht' en liefelicke smert
 Die uyt de oogen komt geslopen in het hert.
 Dewijle dat zy dus de suyver wijnen schoncken
 En namen in de handt, en vroyelick uyt droncken,
 Neemt Iupiter een kool, en schildert met de handt
 Een beelt een wonder beelt, beneden aen de want.
 En neemt twee pondt venijns, daer met de God der minnen
 Cupido nu bestrijckt zijn doodelicke pinnen,
 En strijckt dat aen de mondt en lippen heel rontom,
 Aen d'oogen boven al: en wendet om end' om.
 De Goden sagen toe, en werden seer verflagen:
 Zy kregen in het sien ten eersten goet behagen,
 Tot dat een soete koorts haer in het herte quam,
 Gekropen meer en meer, die haer den sin benam.
 Sy waren seer verheucht, en loegen in haer pijnen.
 Men wist niet wat het was, men haelde medecijnen.
 Haer ader wert gevoelt, men vraechde naer het quaet,
 Men vraechde naer de sieckt', men vonter geen en raet.

Natura ginck terftont, en liet het werck naer trecken
 De weerelt door en door, en ginck een volck verwecken,
 Venijnich van geficht, feer wonderlick van fin,
 Dat noch tot defe tijdt heeft gants de weerelt in.
 Men wift niet wat het was, het aertrijck was vol roeren,
 De menfchen waren bang', fy wouden krijch gaen voeren:
 Met kracht en met geweld, met yfer ende vier
 Gaen jagen wederom dat nieuw geboren dier,
 Zy wouden in gefchil met al de Goden treden,
 End' ydel laten ftaen haer landen ende fteden.
 Men waffer van vervaert, men wifter geenen raedt,
 De een die floot zijn oog, de tweede badt genaedt,
 De derde riep om hulp: zy kregen foete wonden:
 Men hiet het Toovery. Tot dat men heeft gevonden
 Een goede medecijn, de welck verborgen was
 Vvel negen hondert jaer in Venus gulden kas.
 Een goede medecijn, bekend in alle landen,
 Van foentjens t'faem gemengt, en worfteling' der handen,
 En lieffelick gefucht, en wat ontrent den fchoot,
 Dat niemant maecht en laet, en niemant doet de doot.
 Dees foete koorts is nu gemeen in defe tijden,
 En wonder wel bekend. Ghy moetet oock belijden,
 Heer Bruydegom, dit is, dit is dat foete quaet
 Dat u doen komen heeft in defen blijden ftaet.
 Heer Bruydegom ghy faecht die vriendelicke ftraelen
 Van't maechdelick gelaet, dat heeft u hert doen dwaelen,
 Ghy wiert, ghy wiert gans fwack, de foete koorts quam in,
 Benam den wijfen raet, betooverde den fin.
 Den brandt quam tot het hert, al u gedachten fwommen
 Int midden van het vier, men wift niet te bekomen

Tot hulp van dese sieckt, tot trooft van dese pijn,
 Haer ongenadich hert moest eerst versadicht sijn.
 Haer aensicht is geweest de pijnbanck van u herte,
 Haer oogen sijn geweest de buelen van u smerte,
 Die hielden u vast aen, en met een harden bandt
 Omvingen uwen sin, en boeyden u verstandt.
 Maer nu ist eens gedaen, het yser is gebroken,
 De banden sijn ontdaen, de boeyen sijn ontloken,
 Neemt desen tijt tot hulp, en om gesont te sijn
 Omhelst dat selve quaet, en blust daer met de pijn.
 Het heeft een groote kracht om quetsen en genesen.
 Het was al u verdriet, het sal de wellust wesen.
 Het was de pijn de smert, het sal nu sijn de lust,
 Het was de ongeneucht, het sal nu sijn de rust.
 De schoone nacht komt aen. siet de vergulden Goden,
 De sterren kijken uyt, dat sijn de gouden boden
 Die Venus aen dy sent, die seggen dat is tijdt,
 Te voorderen de saeck, te voorderen den strijdt.
 Ons werck komt aen, wy gaen, wy sullen voort gaen haelen
 De oorfaeck van u koorts, de oorfaeck van u quaelen.
 Al staet zy by haer volck omringt aen alle kant,
 VVy sullen haer nochtans u leveren in d'handt.
 Nu ghy o lieflick volck Ionckvrouwen wijckt ter sijden:
 Ghy die de Bruyt bewaert, en wilt met ons niet strijden.
 Gaet trooft haer voor het lest, en geeft den lesten soen,
 Het ander dat ghy laet, dat sal den Bruyd'gom doen.
 Gaet aen vrou Bruyt, gaet aen, den Bruydegom wacht binnen.
 Gaet aen vrou Bruyt gaet aen het soete spel der minnen.
 Gaet aen onnoofselschaep, gaet aen onnoosel lam,
 De lesten tijdt is hier, die noyt voor u en quam.

En sijt doch niet bevreesf, ick ben u borch gebleven,
Dat ghy in defe ftrijdt behouden fult u leven.

En weeff doch niet bevreesf. het gene dat men doet,
En is niet om het lijf. de ftrijdt is fonder bloet.

En weeff doch niet bevreesf: ghy fult den maechdom laeten,
Die niemant goet en doet, noch niemant en kan baeten.

Het is een ydel naem, de maechdom en is niet,
Die niemant niet en voelt, die niemant niet en fiet.

Hy is noch vifch noch vleefch: de wijfte van ons allen

En weet niet wat hy is. Hy kan oock licht ontvallen,

En fluypen door de handt. En weeff dan niet vervaert,

Want die hem dus verliest, die heeft hem beft bewaert.

Heer Bruydegom ghy moet gaen minderen u pijnen,

Heer Bruydegom ghy moet gaen nemen medecijnen,

En fweten uyt de koorts, en fweten uyt de pijn,

Die anders niet en kan te recht verdreven fijn.

Troudicht

Ter eeren van DANIEL de BURCHGRAVE,

met ANNA OOSTERLINCKS.

E fchippers die de zee met kielen fcherp door-
fnijden,

En met een houten peerdt het blaeuwe diep be-
rijden,

Gekomen fijnd' aen landt, bevrijt van alle noot,

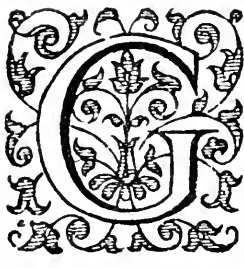
Dan vellen zy de maff, dan ftrijcké zy de fchoot.

Het gheen daer wy in fijn, eer wy ons felven paeren,

Is een beroerde zee. de forgen fijn de baeren,

Deliefd' is onsen windt: de klippen die ons schaen,
 Is daer wy aldermeest en alderlieft naer gaen.
 De klippen sijn gestelt int midden van het leven,
 Daer worden zy seer licht van alle kant gedreven.
 Dan komt de westen windt, seer liefelick en stil,
 Die voert ons int verderf door onsen eygen wil.
 De sterren die ons leen, dat sijn de blinckend' oogen,
 Die sich gemeynelick tot ons verderf vertoogen.
 Dan mist ons het compas: dan missen wy de locht,
 Dan worden wy met lust in ons verderf gebrocht.
 Het roer is ons verstandt: den ancker is de reden,
 De kaebels sijn de deucht: de ballast goedefeden.
 Dan doch de minsten deel brengt in behouder handt
 Zijn onbeweechde schip van stormen aen het landt.
 Maer Burchgraef wel voorlien van ballast komt gevaeren
 Int midden van de zee door klippen ende baeren
 Tot aen't gewenste landt: en vry van alle wee,
 Van schipbreuck, ende last, komt naer een goede ree.
 Dit is de beste wens: het lant hebt ghy gekregen,
 Daer u den oosten windt niet meer en sal bewegen.
 Heer Bruygom blijft hier vast: en werpt den ancker uyt,
 En van het quade weer verskert dijne schuyt.
 VVy sijn noch in het diep, wy moeten voort gaen dwaelen
 Daer ons den harde windt en baeren komen haelen.
 Vaert wel, en als ghy sijt in uwen meesten staet,
 Denckt eens hoe dat het noch met onse schuyten gaet.

Het sterf-huys van Cupido.

 Isteren des avonts laet,
 Eer de Son te bedde gaet,
 Eer zy gaet, end' ons berooft
 Van haer schoon vergulden hooft,
 Eer de swarte nacht begint
 Is gestorven Venus kint:

Venus kindt dat soete dier
 Is gevallen in zijn vier.

Nu licht Venus arme vrou,
 Jammerlick in grooten rou.
 VVie sal bluffchen dese pijn?
 VVie sal Venus trooster sijn?
 Morgen voor den dageraet
 Eer de Son haer bedd' verlaet,
 Dachvaert Venus altemael
 Iupiters volck in haer sael.

Alghy Goden over hoop,
 Die wilt koopen goede koop,
 Morgen voor het Sonneschijn
 Salder eenen kooldach sijn.
 Eenen booch, en neven dien
 Eenen koker wel voorfien:
 Pijlen sijnder ses of acht,
 Alle van verscheyden kracht.

D'een heeft honich, d'ander gal,
 D'ander liefflick ongeval:
 D'een brengt groote blyfchap aen,
 D'ander doet die weer vergaen.

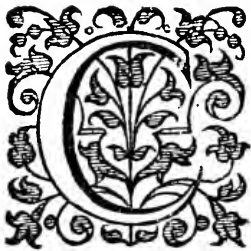
Een van hoop, van vreesse twee,
 Een van vreucht, en dry van wee,
 Twee doen haeten goeden raet.
 Twee doen haeten middelmaet.

Dits den huysraet meen ick al,
 Die men daer verkoopen sal.
 Dits den huysraet allegaer,
 Die hy heeft gelaten naer.
 Komt ghy Goden al te mael
 Morgen vroech in Venus sael:
 Die best biedt, van Venus moet
 Vinden noch twee soentjens goet.

Aen de

I O N C K V R O U V V E N .

van HOLLANDT.

Hy liefelick geslacht, dat Venus heeft gegeven
 Te voeren in de handt den sleutel van ons leven,
 Die met u oogen saeyt dat goddelicke saet,
 Dat in ons herten veldt altijd gewortelt staet,
 Ionckvrouwen 't is om u. ick sweere by de ban-
 den

Van onsen kleynen God, ick sweere by zijn handen,
 Ick sweere by den pijl, den meester van mijn hert,
 Die altijd stoockt mijn vier en meerdert mijne smert.
 Ionckvrouwen 't is om u. ick sweere by de schoone,
 De schoone die mijn siel gevangen voert ten toone,
 Die my heeft in haer macht, ick sweere by de pijn
 Daer sonder ick niet sou in vreuchden kunnen sijn:

Ick sweere by dat licht dat zy my pleecht te geven
 Als zy haer oogen wendt de Sonne van mijn leven,
 Het is om u geweest, alleen om dese saeck,
 Dat ick Cupido wil gaen leeren onse spraek.
 Self Venus van dit jaer (het is niet lang' geleden)
 Quam vroeyelick en bly naer Hollands rijcke steden,
 Den silveren dau viel met druppels hier en daer
 VVaer datse ging en stont, van haer schoon gouden haer.
 Zy wou dat haeren soon by my wat sou verkeerren,
 Op dat hy onse spraek van Hollandt mochte leeren:
 Ick gaf haer goeden moet, ick seyde' het sou wel sijn,
 Het kindt is jonck genoeg. zy liet het daer by mijn.
 Hy woonde vast by my, wy souden Hollandts spreken,
 Hy hadd' de spraecke vast in tien of twellef weken.
 Ick hebbe menichmael, als ickse liggen vant,
 Zijn pijlen ende boog genomen in de handt,
 Maer als hy van my ginck, in plaetse van bedancken,
 Sant hy my een geschenck (het sijn zijn oude rancken)
 Hy heeft my eenen pijl gedrukt in mijn gemoet,
 Die my altijd in vreucht en smerte leven doet.
 O bitter-soete pijn! dat is hy O Ionckvrouwen,
 Die my eerst heeft geleert de hoop op een te bouwen,
 Die my eerst heeft geleert, die my eerst heeft getoont
 Den handel van het volck, dat ons soo quaelick loont.
 Dat volck, dat soete volck, dat volck dat met haer spreken,
 En met haer sacht gelaet der mannen hert doet breken,
 Dat met haer godlick vier, en vriendelick gesicht
 Als sterren in de nacht, ons duyfter siel verlicht.
 De oorfaeck van ons smert, de oorfaeck van ons vreuchden,
 De oorfaeck van ons quaet, de oorfaeck van ons deuchden.

De schrick van onse siel, en wederom de lust,
 De brandt van ons gemoet, maer die hem selven bluft.
 Dat ick de Sonne waer, of dat ick haren wagen
 Een dach mocht ofte twee doengaen naer mijn behagen,
 Ick soude stille staen soo dickwils in de locht
 Dat ick den schoonen glans van een aenschouwen mocht.
 Dat ick waer als de Son, ick soud' haer oogen maecken
 Twee sterren in de locht, dat zy my mochten naecken,
 Dat ickse mocht aensien. ick soudefe doen staen
 In midden 'shemels troon niet verre van de Maen.
 Hoe menichmael heb ick gewenst te mogen wesen
 Een bie, een kleyne bie, om honich te gaen lesen
 Vuyt haeren rooden mondt. als zy eens open gaet
 Soo word' ick met een sap der lieflickheyt verfaedt.
 Dan komt haer siel in my soetrickende gesloopen
 En vloeyet in de mijn, en doet de deuren open
 Van mijn verheucht gemoet. dan is mijn brandend' hert,
 Int midden van zijn vier, maer verre van zijn smert.
 Cupido dat ick kond' soo licht soo kleyne wesen
 Gelijck de minste vlieg', my dunckt ick waer genesen.
 Ick soud' een huysken recht gaen maecken by den mondt
 Van een daer ick op denck, daer ick in wonen kond'.
 Dat sou mijn woning sijn, daer soud' ick altijd suygen
 Dat hemels lieflick nat, ick soud' haer sinnen buygen,
 Haer wreetheyt doen vergaen, ick sou haer volgen naer
 Tot dat ick in haer hert, of zy int mijne waer.
 Gelijck de krekels doen, die in de bloemkens sweven
 En by den soeten dau, en 't nat des hemels leven,
 Soo gaet het oock met ons. de liefde kan ons voen,
 Ia sonder spijs of kost of yet daer by te doen,

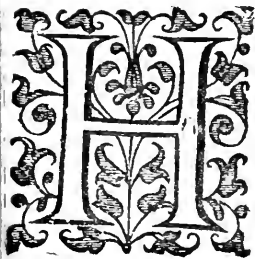
Het is een soeten dranck, het is een soeten regen
 Die neer daelt in ons hert, het is een soeten segen,
 Het is den honich dau die uyt u aenschijn vloeyt,
 O Venus borgery, daer mede ghy bespoeyt
 Bespoeyt ons drooge siel. als ghy ons wilt begeven
 En mogen wy niet eens meer dencken om te leven:
 Ons leven, onse siel, ons herten sijn gestelt
 In uwe sachte macht, en vriendelick gewelt:
 VWant Venus is een vrou, zy heeft ons oock de vrouwen
 Gegeven in de macht, dat is al ons behouwen.
 VWat sou de weerelt sijn, wat waer des weerelts grondt,
 Ten waere dat men daer een lieflick aensicht vondt?
 Men secht dat Iupiter als hy eerst alle saecken
 Hier in dit woeste rond begonnen hadd te maecken,
 Hem keerde drymaels om al lacchend', ende sprack
 Dat in dit groote rijk noch eene saeck' ontbrack.
 Doen bracht hy voort een dier, hy ded' een dier voort kommen,
 Een dier, een lieflick dier, dat wy een meysken nommen.
 Maer als hy't had volmaeckt, en sach zijn maeckfel aen,
 Hoe dat het hem toe loech, en sach het voor hem staen,
 Self in zijn eygen werck kreech hy soo groot behaegen,
 Dat hy zijn eygen min begonde te beklaegen.
 Hoe dickwils heeft den Godt die met zijn stercke handt
 En'tblixems vlamnich vier doet daeveren het landt,
 Hoe dickwils heeft hy self al sachjens komen kruypen,
 En naer dat soet gesicht zijns alderliefste sluypen.
 Dat was zijn konincks rijk, den hemel liet hy staen
 Als hy maer naer den schoot van zijn Vriendinn' mocht gaen.
 Ick acht hem levend' doot, ick sluyt hem van de menschen
 Die sulck een dier aensiet, en niet en soude wenschen

Vvat naerder haer te fijn. ick acht hem voor een hout
 Die in de soete min al levende verflout.
 Dat ick den hemel mocht voor Iupiter bewaeren,
 Ick sou een nieuwe soort van volck daer in vergaeren,
 De meyskens souden fijn het meeste volck daer in:
 Dat waer een borgery, bequaem naer mijnen sin.
 Het ambacht dat men sou in mijn gemeynte leeren,
 Dat souden soentjens fijn, ick sou daer in verkeeren,
 En wetten stellen voor, die yeder wie hy waer
 Met neersticheyt en vlijt sou moeten volgen naer.
 Dees soete borgery en sou geen droefheyt maecten,
 Haet, tooren, ende nijt, en sou men daer niet smaecten,
 Geen krijch en foudersou daer in, dan die geschiet
 Met vreuchden en geneucht, en alst de min gebiet.
 De vesten souden fijn gevlochten en geweven
 Van myrten die den soon van Venus ons sou geven:
 De wallen souden fijn van traenen, die de bruyt,
 Als zy te bedde gaet, den eersten nacht stort uyt.
 Vvant daer staet altydt een van Venus kleyne knapen
 Niet verre van het bed', soo haest als zy gaet slapen,
 En gaert dat kost'lick nat, en nemet wel gewis,
 Om dat het huyden daechs niet veel te krijgen is.
 Doch so ick niet en kan tot mijne wenschen komen,
 Soo hebb' ick even wel u lieden voorgenomen
 Dit boecxken als een merck end' als een seker pandt
 Van onse groote jonst te geven in de handt.
 Ionckvrouwen, laet dan eens u lieden soete straelen
 En blinckende gesicht daer vriendelick op daelen,
 En wenst my, wenst my toe, dat voor den soeten loon
 Ick noch besitten mach Cupidoos sachte kroon:

Den hemel van dien God (O die hem mocht beerven)
 Is in den lieven schoot van zijn vriendin te sterven:
 Den hemel van dien Godt is by het schoon aenschijn
 Van zijne alderlieft' altijd te mogen sijn.

*Voor-reden aen de doorluchtige Vrouwen, over
 veel jaren geschreven.*

Et is een out geschil van langen tijdt geresen,
 En noch op desen dach niet duydelick gewesen,
 VVie dat men geven moet van deuchden en ver-
 standt

De vrouwen of demans dé prijs en d'overhant.
 De mannen hebben eerst met kloeckicheyt van
 handen

Genomen in haer macht de steden ende landen,
 En onder haer gebiedt en onder haer geweld
 Des aertrijcks ronde klood getrocken en gestelt.
 Daer tegen is de deucht, daer tegen sijn de gaeven
 Van t vrouwelick geslacht besloten en begraeven.
 En haer getrouw gemoet, en haeren handel kuys
 Heeft tot zijn leste pael den dorpel van het huys.
 De kinders sijn haer volck, dat sijn haer soete lieden,
 De borgers van haer stadt, daer over zy gebieden,
 En voen die met den wijn die voor den eersten dorst
 Gelijck uyt een fonteyn komt vloeyen uyt haer borst,
 Tot dat zy sijn bereyt om in het veldt te treden,
 En op haer vaders wijs te vechten voor haer steden.
 Of door de wetenschap geselepen van verstandt,
 Vercieren haere stadt, doen meerderen haer landt.

Soo dat men een groot deel van dat de mannen drijven
 In oorloch en in vree de vrouwen moet toeschrijven,
 Die eerstmael brengen voort en helpen aen haer kracht
 En voeden met haer bloet het mannelick geslacht.
 Het mannelick geslacht, dat eerstmael als verloren,
 Noch Son en fiet noch Maen, eer dat het wordt geboren.
 Haer graf is 's moeders buyck, daer lange tijdt de man
 Voor doot begraven licht, eer dat hy leven kan,
 Tot dat de silvre Maen heeft negen mael op eerden
 De droeve nacht verlicht met nieu gespannen peerden,
 En negen mael haer schijn, en negen mael haer hooft
 Vervult met suyver licht, en wederom berooft.
 Dan komt dat edel dier dat gans de aerd' doet beven,
 En meerder als de vrou neemt uyt de vrou zijn leven.
 Van daer is zijn begin. en die de vrou veracht
 Vwordt met de vrou getelt eer hy wordt voort gebracht.
 Daerom de wijfen Helt de koninck groot van machten
 Lycurgus heeft belet de vrouwen te verachten,
 En placht haer eenen booch te geven in de handt,
 Om kloeckelick in noot te vechten voor haer landt.
 Haer naelde was de spies, haer spinrock waeren lanffen,
 Haer ambacht was de krijch, haer huysen waren schanfen:
 Haer wiege was een schilt. daer in wiert t'huys gebrocht
 Dat nieu-geboren kindt met dat quam in de locht,
 Met dat geboren werdt. en als zy souden tijden
 Den vyandt int gemoet om voor haer landt te strijden,
 De moeder riep haer toe, O kindt gaet in den tocht,
 En keert met desen schilt, of worter in gebrocht,
 Hier met sal ick u sien of levend' weder keeren,
 Oft hier int huys gebrocht den dooden hoop vermeeren.

Gaet henen, gaet mijn kindt, en toont in defen strijdt
Dat ghy een rechte spruyt van Lacedemon sijt.

Geen vrouwen sijn bequaem om rechte mans te baeren,
Dan die sich noch van sweerdt noch spieffen en vervaeren.

Geen vrouwen baeren mans, dan die in tijdt van noot
Niet vreesen voor de krijch, niet schricken voor de doot.

Als Pyrrhus sterck van macht, de Koninck van Epiren
Naer Lacedemon quam met onbekende dieren,

Met Elephanten groot, van wonderbaer geweld,
Die noyt voor zijnen tijdt en quaemen in het veldt,

De vrouwen hebben self de mannen moet gegeven
En kloeckelick vermaent om vromelick haer leven

Te laeten voor het landt, en met een sterck gemoet
Te offeren aen Mars haer licchaem ende bloet.

De mannen in de noot die wouden gaen versenden

Haer vrouwen uyt de stadt, om soo van haer te wenden

De vreesse van de doot: maer eene van verstandt

Quam in de Raet gegaen met een sweert in haer handt,

En heeft de mans gevraecht, of zy dan liever wouwen,

Verlaeten haere stadt, behouwend' haere vrouwen,

Dan dat zy die voor haer tot hulpe van het landt

Gewapent souden sien neer vallen in het sandt.

De vrouwen sijn bekent van d'Amazoonsche vorsten,

Die met een yser heet uytbranden haere borsten,

D'een hielden aen den toom, en d'ander aen de lans,

En sittende te peerdt, soo renden op de mans.

En noch veelander meer, de welck van de Poëten,

Om dat het vrouwen sijn, al wetens sijn vergeten,

Die wy nu brengen voor, en stellen als ten toon,

Niet willend' haer voortaan benemen haeren loon.

Neemt dit dan aen in danck, en leert de mannen prijfen,
 Dat ghy die vrouwen oock haer eere moocht bewijfen,
 En toelaet haeren lof geheel en ongeschent,
 Die niet min kloeck en fijn, maer minder fijn bekent.

*Ionckbeer IOHAN van der Does, Heere van Noort-
 wijck aen DANIEL HEINS, eerst gekomen sijnde
 om te studeren tot Leyden.*

Heyns die van den Heynst dijn naem voert, door
 wiens hoef

Ontsprongen is geweest uyt 'tgrasig Helicone
 De Caballijnsche vloet: eer dat hem Glaucus sone
 Den toom wierp in de mondt ontrent Pirenes
 gloef.

VVaer door ut'hans soo mildt zijn wateren uyt meet,
 Als dien voor al ons jeucht Apollo heeft verkoofen,
 Om tusschen tijden sich int dansen te verpoofen,
 En houden aen de lijn de dochters van Moneet:

Soo dickwil moy gemaect, doch nemmermeer verfaect
 Van een so fraeyen ront en wel gestemde fangen,
 Als of ghy dees geleert, of van haer hebt ontfangen,
 Ten tijden doen ghy eerst tot Leyden wert bestaect,
 En dat ghy hebt begoft te roeren Clioos snaer,
 Met een soodanen voys, als tot lof van Corinne
 Te quelen Naso plach, of daer met zijn vriendinne
 Cassandre was gewoon te cieren Sannazaer.

Hier van kan wesen tuyg soo menich hooffen brief
 Geschreven op de wijs van Nasoos Heröiden,
 VVelck't licht geloof door liefd' gebracht heeft in swaer strijden,
 Tot

Tot nadeel van haer eer, der maechden 'tmeeste grief.
 VVaer van ten deel ons wel gebleken is de proef
 Vuyt Deidamiens brief aen Peleus soon gefonden,
 Vol fins, van woorden rijck, ja van gelijcke vonden
 Als hy te vinden plach dien 't Geetsche landt begroef,
 Noch sijnd' in 'sKeyfers ban, soo verre buyten Room.
 Daer noch benefsens ginck een lofdicht schoon ter eeren
 Des overzeeschen tochts, nu onlangs by ons Heeren
 De Staeten 'slandts gedaen op 'svyants kust en stroom,
 En van de groote zeeg, daer met Gods stercke handt
 Graef Mauritz heeft gekroont niet verre van VVestende,
 Al waer men selve 'thoofst voor d'ons den rug sach wenden,
 Voor wien soo menich Specht leyt met de neus int sandt.
 De rest heb niet gesien. doch wie en kan den boom
 Niet kennen uyt de vrucht, en uyt de klau den leeuwe?
 O door vlijt en verstandt, niet als men in d'ouw' eeuwve
 Gewoon was, dichter kloeck geworden in den droom.
 En wilt derhalven niet u belgen, als ghy siet
 Den draf van Alcmeens soon de dwergen conterfeyten,
 Oft op Achillis schildt met klaterbuffen speyten,
 Of dat Pan Phœbus lier derft trotsen met zijn riet.
 VVaer med' ick seggen wil, dat gh'u niet stooten moet
 Ten Zoilus geblas, als dieu hoort te laeten
 Genoegen, t hebben d'eer, dat voor al ons landt saeten
 Sels Scala u op't hoofst geplant heeft Daphnes hoet.

DANIEL HEINS *aen Ioncker IAN van
der Does, Heere van Noortwijck.*

V sie ick voor gewis, dat al wat de Poëten
Van Phœbus door haer konst ons hebben laeten
weten,
Niet anders is geweest dan slechts eé vals bediet,
In Grieckenlandt gebroet, jae oock veel min als
niet,

Dat hy tot zijn geboort hadd' Delos uytgekoren,
Om daer te mogen sijn van Cœi kindt geboren,
In Delos altijd nat, gekroont van alle kant
Soo van de groote zee, soo van het dorre sandt.
Aldaer de wilden Godt, de Godt van onse landen,
Neptunus gans het lant omringde met zijn banden,
Aldaer de waetren wreet seer hoog in haren tocht
Besprongen met haer schuym de vreesfelicke locht.
Het een, meen ick, is waer, maer 't ander is gelogen:
VVant dat hy soude sijn in Delos opgetogen,
En kan ick niet verstaen : maer dat hy by de kant
Der zee geboren is, blijkt wel uyt u verstandt.
VVant hy int Hollants spreekt, en als in onse steden
Geboren en geteelt, my komt aen boort getreden
Met eenen Duytschen voys, van sulcken soeten klanck,
Als Phœbus met zijn volck in Cadmi bruyloft sanck.
Ick wil voortaan met recht Bœoten laeten vaeren
Met al den Griekschen pracht, en Pindaro zijn snaeren
Gaen senden, als ick sie, dat hy, die onsen geest
En onse konste stiert, van Hollandt is geweest.
Hy moest van Hollandt sijn, van Hollandt moest hy wesen,
Maer Delos en was niet, gelijkerwijs wy lesen

Gelegen binnen in Ægæi woesten grondt,
Aldaer den ronden hoop der Cycladen in stondt.

Ick meyn' het is niet ver van Catwijck af gelegen,
Van Leyden oock niet ver, beset met dorre wegen.

T'is Noortwijck nu genaemt, dat Noortwijck, daer den helt
En vorst van onse konst is Overste gestelt.

Dat Noortwijck daer de zee, dat Noortwijck daer de baeren
De sterren trotsen derf, en vreeselick opvaeren

Door Æoli gebiedt, dat Noortwijck daer het landt,
Als Delos hier te voor, staet midden in het sandt.

Daer gans het huysgesin van Nereus groene benden
Al springende rontom sich door het water wenden,
Daer Doris met haer volck komt swemmen, ende gaen
Schier boven op het landt, en op de duynen staen.

Hoe dickwils heb ick self, ick neem u tot getuygen
Ghy winden, die de zee doet rijfen ende buygen,
Hoe dickwils heb' ick self, als ick daer ben gegaen,
Al den gesteerten hoop rontom mijn lijf sien staen?

In desen dorren kant, daer niet dan schepen waeren,
Dan zee, dan harde locht, schier midden in de baeren,
Is voortgekomen eerst, die met zijn wijs gemoet,
Als Phœbus, al den hoop van Roomen wijcken doet.

Men secht dat Venus self, die uyt de zee geboren
Is selver oock geweest, doen meer als van te voren
Te Noortwijck is gesien, de meysjens van het landt
Die hebben haer doen self genomen by de handt,

En in den dans geleyt. Cupido quam getreden
En met een bly gelaet naer onsen kant gereden.

Zijn peerdt was Zephyrus, die doe ter tijt een kleedt
Van roosen om en om zijn vleugels was gespreekt.

Men fecht dat hy daer oock al op de felve tijden,
Te fchepe leerde gaen, en op het waeter rijden.

Hy was bepeckt, betart, als ons maetroofen fijn,
Die nu noch alle daech gaen feylen in den Rijn.

Men fecht dat hy daer oock op d'Hollandtfcche manieren
Zijn voeten leerd' op't ys en over de rivieren

Snel vliegen als de windt, daer noch op defen tijdt
Het foete Venus-volck gefien wordt en gevrijt.

Hoe dickwils heeft hy oock zijn pijlen daer vergeten,
Iae felve zijnen boogh al fchietende verſleten?

Hoe dickwils als men ginck hem ſoecken in het landt,
Is hy gevonden daer ſtaen ſpelende by't ſandt?

Anacreon vaert wel, vaert wel voortaan Athenen,
En ghy Romeynen oock. ick wil my van u ſpenen.

Als Delos by ons is, en Phœbus van dit landt,
Soo wil ick u voortaan niet nemen in de handt.

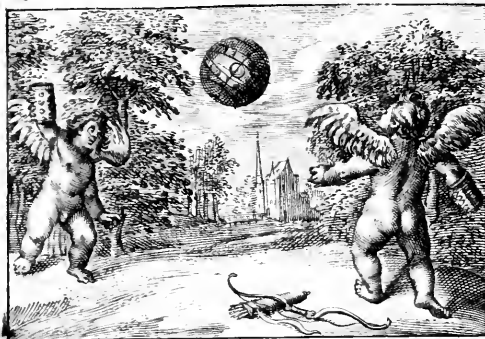
EMBLEMA-

EMBLEMATA

AMATORIA.

1. *Pila mundus Amorum est.*2. *Harmoniam rerum Amor conservat.*1. *Pila mundus Amorum est.*

De wonderbaere klood daer in de menschen swermen,
 Daer alle dinck in is besloten, een groot al,
 Gelegen in de zee, en in des hemels ermen,
 VVoest, ront, aen alle kant gelijk, is onse bal.
 De weerelt is den bal, waer mede dat wy spelen,
 Het kaetspel is de locht. de mensch en siet ghy niet,
 Hy is nochtans hier in, en draeyt naer ons bevelen,
 Gesloten in den bal, die ghy hier vliegen siet.

2. *Harmoniam rerum Amor conservat.*

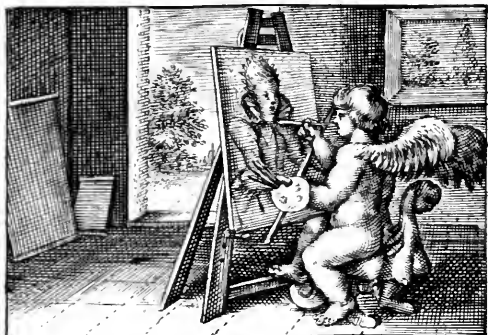
Kuypt kleyne kuyper kuypt, die alle man doet buygen,
 En treft met u geweld, en voeget al aen een.
 VVant waer het sonder u, de weerelt viel in duygen,
 Die nu behouden wordt van u, en anders geen.
 V vader is een smit, een koppelster u moeder,
 Ghy maect de hoepen vast van hemel en van aerdt.
 Het ambacht dat is goet. want ghy sijt den behoeder,
 Die 'sweerelts groote ton van onderganck bewaert.

3. *Dum colo fœminam, hoc fio.*4. *Exitus in dubio est.*3. *Dum colo fœminam, hoc fio.*

Mijn wijsheyt, mijn verstandt, is minder als twee oogen,
 Daer werd' ick van geleyt: mijn hert, mijn groot gemoet,
 Mijn mannelick gewelt, en kan sich niet vertoogen,
 Als ghy my, o Ionckvrou, de swaeren strijdt aendoet.
 Ick worde als ghy sijt. ick geef u lijf en sinnen,
 Ick volge naer u doen. Godin, daer ick op bou,
 Ick kom u soo na by, dat ick begin te spinnen,
 En daer ick was een man, daer ben ick nu een vrou.

4. *Exitus in dubio est.*

Siet toch eens Venus kindt, en die sich daer beneven
 Gevoecht heeft op der aerdt, een Godt en oock een kindt,
 Die Hymen wordt genaemt: wiens ambacht is te geven
 De man zijn soete lief, die hy wel heeft gesint.
 Het is een wonder werck: zy dobbelen met steenen,
 Of zy't oock wesen sal, dat seer onseker is.
 Want als ghy meent te sijn seer vast en op de beenen,
 De steen die keert noch om, de saecke gaet noch mis.

5. *Imaginem eius mecum gesto.*6. *Semper reciprocanda serra.*5. *Imaginem eius mecum gesto.*

Het beelt van die ick volg is in mijn hert gefchreven:
 Dat wesen, dat geficht, dien tovenaer, dien lach,
 Staet altijdt in mijn fin, en is daer in gebleven
 Geschildert, van dien tijdt, dat ick haer eerstmael sach.
 Ick draech het waer ick gae : en als ick wil gaen smaecken
 Een gans volmaeckte vreucht, soo denck ick wat zy doet.
 Dan sie ick haer voor my. maer als ick haer wil raecken,
 Haer rechte schildery trek ick uyt mijn gemoet.

6. *Semper reciprocanda serra.*

Die in Cupidoos perck begonnen heeft te jaegen,
 Blijft altijdt op het self: de vreucht komt naer de pijn,
 De pijn komt naer de vreucht: gelijkkerwijs die saegen
 Dan met het lijf om leeg, dan weer om hooge sijn.
 Men gaet, men loopt, men komt, men fucht: en t'allen tijden
 st wederom te doen het gene ghy nu doet.
 Soo als de saege gaet, gelijk van beyde sijden,
 Altijdt in eenen balck, altijdt op eenen voet.

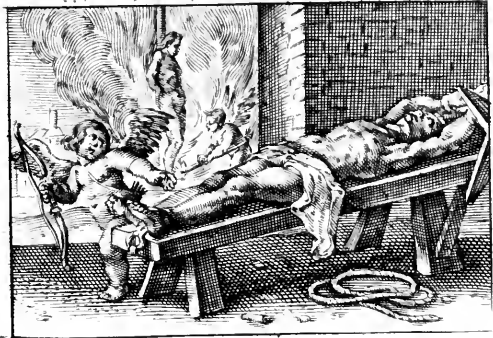
7. *Perfer*

7. *Perfer & obdura.*8. *Amoris semen mirabile.*7. *Perfer & obdura.*

Twee van het loofse volck van Venus foete knapen,
 Met vleugels toegeruft, flaen 'tkooren van het kaf.
 Het kooren blijft geheel, dat fy daer naer op rapen,
 Het ftroo dat blijft alleen, dat fcheyden fy daer af.
 Soo gaet het in de min. ghy moet geduyrich lijden,
 Tot datter wert beproeft, wie rechte liefde draecht.
 Dan draecht zy in het graen, en werpt het kaf ter fijden,
 Die u heeft lief ghehad, en die u heeft behaecht.

8. *Amoris semen mirabile.*

Siet Venus faeyer aen. hy gaet zijn faet uytspreyden
 De weerelt om en om, gelijk een landtman doet.
 Het faet komt weder voort, en sonder lang te beyden
 Geeft vrucht op zijnen tijdt, die d'aerde weder voet.
 De vruchten die het brengt, die fijn begaeft met reden,
 Met wijsheyt en verftant, en wonderlick van aert.
 Die vruchten houden op de landen en de fteden.
 VVijft my doch eenen boer die fulcke vruchten gaert.

9. *Vapulando sustentor.*10. *In pœnam vivo.*9. *Vapulando sustentor.*

Gelijck den tol die draeyt gestadich wort gedreven
 En door de handt gekeert, die hem geduyrich slaet,
 Soo gaet het oock met ons, de wreetheyt doet ons leven
 Die ons gestadich quelt. zy onderhoudt ons quaet.
 Ons lijden wort gevoet met tegenspoet int minnen.
 Dat selve geeft ons moet. neemt wech dees soete pijn
 Die ons noch hopen doet, al ist dat wy niet winnen
 En leven sonder hoop, wat sal de minne sijn?

10. *In pœnam vivo.*

Me Ionckvrouw, 'tis genoeg. den beul die door u oogen
 Gekropen is in my, die weyert my de doot.
 Te sterven waer my vreucht: dat wilt hy niet gedoogen.
 Om dat ick levend' blijf, soo blijf ick in de noot.
 Vaensicht is de banck daer ick op lig gebonden,
 Daer ick op word' greckt. u soetheyt, u verstandt,
 Heeft een mael in mijn hert een machtich vier gefonden,
 Dat my altijdt ontsteect, en nimmermeer verbrandt.

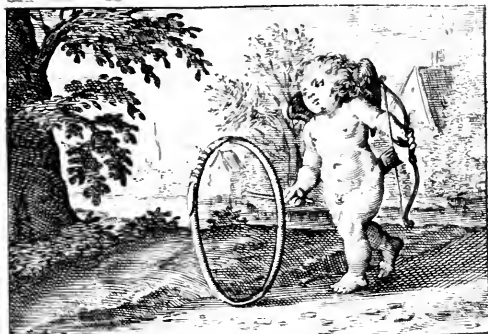
11. *In tenebris lucem.*12. *Sine fine.*11. *In tenebris lucem.*

De baeren van de zee tot aen de locht gedreven
 Bestormen vreesfelijk het schip dat ghy hier fiet:
 Het helt, het wijckt, het sinckt, de schippers selve beven,
 En hebben nu het roer niet meer in haer gebiedt.
 Den hemel is bekleet met wolcken en met winden,
 Den dach is vol van nacht, het licht is al vergaen,
 In dese duyfsteris sult ghy noch hope vinden,
 Soo ghy maeraen en fiet de oogen die daer staen.

12. *Sine fine.*

Wat doet den kleynen Godt? wat heeft hy toch te schrijven
 Beneden in het sandt? wat maect hy voor een werck?
 Hy keert den passer om, het een been fiet ghy blijven,
 Het ander gaen rontom, en trecken een rondt perck.
 De circkel die ghy fiet, is toe van alle sijden:
 Men fiet geen endt in hem, oock isser geen begin.
 Soo gaet het oock met ons. wy blijven in het lijden.
 Die eens quam in ons hert, die woonter altydt in.

13. *Pennas perdidit ille suas.*14. *Volvitur a sidue.*13. *Pennas perdidit ille suas.*

Die my geschoten heeft, al is hy kleyn van leden,
 Zijn handt is wonder vast, hy maect een groote wondt,
 Hy neemt de sinnen wech. den brandt die sinckt beneden
 Tot aen het diepste merch, tot aen des herten grondt.
 Hy herbercht self in my, hy heeft my ingenomen,
 Hy volchde zijnen pijl als hy de wonde gaf.
 Nu blijft hy altijdt vast; want doen hy is gekomen
 Te wonen in mijn hert, zijn vleugels waeren af.

14. *Volvitur a sidue.*

Cupido drijft den hoep : dat is het spel der minnen.
 Den hoep en heeft geen end : de min en heeft oock geen.
 Den hoep is sonder kant : de minnaer heeft geen sinnen.
 Den hoep rolt altijdt voort : dat heeft hy oock gemeen.
 Den hoep wort voort gestout: de minnaer wort geschoten.
 Den hoep gaet dickwils om: de minnaer is altijdt
 Dat hy te vooren was. den hoep is toegesloten:
 De minnaer kompt oock vast gebonden in den strijdt.

15. *Amor cæcus.*16. *Omnia Naturæ contraria.*15. *Amor cæcus.*

Al wat de liefde doet, is fot en sonder reden.
 Aensiet maer eens dit spel. het kindt van Venus komt
 Int midden van den hoop der vrysters aengetreden,
 En grijpter een van al, zijn aensicht is vermomt,
 Zijn oogen sijn gestopt: soo gaet het in het minnen,
 De minnaer is vermomt, zijn oogen sijn verblindt.
 Hy weet niet wie hem dient. een ander krijcht zijn sinnen;
 Hy vindt niet die hy soeckt, hy soeckt niet die hy vindt.

16. *Omnia Naturæ contraria.*

Al dat de minnaer doet van Venus soon gequollen,
 Is tegen het gebruyck, is tegen alle man.
 Het sy wat hy begint zijn sinnen sijn op rollen.
 Hy gaet, hy loopt, hy staet, veel anders als hy kan.
 Verkeert is al zijn doen, verkeert is al zijn laeten:
 Hy is een ander mensch. die komt in dese staet,
 En let niet op hem self: hy kan geen wijsheyt vaeten.
 En liever op zijn hoofd, dan op zijn voeten gaet.

17. *Ferrum est quod amant.*18. *Puer denuo.*17. *Ferrum est quod amant.*

Befiet eens Venus soon, hy staet van alle sijden
 Gewaepent als een helt, die zijnen vyandt jaecht.
 Indien ghy vraecht, waerom? hy sal u self belijden,
 Dat hy de dochters oock daer mede wel behaecht.
 De een roemt op zijn goet, de ander op zijn boecken,
 En treffelick verstandt : de derde wel ter tael
 Stelt voor al dat hy wilt. maer seker dat zy foecken,
 En daer zy meest naer staen, is yser ende stael.

18. *Puer denuo.*

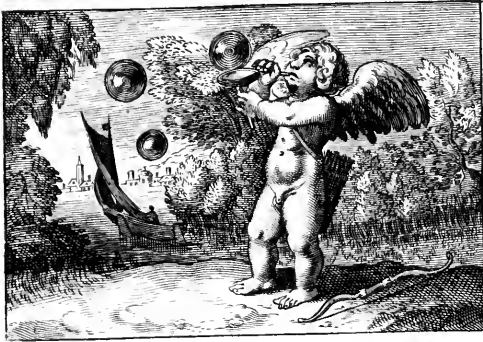
Het loofse Venus kindt, gelijk de kinders plegen
 Dienoch onnosel sijn en loopen in den rock,
 Heeft yewers uyt den hoeck een houten peert gekregen.
 Het peert dat hy berijdt is eenen besem stock.
 Let hier, ô Minnaer, op, indien ghy wilt beerven
 Het gene dat ghy foeckt, eer ghy het spel begint.
 VWant sonder sot te sijn en sult ghy niet verwerven.
 Die recht getroffen is, wordt wederom een kindt.

19. *Cælari vult sua furta Venus.*20. *In lubrico.*19. *Cælari vult sua furta Venus.*

De Godt die in d'een handt zijn pijlen pleecht te dragen,
 In d'ander eenen booch, staet sonder yet daer in.
 Vraecht ghy wat dat hy doet? hy heeft die neer gellagen,
 En deekt het schandich deel, doch noodich in de min.
 Ghy die geluckich sijt, die Venus heeft verkoren,
 En u bemindens hert gegeven in de handt,
 Sijt wijs en siet wel toe. wilt ghy niet gaen verloren,
 Bedeckt u eygen vreucht, soo deekt ghy haere schandt.

20. *In lubrico.*

Cupido leert het spel dat Hollandt heeft gevonden,
 Hy proeft te gaen op't ys, hy heeft twee schaetsen aen.
 Hy heeft twee yfers scherp aen zijne voet gebonden,
 Daer mede dat hy meynt op't water vast te staen.
 Het ys van selfs is glat, de yfers glat daer tegen,
 Menvalt seer lichtelick daer op, of oock daer in.
 Het vryen gaet alsoo. die niet en is te degen
 Geslepen op het werck, die duyfelt in de min.

21. *Bulla favor.*22. *Amoris domitrix invidia.*21. *Bulla favor.*

Gelijck de lichte bel seer haestich wordt geboren,
 En dickwils weder breeckt soo haest als zy op staet:
 Soo gaet het met de jonst van die ghy hebt verkoren.
 Zy gaet gelijck zy quam, en komt gelijck zy gaet.
 Die wijs is wacht hem wel van daer yet op te bouwen.
 Het is maer eenen windt. Cupido speelt zijn spel.
 Als hy hem wederkeert, soo sal zy weer verflouwen,
 VWant dat ghy jonste noemt, dat is een rechte bel.

22. *Amoris domitrix invidia.*

Siët Venus sone vlucht, en kan hem niet bedwingen
 Van bangicheyt en vrees, vervaert van dat gesicht
 Die swarten bulleman, die hem hier komt bespringen,
 En helpt vast op de loop dat kleyne tanger wicht.
 De min is teer en swack, zy is goet om verjaegen,
 En wordt gemeenelick verdreven door de Nijt.
 Dat is den bulleman. ghy sulletu beklaegen,
 Die met hem hebt te doen, ten sy dat ghy wijs sijt.

23. *Amor eruditus.*24. *Omnia conjungo.*23. *Amor eruditus.*

Cupido vliecht om hooch vast houdend' in zijn handen
 Een ongesloten boeck, dat hy beschreven heeft.
 Die wetenschap besit, vliecht over alle landen,
 En boven haet en nijt, trotst al wat datter leeft.
 De minnaer die dat heeft, en is niet meer gebonden
 Aen't oordeel van het volck, die verre van hem staen
 Beneden op der aerdt. dat sijn de keffend' honden,
 Die bassen in de locht, daer zy niet kunnen gaen.

24. *Omnia conjungo.*

Mijn ambacht dat ghy fiet dat is by een te voegen
 Den hemel en de aerdt, en watter is daer in,
 Met een genegentheyt, en liefelick genoeg.
 Dat is het eygen werck van een volkomen min.
 Ick naeye wat ick mach de herten aen den ander
 Die verre van een sijn. ick hechte watter leeft.
 Soo datse nimmermeer en komen van den ander,
 Met eenen soeten draet, die my mijn moeder geeft.

25. *Omnia*

25. *Omnia vincit Amor.*26. *Au dedans je me consume.*25. *Omnia vincit Amor.*

Den stercken ben ick sterck, den sachten sachte banden
 En toomen werp ick om: het wijckt doch al mijn handen,
 Al wat de schoone Son bestraelt. Het is een kindt,
 Een kint, een kint alleen, dat soo veel mannen bindt.
 VWat wonder ist dat haer de menschen overgeven,
 Als ick de leeuwen toom, en onder my doe beven?
 VWat strijdt ghy tegen my? alst' doch soo wesen moet,
 VVaerom en leert ghy niet my komen te gemoet?

26. *Au dedans je me consume.*

Beneden ben ick heet, van boven toegesloten,
 Van boven wortter gans geen water in gegoten,
 Van onder viers genoech. O doot, O wreede doot,
 VVaert dat ick sterven kond' soo waer ick uyt de noot.
 Nu sterf ick als ick leef, ick ben doot al mijn leven,
 Mijn hert verdroocht int lijf, mijn jeucht gaet my begeven,
 Geen vreucht en isser meer. van buyten is den brandt,
 Van binnen suygt hy uyt mijn sinnen en verstandt.

27. *Mes pleurs mō feu decelēt.*   28. *Ardo d' appresso & da lōghi mi struggo.*

27. *Mes pleurs mon feu decelent.*

Mijn vier brandt meer en meer, wat sal het eynde wesen?
Het water spruyt uyt 't vier, en kan my niet genesen.

Mijn vier dat wort gestoockt, mijn vier dat brandt en blaecht
Soo lange dat mijn vier my een fonteyne maect.
Van traenen vloey' ick wech: wilt zy my niet verhooren,
Ick moet doch eyndelick int water gans versmooren.

O wonderbaeren brant, van branden komt my dat.
Ick swemme daer ick gae, den brant die maect my nat.

28. *Ardo d' appresso & da longhi mi struggo.*

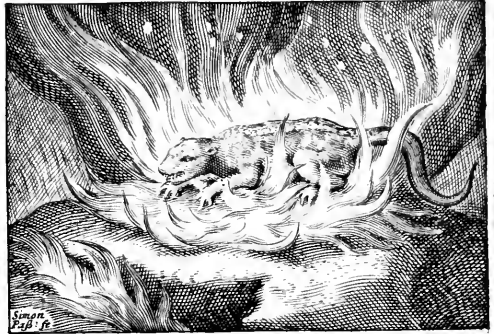
Twée vieren krencken my seer swaerelick mijn sinnen,
Het een niet verr' van my, het ander is van binnen.

Het vier dat binnen is, daer word' ick van verbrandt,
Het vier dat buyten is, dat helpt my oock van kant.

Het vier dat binnen is, dat moet ick altijdt lijden,
Het vier dat buyten is, dat komt my oock bestrijden.

De helft is wel by my, daer van ick gae te niet:
Dus lijd' ick in mijn hert een vriendelick verdriet.

29. *Qui me nourrist, m'estaind.*30. *A autruy mort, a moy vie.*29. *Qui me nourrist, m'estaind.*

Het gene dat de torts ontsteect en doetsse branden,
Dat selve bluffsse weer soo haest men keert zijn handen.

Soo gaet het in de min. O wreeden brandt, O brandt,
Vvat baet mijn wijsheyt my, oft' treffelick verstandt?

Ick loop her ende weer, ick gae nu soo veel daegen,
En soecke dees en die, om mijnen noodt te klaegen.

Ick moet weer na het vier, de gene die't my doet
Als oorfaeck van mijn vier, mijn vier oock blussen moet.

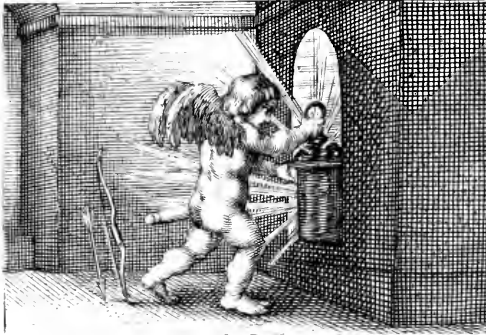
40. *A autruy mort, a moy vie.*

Int vier leef ick altijd, tot 't vier ben ick geboren,
Het is mijn lust, mijn vreucht, het vier hebb' ick gekoren,

Daer sonder kan ick niet : soo ick niet hadd' het vier
Dat my het leven geeft, ick vaer een schamel dier.

O vier blijft my maer by, en wilt my niet begeven,
O oorfaeck van mijn vreucht, o vader van mijn leven,

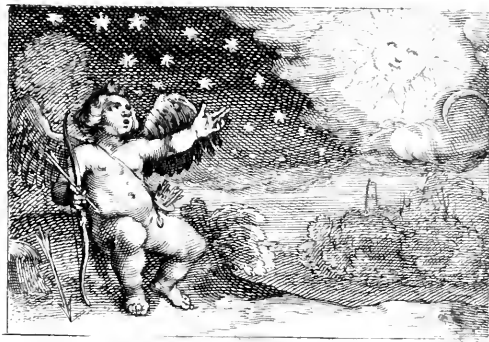
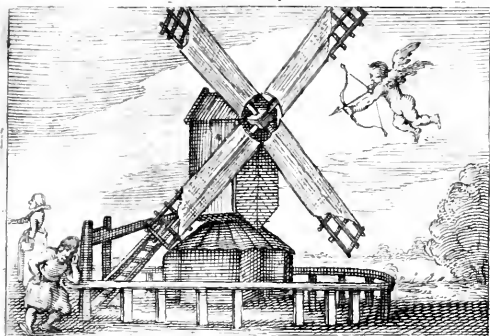
O rechte medecijn. het geen dat ander schaedt,
Is oorfaeck dat ick ben bevrijdt van alle quaedt.

31. *Ie ne le puis celer.*32. *Cosi de ben amar porto tormento.*31. *Ie ne le puis celer.*

Ick decke vast den brandt, ick doe seer wel mijn beste,
 Maer 'tis om niet gedaen, het komt doch uyt int leste:
 Hoe qualick ist om doen in Venus bitter pijn
 Tetoogen ach! eylaes! een vroyelick aenschijn?
 Het vier vonckt in mijn hert, ick mach my wel wat veynsen,
 Int aensicht blijkt nochtans een vonck van mijn gepeynsen.
 O onverberchlick vier, wat dat men doet oft laet,
 Daer is altijd een vonck oft twee die ons verraet.

32. *Cosi de ben amar porto tormento.*

Den liefelicken schijn van haer twee schoone oogen
 Die trecken my tot haer wanneer zy sich vertoogen,
 Vertoogen ah! eylaes. ick schijne my te sijn
 Verloren als ick ben van d'oorfaeck van mijn pijn.
 By d'oorfaeck van mijn pijn woud' ick wel altijd wesen,
 Als ick ben by't verderf, soo schijn ick te genesen.
 Ick vlieg' rontom het vier, ick blijf in eenen standt,
 Ten sy dat ick my self vind' ganschelick verbrandt.

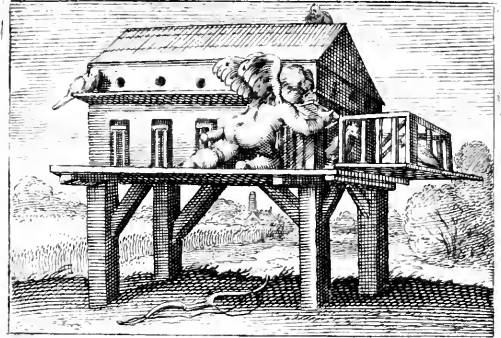
33. *Ni spirat immota.*34. *Inter omnes.*33. *Ni spirat immota.*

Het geen dat my verheugt moet ick van buyten haelen,
 Het geen dat my beweegt moet van een ander daelen,
 Oft anders ben ick still'. ick moet wel stille staen.
 O dat de wint eens quam, soo mocht ick weder gaen.
 Dat haeren adem slechts (den oorspronck van mijn leven)
 Vuyt haeren blijden mondt een windeken wou geven
 Op mijn beladen hert, ten minsten van ter sy.
 Nu ben ick sonder haer, nu ben ick sonder my.

34. *Inter omnes.*

Twée saecken boven al met glans den prijs behaelen,
 Mijn liefs seer klaer gesicht, en Phœbi gulden straelen.
 De sterren by de Son geleken sijn gans blendt,
 En in haer schoonicheyt en vind' ick oock geen endt.
 De Son die komt daer heen haer gouden hooft vertoogen,
 Mijn alderschoonste lief heeft peerlen in haer oogen.
 Een lief, een Son is daer. daer is oock wel een Maen.
 Maer die de Sonne derft, en isser niet wel aen.

35. *Ie reviens de mō gré aux doux lacqs qui me ferrèt.* 36. *O l'estroit eslargir.*

35. *Ie reviens de mon gré aux doux lacqs qui me serrent.*

Nu ben ick een mael los, ick ben eens uytgetogen,
 Ick gae daer't my gelieft, ten lesten noch ontvlogen
 De handt die my soo lang gevangen heeft geleyt,
 En my dat schoone licht des hemels heeft ontseyt.
 Ick ben nu vry. 'ris waer. wat wil ick doch beginnen?
 Hoe lieflick ende soet was my den bandt der minnen!
 Ick gae van daer ick quam, ick vliege naer de handt.
 Om buyten pijn te sijn, moet ick weer in den bandt.

36. *O l'estroit eslargir.*

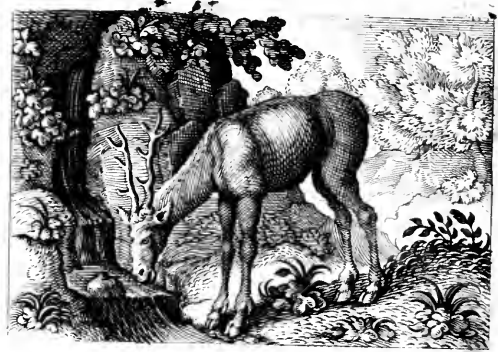
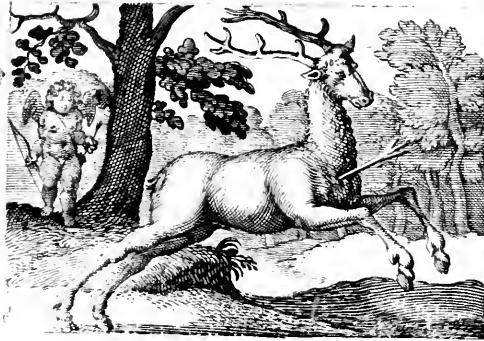
Vier vensters quellen my gestadich in de minne:
 De oogen die ick hebb', en die van mijn vriendinne:
 Daer herbercht Venus kindt, dat is zijn eygen erf,
 Mijn lichten die ick draeg, die staen na mijn verderf:
 Zy leyden my int strick. wie wil ick het gaen klaegen?
 Ick hebbe self gehadt in mijn verderf behaegen.
 Als ick daer buyten was, soo moest' ick daer in sijn,
 VVaer ick nu weer daer uyt, soo waer ick uyt de pijn.

37. *De douceur amertume.*38. *Te stante virebo.*37. *De douceur amertume.*

Het honich soude sijn foet boven alle saecken,
 VVaert dat de liefde niet noch soeter placht te smaecken.
 De galle soude sijn het bitterst' dat men vindt,
 VVaert dat men niet en vondt dat loose Venus kindt.
 Ses ponden bitter gal met honich overstreken,
 Is dat men liefde noemt, daer van de menschen spreken.
 Het foet komt uyt het suer, het suer komt uyt het soet,
 Dat droeve blijtschap t'saem, en blijde droefheyt voet.

38. *Te stante virebo.*

Haer leven is het mijn, mijn blijtschap moetsé geven,
 Haer vreuchden sijn de mijn, een siele doet twee leven.
 Als ick maer eens den dau, den dau van haere mondt
 Mach voelen op mijn hert, soo word' ick gans gesont.
 O dat zy maer en wou de kracht van haere straelen
 Tot op den diepen grondt mijns herren laeten daelen.
 Mijn leven dat ick voer, en hebb' ick maer to t pandt,
 Die ick verkoren hebb' die draegt my in haer handt.

39. *Et piu dolsi.*40. *Solatum, non auxilium.*39. *Et piu dolsi.*

Ick die foo menich strick, soo menich groote hoopen
 Van Iagers toegeruft end' honden ben ontloopen,
 Een hevet my gedaen, het kleeft my in het hert,
 Hoe snel dat ick oock loop, noch snelder is de smert.
 Ick ben nu ver genoeg ontkomen 'svyandts handen,
 Ick loop, ick vlieg, ick ren, door bosschen ende landen,
 Die my quetst is van hier, ick hebb' van haer geen noodt.
 Maer niet te min is zy de oorsaeck van mijn doodt.

40. *Solatum, non auxilium.*

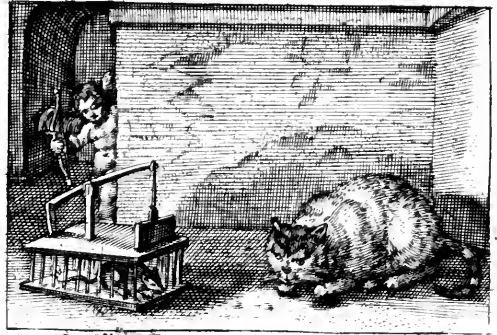
Ick ben noch eens ontvlucht, ick ben noch eens ontsprongen
 Der honden groot geweld, die my soo vreeslick drongen.
 Mijn hert, mijn hert beswijckt. den adem ben ick quijt,
 Ick hijg, ick hijg, ick hijg, ick hebbe geen en tijdt.
 Mocht ick in die fonteyn mijn tonge wat besproeyen,
 Die met een sacht gedruys gaet door de bloemkens vloeyen.
 Ick worde weer gejaecht. het is om niet versint,
 Eer't een verdriet ophoudt, het ander weer begint.

41. *Les deux sont un.*42. *C'est tard avisé.*41. *Les deux sont un.*

Den boom die met zijn top seer hoog en wijt geresen,
 Niet verre van't gebou des hemels schijnt te wesen,
 Met vruchten schoon bekleet, de vruchten die men meent
 Van hem alleen te sijn, en heeft hy maer ontleent.
 De maechdom is alsoo, die maechden wilt beerven,
 En moet geen maecht meer sijn, maer haeren maechdom derven.
 En worden ingelijft door Venus in den man,
 Die van een maecht alleen veel maechden maken kan.

42. *C'est tard avisé.*

Ben ick niet wel beraen? is dat niet wel gevonden?
 Als ick geschoten ben, soo schudd' ick eerst de wonden.
 Verdroncken is mijn peert, ick wercke dach en nacht,
 Ick vulle nu den put, daer't peert in licht verſmacht.
 Het is met my gedaen, ick mocht mijn moeyt wel laeten,
 Als ick den arbeyt doe en mach hy my niet baeten.
 Het is niet wel versint, alst huys al is verbrandt,
 Het wateruyt den put te nemen in de handt.

43. *Ni mesme la mort.*14. *Il mal mi preme, & mi spaventa il peggio.*43. *Ni mesme la mort.*

Het een is gans vergaen, het ander staet noch schoone,
 En spreyt zijn rancken uyt seer rijckelick ten toone,
 Altijdt sijnd' even groen: soo gaet het oock met dy,
 O Venus lieflick kindt, die altijt woont in my.

De doodt neemt wech den mensch', maer laet de liefde leven,
 Zy wordt noch door den doodt noch door den tijdt verdreven,
 Zy blijft alst al vergaet, zy bloeyt oock in den noodt,
 De doodt vervvint het al, maer Venus oock de doodt.

14. *Il mal mi preme, & mi spaventa il peggio.*

Als ick in liefde ben, dan ben ick als gebonden,
 Als ick daer buyten ben, dan ben ick gans geschonden.

Vvat doe ick doch aldus? ontbonden wil ick sijn,
 Soo ick ontbonden ben, soo meerdert doch mijn pijn:
 Soo ick dus lange blijf, ick moet mijn vreuchden derven,
 Soo ick dus niet en blijf, soo moet ick doch wel sterven.
 Soo ick ghesloten blijf, soo blijf ick in den noot,
 Soo ick ontsloten word', soo gae ick in de doot.

45. *Serò detrectat onus qui subijt.* 46. *Perch'io stesso mi strinsi.*

45. *Serò detrectat onus qui subijt.*

Hier voortijds als ick placht van minnen t'hooren spreken,
 En van dat bitter foet en van die loofse treken,
 My docht het was foo moy, men koster uyt en in,
 Dat heeft my eerst gebrocht het minnen in de fin.
 Ick sach het jock wel aen, maer 'tdocht my licht om wesen,
 Gevlochten en gebreyt van rooskens t'faem gelefen
 Vuyt Venus gouden tuyn, my docht ick was een man,
 Maer als ick weet wat 'tis, en kan ick niet daer van.

46. *Perch'io stesso mi strinsi.*

Als ick hebb' vry geweest, ick hadde groot verlangen
 Om vast te mogen sijn, ick moeste sijn gevangen:
 Ick sach het minnen aen, het was een lieflick spel,
 VVaer dat ick henen sach, het ging al even wel:
 Ick sach de vryers aen, ick sach haer soentjens geven,
 En soete praet uyt slaen: ick docht, dat waer mijn leven,
 My docht het ging foo wel. maer als ick ben int perck,
 Nu word' ick eerst gewaer hoe dat het gaet te werck.

47. *Mon*

47. *Mon mal me suit.*48. *Noctua ut in tumultis, super
utque cadavera bubo.*47. *Mon mal me suit.*

Het gene dat ick vlie dat moet ick selve draegen,
 Ick voere waer ick gae het geen dat my doet klaegen.

Ick wend' my hier end' daer, ick ben noch even blendt.

Ick gae, ick keer, ick kom, 'tbeginfel is het endt.

'Tsy dat ick blijde ben, 't sy dat ick ben verbolgen,
 Het gene dat ick vlie, dat moet ick selve volgen.

Daer ick gae is mijn liefd', ick moeder doch wel aen,

Ick moft my felven eerft, woud' ick mijn brandt ontgaen.

48. *Noctua ut in tumultis, super utque cadavera bubo.*

Ick ben een levend' lijck: nu denck ick eerft om minnen.

Als ander houden op, dan gae ick eerft beginnen.

Dedoot klopt voor de poort, Cupido woont int hert.

Ick smaecke voor mijn doot die liefelicke smert.

Ick ben mijn leven quijt, nu denck ick om te leven:

Mijn leven dat begint alft my wilt gaen begeven.

Het komt of vroech oft laet: ick vreesde voor de doot,

En krijge voor mijn graf mijns alderlieften schoot.

H Y M N V S

oft

L O F - S A N C K

van

Bacchus,

Waer in tgebruyck ende misbruyck
vande VVijn beschreven vvort.

DANIEL HEINSIUS

aen de Heer

P. SCHRIVERIUS.

BERVVEERDE Heer ende Vriendt,
In het lesen van de schriften, die de Heydenen ons nagelaten hebben, en vinde ick niet dat meer te verwonderen is, dan de groote blintheyt daer in zy geveest sijn: soo verre komende te lesen, dat zy hare gebreken den hemel toegeschreven, hare sonden aengebden hebben. Tegen dese dwaesheyt, hebben niet alleene mannelick gestreden, alle de groote helden van het Christendom: als daer is Iustinus, Clemens, Tertullianus, Cyprianus, Augustinus, Arnobius, Laetantius, Cyrillus, Theodoretus, ende meer andere, die wy van ioncks aen byna meer als de boecken van de Heydenen ghelesen hebben: maer oock de wyse Socrates, ende de gene die zyn wyjsheyt op het tooneel placht te brengen, Euripides. Van welcke, den eenen dicwils by den grooten Plato van de Goden soo spreeckt, dat hyse prysende genoeg schijnt te belacchen. Gelyck Bion openbaerlick gedaen heeft, met

V O O R - R E D E N

meer ander, die haer overck daer af gemaect hebben, ende vorden over sulcks van Clemens ende de vaders gepresen ende hooch geroemt: niet om dat zy de vvaerheyt kenden, maer de d'vvaesheyt sagen, die voor yeder openbaer vvas, ende in den put van Democritus niet en lach begraven. Doch boven al heeft my altijt ten vtersten behaecht het gene datmen by Euripides leest in zynen Cyclops: die gemaect is om de hoorders ende sieners van zyn andere treurspelen te vermaecken, ende alsoo de droefheyt van het herte, de tranen van de oogen te vvaschen. Daer brengt hy u den vernuftten Vlysses, die tot zyn groot leetvvesen aen het eylandt van den vvoesten Polyphemus gestrandt vvesende, ende vol vreesse van de doot, daer hy alreede vaste beloften af hadde, soeckt alle middelen, om hem met het vvonderbare sap van druiven in den slaep te locken, op dat hy mochte ontkomen zyne tanden, die op hem gescherpt ende genoechsaem gewet vwaren. Om het vvelcke beter te volbrengen, begint eerst met vele soete vwoorden, die hy niet te soecken en hadde, maer hem van selfs uyt de mondt gevloeyt quamen, den godloosen Cyclops te bepraten, prysende de kracht van den Godt die hy op de vvijsse in die kluchten gebruijckelick, Βαχχιόν, dat is het vviijntien, ofte het lieve Bacchusien noemt. VVaer op de groote Polyphemus, die geen goden kende ofte vierde, soo de Griecken seyden, sat ende vol sijnde, van boven
als

als de boeren plegen, vvat laet vliegen ende risft hem in de mondt, seggende,

Ἐγὺς ἀνώ γδ' αὐτὸν ἠδ' ἔως ἐγώ.

Dat is,

Ick voel' het: vvant o grooten sot

Ick rispe vvel van desen God.

Ende een vveynich daer na,

Θεὸς δὲ ἐν ἀσκάῳ πῶς γένηθ' οἴκτος ἔχων;

Vvat is het voor een God, die leeft

En in de fles zijn vvoning' heeft?

Gevende de Griecken heymelick daer mede te kennen, dat de volckeren die geenen God en hadden, so men meynde, vvijsen vwaren als die sulcke dienden. De godsalige ende hoochgeleerde vader Clemens van Alexandrien, schrijft dat Antisthenes hoorende van Venus spreken, antvvoorde, Die van Venus spreeckt, die soud' ick vvel doorschieten, kond' ick hem maer krijgen: vvant zy vele degelicke vrouvven heeft bedurven. Cupido en is oock niet als een recht gebreck van de nature: van de vvelcke dit ellendich volck overvvonnen sijnde, segghen dat de sieckte een God is. VVaer uyt ende meer ander diergelijcke spreucken, soo van oude filosofhen als poëten, men genoech bemercken

V O O R - R E D E N

kan, vvat gevoelen dat zy selue van die Godts-dienst gehad hebben, al ist dat zy de gemeyne sottheyt dicwils tegemoet gegaen zijn. Ander hebben dat bedecktelicker gedaen, ende schrijvende de lof van de Goden, hare schanden ende leelickheden ontdeekt, als ick meyne dat vvy oock gedaen hebben. Vele onder haer, (het vvelcke hier bysonder plaetse sal grijpen) en hebben met de naem van Vulcanus, Bacchus, Venus, ende andere naemen, gelyck Plutarchus vvel segt in zyn boeck vvaer in hy leert, hoe dat de ionge lieden de poëten sonder schade souden mogen lesen, niet dan het vier, de vvin, de minne, ende hare krachten, goet ende quaet, gebruyck ende misbruyck, vwillen te kennen geven. Als al de Griecken meest doen. Soo dat byna gans de oude vwijsheyt ende filosofie, die Aristoteles daer na op een ander maet heeft vwillen brenghen, onder dese naemen ende vvoorden begraven ende bedeckt licht. Gelyck vvy souden sien, indien vvy de boecken van Pherecydis haddē, ende van meer andere, die Pythagoras gebroeyt ende voortgebracht heeft: ende over al by Plato konnen mercken. Maer sonderlinghe onder die van Bacchus ende zyn historien, vwort ons, al het gene van de vvin tot eere ende schande van den selven, ofte veel eer van de menschen, die de gaven Godes misbruijcken, soude geseyt konnen vworden by de filosofken ende poëten, die de eerste vwijsse gevveest zyn, vvytloopich beschreven. Gelyck nu noch de schilders doen,

doen, die niemant qualick af en neemt, dat zy het gebreck van dronckenschap, ende de nateur van den dranck alsoo te kennen geven. Indien het den tijdt en de ongeleerde neusvrijsheyt van de menschen beliest hadde, souden noch veel oude schrijvers konnen toonen, die haer verck daer van gemaect hebben. Gelyck daer zijn geveest de Bassarica Soterichi, ende Dionysij uyt Samos: ia noch sijn de Dionysia van Nonnus. die in achtenveertich boecken al het gene dat de andere van Bacchus hadden nagelaten heeft begrepen: vvesende een Christen, ghelyck het genoegh blijkt uyt het gene hy op het heylich Euangelie van Sint Ian heeft geschreven. Doch om dat de Griecksche sprake boven al bequaem is om den aert van alle dinghen uyt te drucken, soo ist dat zy in het beschrijven van de eygenschappen deses lieven Gods, haer selven overwonnen ende ganschelick ghebruuyckt heeft. Het welcke siende veel geleerde treffelicke mannen van onsen tydt, hebben willen proeven, ofte men het selve in de Latijnsche sprake niet en soude kunnen doen, alleenlick om sich te oeffenen, ende om de kracht van de talen vel te ondersoecken. Als daer zijn geveest, de godtsalighe Flaminius: de geleerde Marullus, de vvelsprekende Muretus, te lesten oock de prince ende koninck der geleerden van onsen tijdt, Iulius Scaliger: met meer andere, die ons alle Bacchi lofsanck nagelaten hebben. Niet om dat zy yet van hem ge-

V O O R - R E D E N

loofden (Godt bescherme daer van alle redelicke menschen) maer om haren geest te toonen , ende om den trots der Griecken in een ander tale te bestryen : doch voor al bemerckende , datter geen bequaemer stof en is voor de poëten , om te toonen wat zy doen kunnen. Naer dese is gekomen de vermaerde Petrus Ronsardus, een bekent frans poëet , die hem in zyn spraeck gemaect heeft, soo wytnemende aerdich , dat hem de beroemden Auratus, een van de dapperste van onsen tijd in Vrankryck , in het Latijn heeft doen spreken. Dese hebben de gelesen , ende my daer over seer verwondert , hebbe eens willen sien , of oock onse spraeck soo onbequaem is als vele lieden meynen , die niet achten dan dat buyten is , en met groote moeyte geleert wort. Doch in het schrijven hebbe bevonden , dat Ronsardus veel gheseyt, maer noch meer nagelaten hadde. Ende boven al verwondert de bequaemheyt van de tale. Nu alsoo ick oock geen bequaemer dach hebbe kunnen vinden , om van Bacchus onbegrypelic te spreken , als den genen op de welcke de Christenen hem schandelicker vieren als de Heydenen , soo hebbe ick u dat op de selve willen senden : te meer dat ick daer in de wyjsheyt van de oude Grieken , dit stuck rakende , meest wytgedruckt hebbe. Want den aert van seggen , vinden wy vel aen ons selven , ende is van ons gevas. Doch met sulcke meyninge , dat ghy het alleene sult lesen , ende op de lieden dencken ,

Qui Curios simulant, & Bacchanalia viuunt.
 Die Curij met vvoorden sijn,
 En leven altijd in de vvijn.

Dat is, die de Vastelavont een gans iaer is, gelijk hy ons eenen avondt is. Ick vvenste dat zy haeren God aensagen, toch in sulcker voege, als hy van ons geschildert is. VWant zy hier haer selven souden vinden, ende spotten met de blintheyt der Heydenen, sonderlinge int lesen van dese vvoorden, die hem met al zyn geselschap vvonder vvel uytbeelden:

Nachtlooper, heupe-soon, hoochschreeuuer,
 grooten springer,
 Goetgever, minne-vriendt, hooftbreker, leeu-
 vvendvvinger,
 Hertvanger, herfsendief, tongbinder, schud-
 debol,
 Geestroerder, vvaggelvoet, straetkruyffer, al-
 tijt vol:

*Plutarchus verhaelt dat een vvijs man met namen Cine-
 sias hoorende op eenen tijdt den vermaerden Timotheus
 de godinne Diana pruisen, ende stijf roepen, haer noemen-
 de gelijk de poëten pleghen, μαινάδα, θυάδα, φοβιάδα,
 λυαριάδα, dat is, rasende, vvoelende, besetene, dolle,
 riep met luyder stemme, God verleene u sulck een doch-
 ter. Ick meyn oock indien u God een sone gawe, gelijk
 desen*

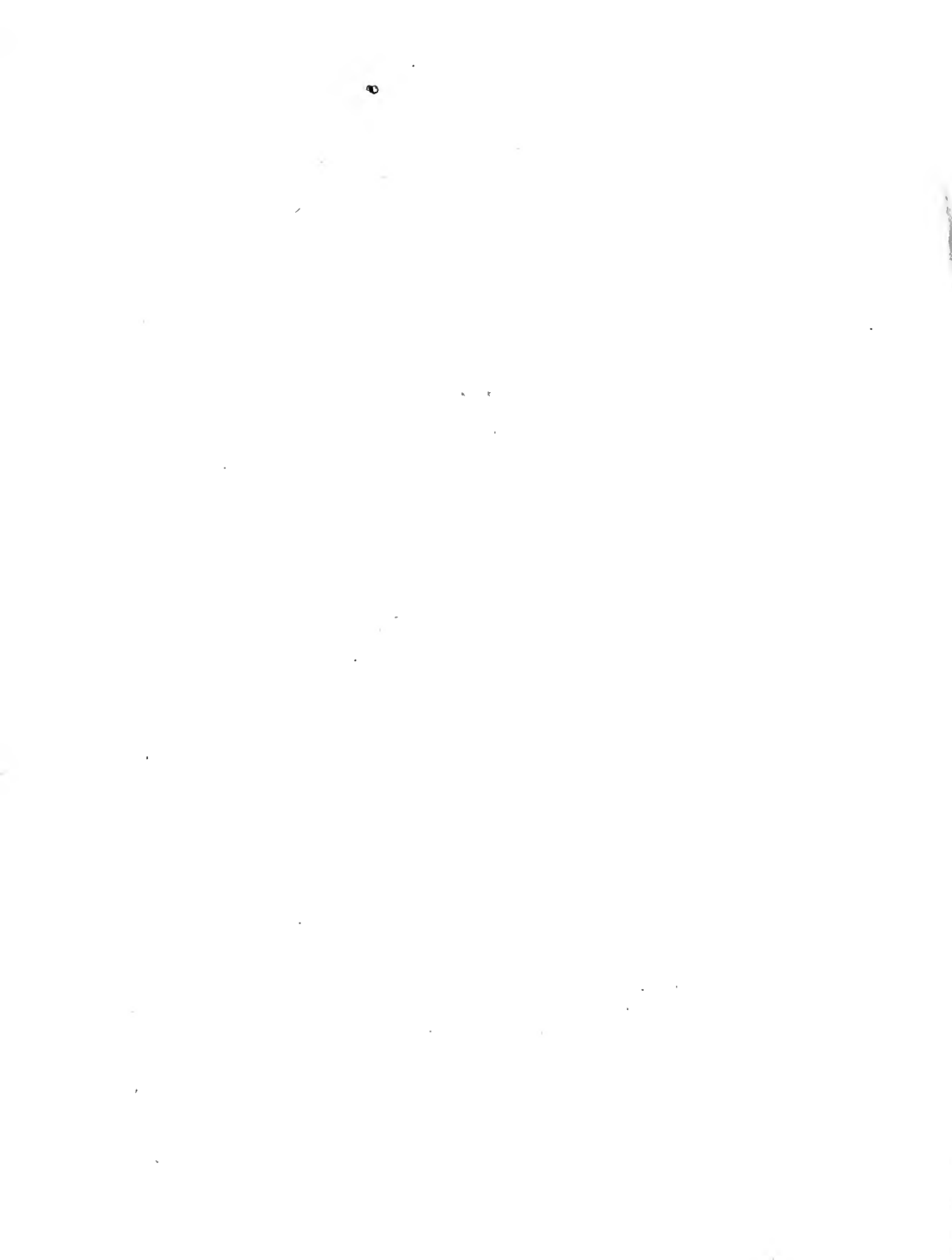
V O O R - R E D E N

desen God is, dat ghy hem in d'hooge scele sout besteden, daer het brasilijs hout geraspt wort. Het selve sult oock dencken als ghy eenige andere redenen sult lesen, daer mede ick den aert van het volck hebbe willen uyt drucken, die geen God en kennen dan die in de kanne voont, ende gemeynelick haer laeten voorstaen, dat de doot ons leven beslyt, sonder wat meer te verwachten. Denc-kende het gene dat Plutarchus segt, datter veel aengelegen is, wie de poëet doet spreken, ende vniens manieren hy uyt druckt. Want anders spreeckt Hercules of Theseus: anders Eteocles ofte Ixion, gelijk de selve schryver seer veel segt. Ia om de dencht te leeren, moeten dicwils de gebreken nabootsen. Vaert veel, ende bevaert dit voor u alleen, ten sy dat ghy het liever hebt te branden: want desen God niet beter en kan sijn, als zijn vrou moeder: die door het vier gegaen is, na dat haer de goeden gesel Iupiter misbruyckt hadde. Al ist dat ick niet en vrees, dat in my kan begrepen worden, het gene in ander niet en wort mispresen, ende daer vele niet en mogen tegen halen. Oock en vinde ick geen reden. Want indien ick de vijn gepresen hebbe, het is een gave Godes. Ende wort noch Bacchus van de poëten genoemt. Indien zy het van Bacchus selve nemen: ick en soude niet vvenschen alsoo gepresen te worden. Ofte indien zy het voor lof ende prijs met geuvelt willen nemen, ick sal seggen, dat Synesius de bisschop, een hoofd van de kercke bin-

DES AVTEURS.

nen Theben, de kaelheyt, Erasmus, de sotheyt, ick de lijs gepresen hebbe. Het selve meen ick oock aen haer medemaet, mijn heer den esel, te doen, als ick eenich tijt te oversal hebben. Ter eere van de gene die niet en vveten, ende alles laecken. doch daer in verstandiger sijn, dat zy Bacchus liever drincken als prijsen, daer den esel hem met vwater laet genoegen. Met vvelcke sieckte indien ick ofte ghy bestoven vwaren, soude hem selve niet geschreven, noch aen u gesonden hebben. VWant men niemant op zijn seer moet raecken. Daerentusschen, dese goede dieren sullen onshier vvel te pas komen, om Silenus op te setten. VWant zijn peert by na van sulcken leeft vas. Vaert andermael vvel. Tot Leyden M D C XIII desers Vastelavondt.

LOF-SANCK

I

LOFSANCK
VAN
BACCHVS.

At kan men beter doen des avonts voor de Vasten,
Dan dat mé Bacchus prijft in't midden van zijn gasten
Aen eenen goeden dis? wy fullen zijn verheucht
In uwven soeten naem, o Vader van de vreucht,
O vinder van de vvijn. wie sou men vergelijken
By dijne stercke macht? de Goden moeten wijcken
V, die maer een en sijt, en meerder sijt van naem,
Naest Iupiter alleen, als d'ander al te saem.

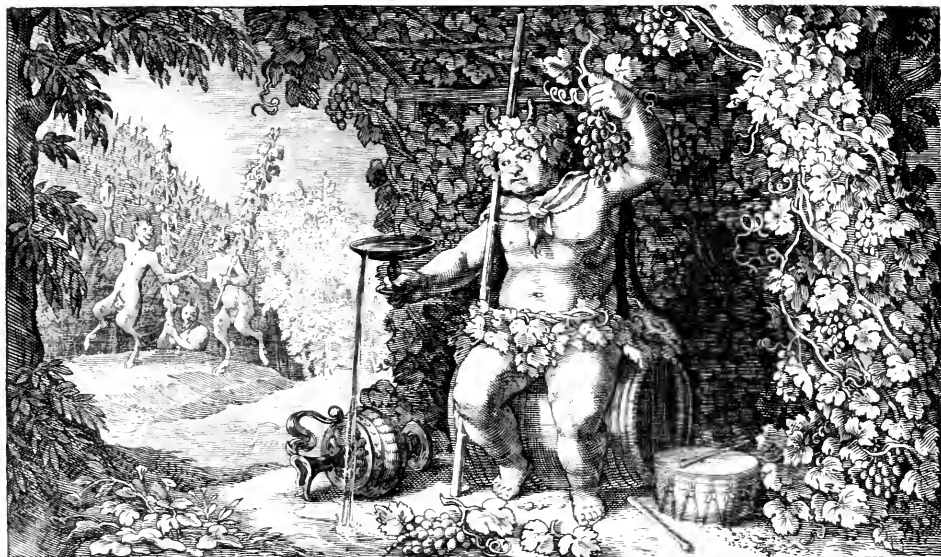
My komen in de fin op eenen tijdt veel dingen .
Vvat sal ick lest van u, wat sal ick eerstlick singen?
Hoe Iupiter ontnam van Semele dat pack,
Dat zy gedragen hadd', en in zijn heupe stack.

De vreesfelicke vlam (ô groot, ô schricklick wonder!)
 Omringde gans u lijf, de fuster van de donder,
 De blixem stondt om u, tot dat u vader quam,
 16 En met zijn eygen handt u uyt de vlamme nam .
 Naer dat ghy waert verloft en uyt het vyer genomen,
 Sijt ghy weer uyt de dye van Iupiter gekomen ,
 Geboren meer als eens . dit hebt ghy oock met geen
 20 Van alle dieder sijn in't Hemelrijck gemeen .
 Maer waer is dat geschiet? veel van de oude wijfen,
 Die seggen dat ghy zijt geboren binnen Nijfen,
 Veel ander seggen neen . een yder segget zijn .
 24 Ick meyne dat ghy zijt geboren aen den Rijn .
 Van daer komt edel nat naer Dordrecht afgevaren,
 Dat Nederlandt verheucht: daer waren uw' autaren .
 Daer is noch uwen naem . de Spaenjaerts hooge moet
 28 Die geeft u self den prijs, al is zijn druyve soet .
 Ick weet oock dat den dranck van Creta vwordt gepresen,
 Zy souden gerne sien, dat ghy mocht landtsman wesen
 Van haren Iupiter . maer wacht u toch daer af,
 32 Zy souden laten sien de volckeren u graf .
 Van daer sijt ghy terstondt gegeven de Godinnen
 Die in het water sijn . dat waren uwe minnen ,
 Die hebben u bewaert, en wonderlick behoedt
 36 Voor Iunoos grooten haet en vreesfelick gemoedt .
 De neef van Atlas groot die ginck u daer besteden ,
 Om dat ghy scherpt de tong, doet vloeyen onse reden ,
 Gelijck het honich vloeyt . het honich dat men meent
 40 Dat ghy, gelijck de wijn, de menschen hebt verleent .
 Ick weet wel niet te min dat ander' oock toestonden
 Hier voortijds, dat de soon van Phœbus had gevonden

Het fuycker van de bien. maer vreesse dat de nyt
 44 Den hemel oock geraect, die niemandt niet en myt .
 V namen sijn seer veel, die beelden uyt u machten,
 En sonderlingen aert, en wonderbaere krachten,
 Die sonder eynde sijn, ontallick, onbepaelt :
 48 De Schilders hebben oock u wonder afgemaelt .
 Lyæus heet ghy meest, om dat ghy kondt ontbinden
 Ons sinnen en verstandt, de sorgen komt verslinden.
 Maer waerom sijt ghy naeck, ô Evan, ende staet
 52 Geschildert sonder kleedt? om dat ghy leugens haet,
 Geen dobbelheyt bemint. de waerheyt licht besloten
 In uwen soeten dranck. want als wy zijn begoten,
 Dan is de tonge los. al watter in de grondt
 56 Begraven is van't hert, komt wonen in de mondt .
 Maer waerom sijt ghy jonck? om dat u soete vruchten
 De rimpels doen vergaen, den ouderdom doen vluchten .

- Dan sijn wy jonck van hert. En waerom sijt ghy vet?
 60 Om dat ghy noch op pijn noch swaricheyt en let.
 V trommel wijft ons aen, dat die u niet en vieren,
 Maer nemen sonder maet, seer bulderen en tieren,
 En maecken groot geraes. de kroone die ghy draecht,
 64 Is moeder van den dranck die alleman behaecht.
 Veel hebben u den naem van Nomius gegeven,
 Om dat ghy aldereerst de wetten van het leven
 Gebracht hebt aen den dach. oock maeckt ghy dese wet,
 68 Dat niemant zijn gelas oft beker neer en set,
 Voor dat hy is geleecht. die dese wet derf breken,
 Die moetter noch eens aen, en sonder tegenspreken
 Noch eenen keeren om. ick weetter die daer af
 72 Het herte niet en kreuckt, en wenschen om u straf.
 Maer boven al de naem van Liber past u wonder,
 Die komt u eygen toe, die hebt ghy toch bysonder

Altijdt seer lief gehad: om dat u volck bevrijt

74 Van achterdencken is, ghy selve lustich sijt.

VWant Liber als ghy komt met uwe soete gaven

Ons vloeyen in het lijf, dan worden oock de slaven

Tot Koningen gemaect; de droefheyt ende smert

80 Verdwijnen met den dronck, ontbonden is haer hert.

Maer waerom is het toch dat zy dy hoorens geven?

Ist om dat ghy ons geeft de nootdrift van het leven,

De volle volheyt schenckt? en brengt in ons gemoet,

84 Als ghy ons maer geraect, een hóóp van overvloed?

Of ist om dat de wijn, als hy eerst wiert gedroncken

Van het gemeyne volck, in hoorens wiert geschoncken,

Eer dat men wist van gout? of ist om dat de wijn

88 Ons dertel maect, gelijk de hooren-beesten sijn?

Of ist om dat ghy sijt van Ammon voortgekomen?

Of ist om dat ghy eerst de ossen hebt genomen,

En in den ploech gevoecht? of ist om dat ghy sijt

92 Seer stout en onverlaecht, en niemant niet en mijt?

Dit maken zy ons wijs. maer mach ick u wat vragen?

Ist niet om dat ghy doet de mans de hoorens dragen?

VWant als de vrouwen sijn bestoven van ukruyt,

96 Dan sijnse bly van sin, en slaen van achter uyt.

Mensecht dat Phœbus heeft gemaect in oude tyden

Een groot en swaer autæer, geknocht aen alle syden

Met hoorens, die hem bracht zijn suster uyt het veldt,

100 Die menich hooren-beest by Delos had gevelt.

Dat selve komt u toe, ô beyde soon en swager

Des grooten Iupiters, ô grooten hoorendrager,

Dat selve komt u toe, een nieu-gebout autæer

104 In't midden van ukerck van hoorens groot en swaer.

Dat selve komt u toe. Maer meerder foud' hy wesen
 Als hy by Delos was, daer wy soo veel af lesen .

108 VWant dat een yder man by een zijn hoorens brocht,
 Die hem zijn liefste geeft, hy quaem tot aen de locht .

Jacche geeft my toch, soo ick my moet begeven,
 Gelyck de meestendeel, om met een vrou te leven,

Dat zy u foet vergif niet al te veel en smaect ;

112 Dat zy van haren man Actæon niet en maect .

Och laet het sijn genoeg dat op Citherons kappen
 Soo menich Thyas stelt haer dolende voetstappen:

Dat Mænas wildt en woest, op sijnen hoogen top,

116 Al roepend' in de locht werpt haren dollen kop,

O Bassareu geeft my de bladeren te raken

Die ghy draecht om het hoofd; den soeten dranck te smaken

Die ghy gevonden hebt : omringt my met den huyl

120 Die om u schouders hangt, u middel-waert besluyt .

Leent my den hollen stock die ghy draecht in de handen

Als my de voet begeeft, bevrijt my toch van schanden.

Of spant u Tygers in. ick nemet alles aen :

124 Alleen op uwen kop u hoorens laet ick staen .

Ghy zijt altijd geweest tot liefde seer ontfteken ,

Veel Nymphen hebben u manhaftich hert doen breken.

Men vindt daer seer veel af, hoe dat ghy vierdt gesint

128 Op Berœe seer schoon, en ander hebt bemint .

Hoe Ampeli geel hayr van Zephyrus gedreven

Dijn ongeruste siel in droef heyt dede leven.

Hoe dat ghy door den stier, en om de droeve maer

132 Van sijne wreede doot, gingt maken groot misbaer.

Ghy wenstet menichmael dien tijdt te mogen derven

Het aensicht van de Son, ghy wenstet om te sterven .

Maer, Vader, die maer eens den schoonen hemel fiet,
 136 En woont by Phlegethon noch by Cocytus niet.
 Dat komt de menschen toe, die dickvils huyden leven,
 En eenen dach daer aen gaet haer de geest begeben.
 Zy moeten alle sien, hoe fris en hoe gefondt
 140 Den drygetackten kop van Cerberus den hondt.
 Maer desen grooten rou vviert dadelick verdreven,
 Als ghy nae zijne doot de vviijngaert hebt gegeven.
 Eubule leert my toch, Limnæ maect my kondt,
 144 Hoe dat ghy aldereerst het sap van Druyven vondt.
 De Griecken sijn vol vvindt en ydelheyt. vvy lesen
 Hoedat de bock u heeft de vviijngaert-ranck gevvesen.
 Maer die soo groot een saeck, het vinden van de vviijn
 148 Toerekenen den bock, dat moeten bocken sijn.
 Het is een schaedlick dier, dat dickvils uvve vviijnen
 Alvroectend' aen de stock doet dadelijck verdvviijnen,

- Verderft de soete vrucht. hierom ist dat hy moet
 152 V stillen met sijn doot, versoenen met sijn bloet.
 Vuyt dese reden ist hier voortijds oock gesproten,
 Dat eerst den bock gekeelt, en daer nae vviert begoten
 Met louter soeten vviyn: dan vviert zijn leelick vel
 156 Getrocken van het lijf, tot een vermaecklick spel.
 Een spel dat Theseus heeft doen leeren zijne boeren,
 Als hy begonnen heeft ufeesten in te voeren.
 Zy maken eenen sack, daer springen zy vast op,
 160 En vallen in het sandt met haren droncken kop.
 Hier mercken vvy dan uyt, dat dit sijn rechte kluchten,
 En boerten sonder aert, en leugens sonder vruchten,
 Recht oude vviyven klap. toch evenvel den bock
 164 En isser niet vvel aen, en laetter zijnen rock.
 Ghy hebt het gouden haer van Ampelus genomen,
 Verandert in een plant, de vviyn daer uyt doen komen:
 Daer mede dat terstondt u svvaricheyt, u smert,
 168 V droefheyt, u verdriet ginck drijven van het hert.
 VVy laten staen de kool, geboren van de tranen
 Lycurgi vvreet en dol: en vvillen niet vermanen
 Van droefheyt desen dach. nochtans en kan ick niet,
 172 Ter eere van u macht, versvviygen u verdriet.
 Naer dat ghy vvaert gevluht in't midden van de baren,
 Om dat u Thetis sou in haren schoot bevwaren,
 Gekomen vveer aen landt, saecht ghy den vogel staen,
 176 En joecht hem daer hy ginck een groote dvvaefheyt aen.
 Ghy sloecht hem met u spies, en hieltet hem gebonden
 Met uvve vviyjaertranck. zijn oogen die bestonden
 Van tranen overdeekt te vloeyen. en terstondt
 180 Quam hem een leelick nat gedappert uyt de mondt.

Al waer het droeve nat van d'oogen quam bespoeyen
 Des aertrijcks dorren schoot, daer sach men kóólen groeyen,
 Een wonderbare plant. want noch waer datse staet.

184 Indien daer wijngaert is, de wijngaert die vergaet.
 Daerom is zy noch goet, naer dat men heeft gesopen,
 En dat de swaren damp komt in het hoofdt gesopen,
 En maect daer groote pijn. dan wort het goeden kost,

188 Want die de pijn voelt, die wort er af verlost.

Iacche sonder u licht Venus als gebonden,
 Cupidoos vier gaet uyt, zijn pijlen sijn geschonden:

Maer als ghy ons aensiet, soo sijn wy bly van sin,
 192 Bequaem tot soeten praet, en vierich in de min.

Hierom ist dat men pleecht hier voortijds op d'autaren
 Van Griecken wijdt vermaert met Venus u te paren:

Want sonder Bacchi nat, en, Ceres, uwe vrucht,
 196 Ist met de min gedaen, tijt Venus op de vlucht.

De vreucht die komt van u, want sonder uwe gaven
 Al levend' sijn wy doot, al levende begraven.

Siet toch de mensch eens aen van voren tot het endt,
 200 Het eerste dat is pijn, het leest dat is ellendt.

Hy komt met tranen voort, met stenen ende suchten
 Gaet hy van daer hy quam, met hopen ende duchten

Volvoert hy zijnen loop. soo dat hy niet en heeft
 204 Van tleven eenich nut, als hy met droef heyt leeft.

Het leven is een merckt, daer in wy sijn geboren

Om vreucht in onsen tijdt en vrolickheyt t'corboren.

Die meest koopt voor zijn geldt, en best den tijdt bestet,
 208 Die hem gegeven is, betoont dat hy meest wct.

De rest is als een windt. want als de geest getogen
 Is een mael uyt het lijf, en uyt de mondt gevlogen,

- Hy blijft soo lange wech, en laet ons hier een handt
 212 Of twee van aerdt en stof. dat geeft hy ons te pandt.
 De kruyden in den tuyn, en bloemen, die verdwijnen,
 En rijfen weder op: de rancken van u wijnen
 Die komen weder voort: de goude Son. die staet
 216 Soo dickwils weder op, als hy te bedde gaet.
 Maer wy, naer dat wy sijn met tranen eens begoten,
 Gescheyden van der aerdt, en in een kist gesloten,
 VVy blijven daer wy sijn, wy liggen altijd neer,
 220 Verslagen van de doot, en keeren nimmer weer.
 Daer gaen de sorgen heen. daerom hebt ghy gevonden
 Een wonderlicke plant, versoetende de wonden
 Van alderley verdriet, die tsamen met den dorst
 224 De pijn en swaricheyt doen dryven van de borst.
 Ghy past altijd seer wel op Iupiters geboden,
 Om die te volgen naer, bemint van d'ander Goden.
 Ick neme Ceres uyt. te weten van diertijdt
 228 Dat zy u heeft gedaen een wonderlick groot spiijt.
 De saeck en is niet lanck, noch buyten onse palen.
 Het was op eenen tijdt dat Iupiter liet halen
 De Goden in zijn sael, en vraechd' een yder af,
 232 VWat toch het beste was dat hy de mensche gaf.
 Apollo brocht de lier, de vruchten van der eerden
 Droech Ceres in haer handt, Neptunus bracht de peerden,
 Ofiris bracht oock wat, en Isis, ende Pan,
 236 Mercurius de tong, die hy wel roeren kan.
 Vulcanus bracht het vier, Mars schrickelicke krachten,
 De suster ende vrou van Iupiter, haer machten.
 Men sach daer niemant aen. Minerva bracht haer plant,
 240 En Bacchus droech een kan van Rijnschen in zijn handt.

Cupido was van huys van bestevaer gefonden,

En Venus was oock wech, soo datse niet en konden

Betoveren zijn oog. veel seyden op die stondt,

244 Dat Liber vol van geest was meester van de vondt.

Een yder prees het zijn, een yder ginck bewijsen,

Dat hy de meeste was, zijn eygen gaven prijsen.

Doch Bacchus loech hem toe, en maect' hem soo veel wijs,

248 Hem schenckende de wijn, dat hy behielt den prijs.

Maer Ceres hooch gemoedt en mocht dat niet verdragen,

Liep dadelick van daer, inspannend' haren wagen,

En heeft soo veel gemaect door Achelous raedt,

252 Dat zy schier in de plaets van Bacchus selve staet.

Haer kooren wort gesoon, haer kooren wort geschoncken,

Haer kooren wort gesoon, haer kooren wort gedroncken,

Haer kooren klimt in't hoofdt, en sonderling met hóp

256 Gebrouwen en gemengt, doet suyselen den kóp.

Dat wijfen ons noch aen de boeren in de venen,
 Die qualick van den dranck van Ceres zijn te spenen,
 Soo smijten zy hem in. het is een vreemt verstandt,
 260 Het kooren drincken zy, verberrenen haer landt.
 Men kan de gramschap noch van Ceres in haer mercken.
 VWant als het komt in't hoofdt, en daer begint te wercken,
 Dan volchter trots en spijt, het mes komt op den hoet,
 264 De kankomt in de vuyft, dan volchter menschen bloet.
 Ghy hebt ô Nycteleu geweest tot allen tijden
 Seer vriendelick van aerdt, geneygt tot medelijden,
 Een yeder goet gedaen van outs, gelijk men leeft,
 268 Een hulper in verdriet en tegenspoet geweest,
 Een toevlucht in de noot voor mannen ende vrouwen.
 Is Ariadna niet door ~~door~~ uwe min behouwen?
 VWant alsoo Theseus was uyt Naxos wech gegaen,
 272 Geloopt van zijn bruydt, soo vondt ghy haer daer staen.
 Zy riep met droever stem, ô borger van Athenen,
 Hoe zijt ghy soo gegaen, hoe zijt ghy soo verdwenen?
 Eylacen mijnen slaep, uw wreet en hart gemoet,
 276 Is die my dit verdriet en swaricheyt aendoet.
 Ick was in eenen droom. my dochte dat wy lagen
 Te samen mondt aen mondt al hijgend' en verslagen
 Van een gemeene vreucht: ick stack mijn rechter handt
 280 Naer Theseus in het bedd' die Theseus niet en vandt.
 Ick keerde my noch eens half slapend' om te soecken
 Of hy daer niet en was, en wend' in allen hoecken
 Mijn armen allebey. het was voor niet gedaen,
 284 Het was voor niet gefocht; want Theseus was gegaen.
 Onnoofel als wy sijn, wy laten ons berooven
 Van onsen besten pandt met lichte te gelooven:

En als een dochter is de soete maechdom quijt,
 188 Het gene datter blijft is ongenoecht, en spijt,
 Leetwefen, en oneer. Och oft my mocht gebeuren,
 Dat my nu eenich dier quam dadelick verscheuren,
 En vallen op het lijf: of dat den hemel viel
 222 Met blixems uyt de locht, en smoorde dese siel.
 VVaer sal ick henen gaen? dit eylandt is gesloten:
 Het landt is voor my toe van daer ick ben gesproten,
 En dat om uwent wil. van uyt mijns moeders schoot
 296 Ben ick om uwent wil gekomen in de doot.
 Indienghy waert bevreeft, ô moorder, ô verrader,
 Te voeren my naer huys by dijnen ouden vader,
 Een dochter als ick ben van konincklick geslacht,
 300 Van alle man bekend, van alle man geacht:
 Te minsten hadt ghy my gebruyckt tot ander faken,
 Om u gemak te doen, en om u bed te maken.
 Te minsten soud' ick sijn by Theseus laet en vreech,
 304 Ick soude Theseus sien, dat ware my genoegh.
 Nu sterf ick sonder u. dit sijn de bruyloft gaven
 Die Theseus my verleent: een eylandt sonder haven,
 Zee, winden, ende locht. hy geeft zijn bruyt eylaes
 308 De roovers tot een proey, de vogels tot een aes.
 Dit is dan uwe trou, die ghy my hebt gegeven,
 Als ick met mijne handt behouden hebb' u leven,
 En van de doot verlost. Och! dat toch geene vrou
 312 Voortae haer op de mans en haren eedt betrou.
 VWant als zy vierich sijn, en yet van ons begeeren,
 Dan hoort men haer veel schoons beloven ende sweeren:
 Maer als sy haren lust eens hebben van de min,
 316 Gaen de beloften schoon en woorden uyt de sin.

Dewijle dat zy noch vervolchde dese reden,
 En in haer klachten was, komt Bacchus aengetreden
 Met zijnen droncken hóóp, die volchden zijnen tocht,
 320 En smeten vast het hoofdt al roepend' in de locht.
 O Evan Evöe, tien briessende Maenaden
 Omringden dijne koets, en even veel Lenaden,
 Elck hadd' een lange spies bekleedt aen alle kant
 324 Met klimmerbladren groen in zijne rechter handt.
 De Satyrs sprongen op, Silenus vol gesopen
 Met zijnen esel traech quam achter aen gedropen,
 Hy droech aen d'eene sy de goddelicke wan,
 328 En aen zijn ander handt een groote volle kan.
 Twee Goden uyt den hoop, die van u nachten wisten,
 Die droegen uwen tuych in twee besloten kisten:
 Haer volchde Maron naer, en leschte zijnen dorst
 332 Dewijle dat hy ginck met soete nieuwe most.

Den droncken Staphylus, en Botrus kael van veren,
 Met al het huysgesin quam achter aen laveren,
 En Methe vol van wijn, dat onbesuyfte wijf,
 336 Viel dickwils in het gaen Sylvanus op het lijf.
 Veel bommen grof geluyt, gemengelt met cymbalen,
 En hamers groot gebons omringden gans de palen
 Van Naxus onbewoont. self Echo dede me,
 340 En riep wat dat zy mocht, ô Evan Evöe.
 Met dat ghy komt in duyn, begint haer te vertoogen
 Dat schoone Minos kindt: haer klare bruyne oogen
 Die waren noch bedaut. gelijk in't schoone weer
 344 In't midden van de Mey de druppels vallen neer:
 Met dat Aurora root haer reys heeft aengevangen:
 Soo lach dat liefslick nat noch boven op haer wangen,
 Het haer hinck sonder bandt, en lach op haren schoot,
 348 Haer kleeren waren los, haer borsten waren bloot.
 Haer huyve lach om leeg gevallen, daer de baren
 Eerst comend' op het landt gemeenelick vergaren,
 Die speelden vast daer met, wat hooger aen haer sy
 352 Lach haren rock in't sandt, de borstlap lach daer by.
 Zy riep noch Theseus aen, en wierp noch vast haer ermen,
 Maer in de plaets van hem quam Bacchus haer ontfermen,
 En sach haer liefslick aen, en met een wijngaertbladt,
 356 Dat hy nam van zijn hoofdt, wiesch af het droeve nat,
 Dat van haer wangen liep. hy dede staen zijn wagen,
 En seyde, lieve kindt, wat baet toch al dit klagen,
 En jammerlick gelaet? is Theseus wech gegaen,
 360 Ick sal u Theseus sijn. siet my toch eenmael aen.
 Slaet toch maer eens om hooch u oogen. laet toch varen
 Het gene ghy nu denckt, en wilt u met my paren.

Ick ben de groote Godt, die droefheyt ende pijn

364 Doet over al vergaen, de vader van de wijn.

Minöis dochter sweech, en wierp eens van ter sijden

Haer droef gesicht op hem. dat dede dy verblijden

O Evan Evöe. by naer op't selve pas

368 VVierp zy u toe een ooch, dat vry wat soeter was.

Dat was genoeg geseyt voor menschen en voor Goden.

VWant als een dochter swijcht, dan spreken hare boden.

Het is een wonder volck, seer dobbel in de grondt,

372 Zy seggen sonder tong, en spreken sonder mondt.

O Evan Evöe, behouder van het leven,

Doen hebt ghy haer terstondt aen beyde sy gegeven

Een lieffelicken kus : een bedde toe bereyt

375 Van u gespickelt vel, en in het sandt geleyt.

Men sach terstondt in duyn schoon wijngaerden voortkomen,

Het sandt gaf schielick uyt ontallicke veel blomen,

De zee lach stil en stom, de winden bleven in,
 380 Doch Zephyrus alleen was jonstich uwe min,
 En blies uyt zijnen mondt veel witte violetten,
 Veel roosen soet van reuck: self Venus quam besetten
 De plaetse daer ghy laecht met myrten, die zy vlocht
 384 Met wijngaertrancken t' saem, en by den ander brocht.
 Daer laecht ghy gans den dach. Mimallones die liepen
 Al rasend' o n end' om, en al de Satyrs riepen
 O Evan Evöe: maer E van lach geruft,
 388 En bluste met het spel der minne zijnen lust.
 Naer dat de soete strijt ten ende was gekomen,
 Heeft hy de blijde bruyt in zijne koets genomen,
 Verheven in de locht, en daer gestelt ten toon,
 392 Dicht aen het beeldt dat knielt, een schoone gouden kroon.
 Die komt nu noch te pas den minnaers, als zy snijden
 Het woeste blauwe veldt, en zijnen schoot berijden,
 En dickwils isser een die van u liefde melt,
 396 Den oorspronck van de kroon zijn medemaet vertelt.
 My licht oock in de sin hoe dat ghy by de Goden
 Vulcanus hebt gebrocht, naer dat hem was verboden
 Te komen in haer hof, geworpen metter handt
 400 Van Iupiter verstoort in't midden van het landt
 Van Lemnos hart en dor, vol buylen en vol wonden,
 En manck aen beyde sy. ghy hebt terstondt gevonden
 Een wonderlicken vondt. ghy hebt Silenus peerdt,
 404 Den esel traech van ganck, getoomt aen zijnen steert,
 De knecht daer op geset. soo quam hy aengereden,
 En tot by Iupiter al huylende getreden,
 En toonde zijnen voet, hy riep in sulcker voech
 408 Al sittend' op de beest, dat Iupiter self loech,

Gaf hem zijn plaetse weer. Ick meyn dit is de reden,
 Dat Iuno wederom op u is wel te vreden,
 Om dat ghy haren soon soo geestich op dat pas
 412 Gebracht hebt in de plaets daer hy te voren was.
 Maer of dit al is waer. soo hebben veel Poëten
 Hier voortijts uwe macht en kloeckheydt niet geweten,
 V daden niet doorsien. zy seyden dat ghy waert
 416 Geboren tot genoecht, van Vrouwelicken aert.
 Maer, Evan, Phlegra weet van uwe deucht te spreken,
 Doen Mimas met zijn volck den hemel wild' opbreken,
 Du stontst naest Iupiter, gaest Rhæcus eenen steeck,
 420 Verandert in een leeu, dat hy ter aerden veeck.
 Hy rolde van den berch twee nachten en twee dagen,
 Tot dat hy neder quam, daer licht hy noch verflagen,
 In teyken van u macht. uw' vader die dit sach,
 424 Ter eere van zijn soon gaf eenen donderslach.

Den hemel sweete self, Typhæus weeck ter sijden,
 Porphyrion sach toe, de Goden moesten lijden,
 Dat Iupiter u hiet, ô Evan op dien tijdt

428 Bewaerder van zijn hof, en meester van de strijdt.

Mars self heeft moeten sien gewapent tot de tanden,
 Dat ghy den eersten prijs gevoert hebt in de handen:
 Ghy saet eerst aen den dis, en Ganymedes schanck

432 V eenen beker versch van Goddelicken dranck.

Die hebstu noch bebloet, vol sweet, vol stoff, gegrepen,
 En nemend' in de vuyst tot drymael uytgenepen.

De Goden riepen t' saem met duydelick geschal,

436 O Evan Evœ, bewaerder van ons al.

Terstondt heeft Iupiter den hemel door geboden,
 Te drincken het behoudt van altemael de Goden.

Hier van is dat gebruyck gekomen, en die wet,

440 Dat yder voor zijn vriendt gesontheden inset.

Zy drincken dickwils tsaem, ô Pæan, ses gelafen,
 En sommige wel meer, met tieren ende rasen,
 Tot datse meester sijn geworden van het vat.

- 444 Het meeste dat ick wensch, dat is een klaverblad.
 Het eerste voor de maegh, het ander voor de sinnen
 Te brengen tot genoecht, tot lacchen, en tot minnen,
 Het derde mach wel met, want dat is om geruft
 448 Te vallen in den slaep, die alle forgen bluft.
 Dit is oock het getal der Gratiën, die geven
 Genoecht, en rechte vreucht, by Venus selve leven.
 Die dry mael dat instelt, en lustich heeft voldæen,
 452 Blijft binnen het getal van Phœbi susters staen.

Orontes weet oock wel hoe dat ghy hebt doen stuyven
 Den viandt met u spies bekleet met groene druyven.
 VWant hierom hebben zy Thriambus u genoemt,
 456 Om dat ghy u met recht van uwe daden roemt,

En dat ghy quaemt gekroont met groene vijgeblaren
Seer blijde van gemoet door Indieng gevaren,

V vianden ten trots, naer dat ghy hadt in't veldt

456 Met ongehoorde macht Deriades gevelt.

Self Iuno sach u aen al levende, twee dieren

Seer vreesflick om sien met uwen toom bestieren,

Twée Panthers, die in't hoofdt twee oogen hadden staen

460 Gelijck twee kolen viers. men sach twee vlammen gaen

Vyt haren heeten neus. het schuym met groote hoopen

Quam als met vlocken viers uyt haren mondt gelooopen

Rontom de toomen heet. ghy hielt haer in het jock,

464 En faet daer boven op met eenen nieuwen rock.

Den rock die was gemaect van alderhande kruyden,

En bloemen vreemt van aerdt, die dijnen aerdt beduyden,

Beschrijven dijne macht, maer aen u rechter sy

468 Ginck Oorlooch en Gewelt: de Dwaef heyt sat by dy:

De Gramschap, en de Vrees, de Tweedracht, en Quaet spreken,

De Deucht, de Vryheydt naect, en menige gebreken,

Flersijn, en Pijn in't hoofdt, die nu noch altijd sijn

472 V trouwe medemaets, en kinders van de wijn.

V macht streckt over al. Diana wort verheven

Van die haer tot de jacht en tot het wildt begeven.

De man van Venus heeft de smeden in zijn handt.

476 Apollo wort gekent by luyden van verstandt.

Neptunus wort gedient van schippers, die bevaren

Zijn ongetemde baen, en loopen deur de baren:

Doch Bacchus wort te saem van Iagers ende Smeen,

480 Van luyden hooch-geleert en Schippers aengebden.

Zy drincken altemael, en wenschen om te mogen

Ververschen haren dorst met onvervalste togen

Van uwen Rijnschen geur. wat volck oock dat het is,

484 Zy sien u staen met vreucht op eenen vollen dis,
Men secht dat Cato self tot staticheyt geboren,
Sijnd' altijd onbeweecht, en altijd ongeschoren,
Heeft dickwils met u nat ontsloten zijnen geest.

413 Ia Socrates en was daer geenfins voor bevreest.
Dit is de man geweest, die ons heeft leeren schincken
Een schuymende gelas, en dat versch uyt te drincken,
Niet groot noch ongeschickt, maer dat haest omme gaet,

492 Gemengelt met genoecht en vroeyelicken pract.
Dit is genoeg voor ons. Ick laet de Moscoviten
In't midden van den dranck stijf schreeuwen ende krijten,
En maken groot getier. maer ick wil doen bescheyt,
496 Tot meerdering van vreucht, en rechte soeticheyt.

De middelmaet is best. die buyten die wil drincken,
Die moet op Pholus sien, en op Hylæus dincken.

Icarius voor al die leert ons dat de maet

500 In uwe foete vrucht voor al te mercken staet.

Ghy quaemt by hem in huys, daer hebt ghy hem geschoncken

Een fles met nieuwen wijn, die heeft hy eerst gedroncken,

De boeren megedeelt, dat haer niet wel bequam.

504 Want yder van haer all' een groote vlegel nam,

En togen hem te lijf, tot dat hy is gebleven

Verflagen in het sandt, en heeft den geest gegeven.

Maer Evan heeft hem self, zijn dochter, zijnen hondt,

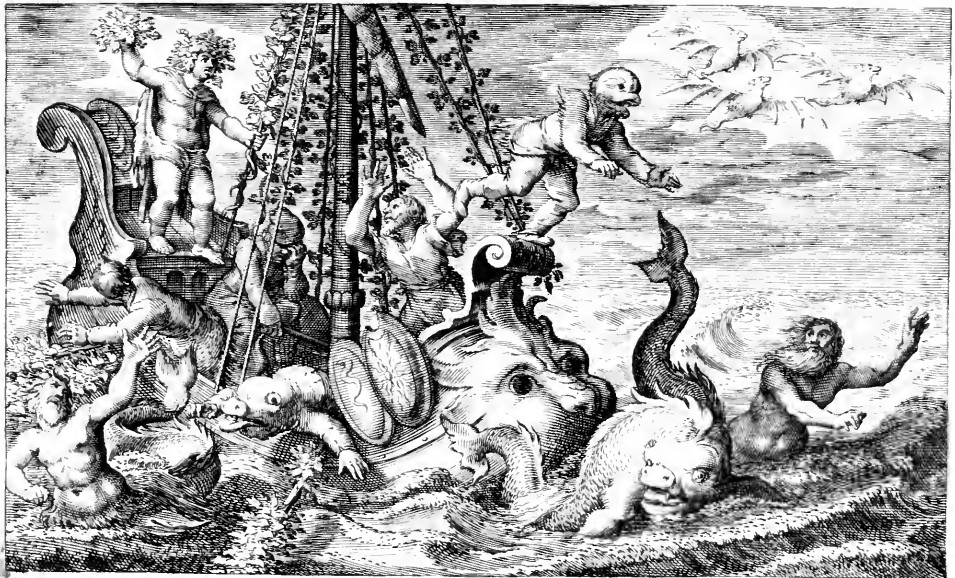
508 In't midden van de locht een schoone plaets gejont.

Triambe weest gegroet, ô vianden verwinner,

Groothertich, groot van kracht, grootdadich, ô beminner

Van die u volgen naer. maer seker die niet wel

512 En spreken van u macht, die sijt ghy bijster fel.

Leuconoe was dol, zy moet nu daerom vliegen
Des avonts en by nacht, zy hiet u Priesters liegen,

Zy spotte met u volck. De schippers waren sot,

916 En loegen met u macht, en hielden haren spot

Met uwe jonge jeucht. zy sagen hare gasten

Veranderen wel haest: zy sagen hare masten

Met kleverkruyt bekleet. ter sijden aen de kant

920 Van haer geweldich schip wiert uwe vrucht geplant.

Mijn viandt wensch ick toe dat hy sich wil verheffen

En worstelen om prijs, hy sal wel haest beseffen,

Lyæ wie ghy sijt. ghy weet wel wat ghy doet.

924 Ghy dreycht ons aen het hoofd, maer vat ons aen de voet.

All' ander Goden zijn hooveerdich met haer kercken,

Van kostelick gebou, van treffelicke wercken,

En met autaren rijck, daer de gemeyne man

928 Zijn offerhanden doet. maer ghy woont in de kan.

Dat is de kerck, het huys, daer ghy wordt in gepresen,

Van daer sendt ghy u kracht, en laet ons sien u wesen.

Daer woont benefens u de Blyschap en de Vreucht,

932 De Hoop, de soete Min, het Lacchen, en de leucht.

Daer woont de soete Slaep, die alle pijn kan temmen,

Vernieuwen ons gemoet, en doen ons sinnen swemmen

In een geleende vreucht, met Ikelos zijn maet,

936 En Phantasos zijn soen, die dick wils met u gaet.

Soo haest als ghy ons geeft den reuck daer af te riecken,

Soo vliegen wy om hooch, wy krijgen nieuwe wiecken,

Ons herffens, ons verstant, ons sinnen, waerse sijn,

940 Die komen altesaem gheloopen na de wijn.

Dan gaen wy boven d'aert, dan sijn wy recht geseten

Op Heliconis hoofd. Hierom sijn de Poëten

O Vader u betrouwt. het is een volck dat niet

944 Met meerder ongenoecht' als ongenoechte siet.

Maer als zy uwe melck soo lieffelijk sien springen
In een gelafen fchael, beginnen fy te fingen.

En als ghy komt in haer, dan worden zy terftondt

548 Van uwe rafery beftoven en gewont.

Dan laten zy de vloet van Castalis wel varen,

En leeren Phœbi beeck met delewijn verfparen.

Daerom is Griecken fot, en wonder onbeleeft,

552 Dat zijn Poëten niet dan enckel water geeft.

O Vader, dat is recht voor offen ende fchapen,

Niet voor een hooch gemoet, niet voor Apolloos knapen,

Die meesters van de doot, en meesters van de tijdt,

556 Door haer onfterflickheyt van beyde fijn bevrijt.

Maer uw' Thebaenfche Swaen en kan ick't niet vergeven,

Al is hy groot van mondt, en in de locht gaet fweven.

Vvat komt hem in de fin, als hy zijn liedt begint,

560 En fecht, dat water is het befte dat men vindt?

Ifmenus moefte fijn van wonderlicke krachten,

Of mogelick van wijn, dat heeft de man doen achten

Het water boven al. of anders meyn ick, dat

564 Hy niet en is geweest een borger van u Stadt.

Homerus weet wel bet, de vader van ons allen,

Die in de klare wijn heeft wonder goet bevallen,

En fpreect met fulcken luft en yver van u nat,

568 Dat ick my duncken laet, dat hy moeft wesen fat.

Siet eens Achilles aen, soo haeft als hy fiet komen

Vlyffes met zijn maet, hy heeft een kop genomen,

En haer die toegebracht, al was hy fchoon ontftelt,

572 Om dat Brifeis hem ontfchaect was met geweld.

Läertis wijfe foon, eer dat hy gaet vertalen

Zijn wonderbare reys, en al zijn leet verhalen,

Eer Polyphemus woest, en Scylla komt ter baen,
 176 Soo vangt hy eerst den lof van uwe gaven aen.
 Heeft Orpheus niet begoft den volcken eerst te leeren,
 O Soon van Iupiter, hoe dat men u moet eeren?
 VVant van zijn kunstich spel en citer wijt beroemt
 180 VVort uwen hoogen berch Cithæron soo genoemd.
 Cratinus wist oock wat, die seyde, dat van't water
 Niet anders voort en komt dan klap en fotte snater,
 En om dat uwe vrucht ons trecket van der eerdt,
 184 Soo secht hy dat de wijn is der Poëten peerdt.
 Siet eens Anacreon, wat heeft hy toch beschreven?
 Niet Cadmi groote reys, niet Agamemnons leven,
 Gelijck hy selve secht, beginnende zijn sanck,
 188 Maer Venus, haren Soon, en Bacchi milden dranck.
 De kroes is zijnen schildt, daer wilt hy op doen snijden,
 Niet Orionis sweerdt, noch sterren, die de tijden
 Des jaers ons wijsen aen, de somer voeren in,
 192 Maer zijn verkoren lief, en Bacchus, en de Min.
 Hierom ist dat men secht, dat ghy meest opgetogen
 Van Phœbi susters sijt, en hebt die self gefogen,
 En op Parnassus woont. ja noch op desen tijdt
 196 Gebuyr en naeste vriendt van onse Goden sijt.
 Ghy wort oock over al, waer dat men siet vergaren
 Een vroeyelick gelach, gepresen of met snaren,
 Of lieffelicken sanck. Ick meyn oock, het is waer,
 200 Dat Cadmus is geweest u rechte grootevaer.
 Die van zijn vader gram Agenor uytgelonden,
 Niet siende dat hy socht, wat beters heeft gevonden,
 De letters heeft bedocht, en als met eygen handt
 204 Gans Griecken door en door de wetenschap geplant.

O Reufen-dooder groot, ô blixems kindt, ô hater
Van ongeneucht en leet. ô viandt van het water!

Ick voele dijne macht. ô vader, ick ga krom

•8 Gebogen naer u ſap, de kop die loopt my om.

Ick ſie twee ſonnen ſtaen daer boven, en twee manen,

Ick ſie recht voor my gaen veel ſpieſſen ende vanen.

Het hert brandt my in't lijf. O Phanes, mijn gemoet

12 Ontſteken van u vier doet drillen mijnen voet.

Ick ſtijch tot in de locht, ſie liggen daer beneden,

O Evan Evöe, veel landen ende ſteden.

Thyoneu, Bugenes, hoe ben ick dus berooft

15 Van ſinnen en verſtandt? ick ſie dijn offen-hoof. t.

Cithæron ſtaet in brandt. Ick ſie twee groote hoopen

Van vrouwen op hem gaen. ſiet Baſſaris komt loopen

Met yffelick geluyt. haer yfer is gevelt,

20 De bladeren ſijn wech, ick vreeſe datt' my geldt.

Ick ſie haer vlechten wildt een deel beneden hangen,

Een deel om hooge gaen, gemengelt met de ſlangen,

Die krullen in den loop, en maken groot gebaer,

Al rafend' uyt de mondt, en dolen in het haer.

24 VVaer wilſtu dat ick gae? wat klopfu voor de deuren

Van mijn onſtuymich hert? het hoofdt dat wil my ſcheuren.

O Evan Evöe, bey kindt en oude man,

28 O Sabon, Indiaen, Oſiris, ende Pan.

Denys, Hymenean, Euäſta, Sinne-breker,

Lenæe, Ligyreu, ghy Snorcker, ghy Groot-ſpreker,

Ghy Moorder van de pijn, ô onverwinlick Godt.

32 O Hyeu, Niſean, Pean, Iraphiot.

Nacht-looper, Heupe-foon, Hooch-ſchreeuwer, Groote-ſprin-

Goet-gever, Minne-vrient, Hoofdt-breker, Leeuwen-dwinger,

Hert-

- Hert-vanger, Herffen-dief, Tong-binder, Schudde-bol,
 636 Geest-roerder, VVaggel-voet, Straet-kruyffer, Altijdt-vol.
 O Dithyrambe groot, geboren uyt u moeder,
 En uyt u vader met, ô lieffelicken voeder
 Van blyfchap ende vreucht, vrou, man, Godt, ende ftier,
 640 Van water opgebracht, geboren uyt het vier.
 De tong kleeft aen de mondt. Babacta wat fal't wesen?
 Geeft my wat van u nat, foo fal ick fijn genesen.
 Maer jaecht de Nymphen wech, en doeter vry wat in,
 644 Op dat ick al mijn forch en droef heyt overwin.
 Hoe volchftu my dus naer? hoe doeftu my dus dolen?
 VVat heb ick dy misdaen? dijn huysgewant verholen
 En heb ick niet geklapt. Lycurgi wreede daet,
 648 En Penthei dol gemoet heb ick altijdt gehaet.
 VVaer wilftu dat ick loop? in 't midden van de baren,
 Gelijck men van u leeft? wie foude my bewaren?
 VVant ghy, ô Liber, hadt in Nerci woefte ftroom
 652 Leucothean u moey, Neptunus was u oom.
 Veel liever wil ick fijn begoten van u vlagen,
 Die al onfterflickheyt van ons gemoet kont jagen,
 Opheffet onfen fin, doet naer den hemel gaen
 656 All' ons gedachten hooch, en by de Goden staen.
 Als du komt in den kop, du ruckft ons van de menschen,
 Ontftekest onse siel met wonderbare wenschen,
 VVy lacchen met de doot, vertreden met de voet
 660 Hetschrickelick geluyt van Acherontis vloet.
 Licnita weeft gegroet, ô fvaricheyts verdrijver,
 En volcht my daer ick gae, naer t'huys van onfen Schrijver,
 Die defen avont heeft mijn vroeylicheyt gepacht,
 664 En my met eenen kroes van Malveseye wacht.

Wtleggingen ende verklaringen

Op de Hymnus

V A N B A C C H V S.

Verf. 12.

En in zijn heupe stack,] Leeft de fabel van Semele, moeder van Bacchus, en zijn geboorte in het derde boeck vande Veranderinge Ovidij, en by Nonnum in het sevenfte van Bacchus: die alle beyde dese historie seer breed verhaelen. Siet oock Appollodorum in het derde boeck; Higynum in het c c x x i x capittel; Philostratum in zijn schilderyen, ende meer andere. Iupiter, gelijk wy hier naer verhaelen sullen, met den blixem op het versoek van Semele by haer gekomen zijnde, heeft zijn lieff verbrandt, zijnen soon Bacchum tot hem genomen ende in zijn heupe gesteken. VVaer mede de Poëten te kennen hebben willen geven, de plaetse daer hy opgevoet is, de welcke *Μηρός* in het Griecx, dat is *een hrupe*, genaemt wert. Al ist dat Tiresias by Euripidem in zijne Tragœdie *Bacche* genœmt, seght dat de heupe van Iupiter is geweest, *μέρος τῆς ἐγκυκλιᾶδος χροῦ αἰθέρος*. dat is, *een deel vanden hemel die d'aerde van alle kuypen omringt*. Alwaer hy het kind eerst geboren zijnde verborgen heeft. Ick meyne dat zy niet anders hebbē willen met de heupe te kennen geven, dan de kuype of het vat, daer de druyve in licht als zy geperst wert. want dan wort de wijn eerst geboren, maer en is noch niet bequaem om te drincken, voor aeler dat hy geluyvert ende in ander vaten getont is.

Verf. 13.

De vreeselike vlam] De Poëten hebben gefeyt, dat Bacchus uyt het vier geboren is, om de hitte des wijns ende natuerlicken brandt; gelijk de Poët Thespis den selven noemt *ἄθροπα φλογμὸν*, dat is, *wijnen brandt*, *ἰδὲ σοι Βρομὶς ἄθροπα φλογμὸν λείβω*. Strabo in zijn derthiende boeck beschrijft eenige plaetsen die heel verbrant zijn, ende nochtans goede wijnen voortbrengen; gelijk in Lydia, in Mysia, ende oock by Catania. De selve meynt dat Bacchus daerom gefeyt wort uyt het vier geboren te zijn; al ist dat ick meyne het eerste insonderheyt wter te wesen. Hierom wort hy *ἰγνίγμα* van Ovidius, *πυριγενής* van andere, *πυρέσσορ* van Orpheus genoemt. Doch door het verbranden van Semele, op wiens versoek Iupiter met dan blixem was gekomen, geven ons de Poëten, die d'eerste Philosophen ofte wijzen sijn geweest, merckelick te kennen, wat de loon is vande groote; het ende vande eergieticheyt: die verkrijgende haer wentchen, krijgt haer doot ofte straff: ende dat de gaven vande machtigen recht bixems zijn, die de kleynen, die haer volgen, niet vereeren maer verteeren.

Verf. 14.

de fustey vanden donder,] De Poëet heeft de vlam vanden blixem, fuster genaemt vanden donder, om dat zy t'lamen op eenen tijdt inden buyck vande wolcke geboren worden, d'een met vier, d'ander met geluyt; ende een moeder hebben; dewelcke van Aristoteles genoemt wort, *αἰαθυμία* (ἰς ἕξιν), in het negende capittel van zijn tweede boeck *Μετ.* die wel ten rechten wederlecht Empedoclem ende Anaxagoram, die meynen dat de donder geschiede als het vier vanden blixem verdwijnt. Daerom en heeft de wijse Solon niet eygentlick genoegh gesproken, als hy segt:

Βροντὴ δ' ἐκ λαμπρῆς γίνεται ἀστρεπῆς.

Dat is:

Des donders vreeselicke kracht

Wort vanden blixem voort gebracht.

Gelijk Plutarchus in het leven vande selve Solon wel bewijft.

Verf. 19.

Geboren meer als eens] De Poëten hebben geseyt dat Bacchus tweemaal is geboren: ofte om redenen die vooren verhaelt zijn, ofte om dat hy eerst wast in d'aerde, ende daer naer wederom geboren wort inde kuyp oft perse. Ende daerom ist dat hem Ovidius *bis genitum*, de Grieksche Poëten, *διγονον*, *διθύραμβον*, ende *διθύραμβογενῆ* genoemt hebben. Vvaer van wy hier naer sullen spreken, ende de selfde namen t'zijnder plaet en verklaren.

Verf. 22.

Geboren binnen Nyfen,] Stadt van Arabien. alwaer Iupiter het kindt, dat hy in zijne heupe hadde, gebrocht, ende de Nymphen heeft gegeven om op te voeden. waerom hy oock *Διών* (ῶ) genoemt wert vande Griekken, gelijk Diodorus Siculus betuycht. Al ist dat Phurnutus, Microbius, Orpheus, ende andere, anderen reden bybrengen. Ander seggen, dat hy in Nyfa op Citharon; Q. Curtius, Arrianus, Philostratus, Pomponius Mela, dat hy in Nyfa, wefende een stad van Indien, is geboren, sijnde niet verre gelegen vanden berg Meros. het welke inde Grieksche taal beteyckent *een dye*. inde welke om dat hy opgebracht is, hebben de Poëten (seggen zy) verliert, dat hy geboren is uyt de dye ofte heupe van Iupiter. Al ist dat dit zijn natuerlicke reden heeft, als boyen bewesen is.

Verf. 26.

Daer waren u' autaren,] De Poëet verstaet *Baccharab* aen den Rijn. van waer de beste Rijnsche wijnen komen: geseyt (soomen meent) van het Latijnche *Bacchiana*, dat is, *den autaar van Bacchus*.

Verf. 29.

den dranck van (reta) Malvasaye.

Verf. 31.

Vers. 31.

Van haeren Jupiter] VWant die van Creta seyden dat Iupiter by haer geboren was, gelijck Callimachus getuycht in zijn Hymno van Iupiter, voor aen int beginfel :

Ζεῦ σε μὴ Ἰδαίοισιν ἐν ἔρεβι Φασι γενέσθαι,
Ζεῦ σε δὲ ἐν Ἀρκαδίῃ· πρότεροι πάτερ εἰψεύσαντο;

Dat is :

*Arcadien is trots met u geboort' en Creten.
Wie dat van beyden liecht, o Vader, laet my weten.*

Vers. 32.

Zy souden laten sien] Die van Creten waren soo sot en leugenachtich, dat zy seyden, dat Iupiter niet aleen by haer geboren maer oock begraven was. Daerom vermaent de Poët, dat Bacchus wel toe sien mach, dat hy die van Creten niet te veel toe en geeft, op dat zy het selve van hem niet en sèggen. Van het graff van Iupiter, dat in Cret i wert getoont, leeft by Diodorus Siculus in het vierde boeck, Solinus in het ses-tiende capittel, Pomponius Mela in het tweede boeck, aent sevenste capittel; den ouden vader Laëtintius in het eerste boeck, vande valsche ofte waen Religien, in het elfde capittel; Cicero in het derde boeck vande Natuere der Goden; Lucianus, Varro, ende andere; onnoodich alle hier te verhaelen. Siet daer. Maer boven al Callimachus op de aengetrocken plaets, daer hy alsoo voort gaet, ende spreeckt Iupiter aen:

Κρήτες αἰεὶ ψεύσαι· καὶ γὰρ τάφον ᾧ ἀναΐει
Κρήτες ἐτεκλήναντο· ὣ δ' ἔθανες, ἔσθι γὰρ αἰεὶ.

Dat is:

*Het volck van Creta steeckt vol leuzens. jae, zy derwen
Wel laten sien u graf. maer ghy en kont niet steruen.*

Vers. 33.

Gegeven de Godinnen] De wijngaert is van sulcken aert dat hy seer genegen is tot water, ende daer sonder vergaet. Daerom hebben d oude Philosophen geseyt, dat de Godinnen van het water, de minnen ende voelers zijn geweest van Bacchus, ende hem opgebracht hebben. ofte, om dat de wijn gedroncken sonder water, schadelicken is. VVaer van ick niet en kan laten hier by te stellen het Griecx epigramma by onsen Poët gemaeckt, ende noch in druck niet uytgegeven. VVaer in getoont wert, Hoemen de wijn behoort te gebtuycken.

ᾠφελε μὴδ' ἐγένεσσι πρὸ ἐνὶ μερόπρασσι Λυαῖε,
Μηδὲ σ' ἐτίκειν ὄλωσ ἐν Διὸς ἢ Σεμέλη.
Λίην γὰρ δύσχετος ἔφους χαλεπὸς τε πελάσσει,
ᾠφεικίον παιτη χροῖμα καὶ ἔπαρσιν.

Ὅς γὰρ σε συζέειν, εἰς φρεσὶν ἤσιν ἀέξει
 Νηφάλιον πένθει, τὸ σῶμα δ' εἰ δεδέται.
 Ὅδ' ἔγε συσσίτειν ἔπειτα φίλον ἐκταμειυσι
 Δύσμερον, ἐδ' ἐτάροις ἀνδράσιν ἐν θαλίῃ.
 Ὅς δέ σ' ἄρα φιλέειν, ἀνύμφευτοντε πῶλιν,
 Ἀμφοτέρον καὶ νῦν καὶ πόδας ἀσατέει.
 Πολλάκι μὲν βάζων τόπερ ἦν ἀρήρητον ἄμεινον,
 Ἐκά τις ἐν πεδίοιο πῶλιν ἀφηνιάσας.
 Ὅς δὲ μόνον ἑσθλός ἐστιν, ὅς ἀν' ἑνὶ θύρῳ, χαρίσκων
 Τὸν βρόμιον Νύμφης, πῶλιν χάρην Ἀρποκράτη.

Het welke de Poëet selve in tweederley talen overgeset heeft: int Latijn van woerde tot woerde, als volgt:

*Dij facerent natus nunquam eses Bacche, nec eses
 Te propter Semele de Ioue facta parens.
 Vsu difficilis quippe es, tangique recusas,
 Vitatu pariter pessimus atque aditu.
 Nam nimium qui vitat, ei sub pectore fixa est
 Sobrietas tristis, linguaque vincula manet.
 Nec gratum in mensa conivis promere dictum,
 Aut inter socios fundere verba solet.
 At qui multus amat, nec Nymphis iungere curat,
 Non pede, non animo constitit ille suo:
 Sapius effundens, quod dictum postmodo nollet,
 Ut loro in campis se sine iactat equus.
 At sapiens bibet, ut thalamo quasi iungat eodem
 Et Bromium Nymphis, & Charin Harpocrati.*

Ende in onse moederlicke tale:

Och of ghy noeyt en waert uyt Semele genomen
 Door Iupiters toe doen, en hier by ons gekomen.
 Want het gebruyck van v, is moeyelijck en quaet,
 Het sy dat men v neemt, het sy dat men v laet.
 Want Bacche, die dyschout, is dadelick geschonden,
 Zijn hert is vol van rou, de tonge staet gebonden.
 Soo dat hy niet en kan by vrienden aen den dis
 Een reden brengen voort, die om te lacchen is.

*Maer die de Nymphen vlien, en v te seer beminnen,
Die worden schielick los van voeten en van sinnen,
Gelyck een peert dat holt: en smijten dicwils uyt
Dat best geswegen waer, en niet te veel en sluyt.
Daerom is hy wel wijs, en sal alleen beklijven,
En vroeylick in den dranck en sonder schade blijven,
Die voccht vier saecten t'saem die quaet te voegen sijn,
Het swijgen by de vreucht, de Nymphen by de wijn.*

Vers. 37.

De neef van Atlas] Mercurius. wiens grootvaer Atlas, gelijk de Poëten van hien spreken, is geweest.

Atlantis magni, Pleionesque nepos.

Voorder seggen de selde dat Mercurius Bacchum heeft gegeven aen de Nymphen, om dat het gebruyck van de wijn een wel sprekende tonge veroorfaect: gelijk Horatius secht,

Fœcundi calices quem non fecere disertum?

Dat is:

*Een volle kroes geeft yder man,
Dat hy te beter sprucken kan.*

Vers. 39.

Het honich datmen meent] Ovidius in zijn Fastis secht dat Bacchus oock dē honich heeft gevonden. Den welcken hier inne de Poët navolcht.

Vers. 42.

De soon van Phœbus] Aristæus, soon van Phœbus ende Cyrene: den welcken het meeste deel vande Poëten het vinden vanden honich toefchrijven. Gelyck Virgilius in het lange te kennen geeft in het vierde boeck van zijn Landtbouwinge. Nonnus in zijn derthiende van Bacchus, toont hoe hy met den selstent gestreden heeft, settende het honich tegen den wijn, ende den strijd heeft verloren.

Vers. 43.

dat de nijt Den hemel oock geractt.] De Poët heeft inde sin gelegen t'geen Plato secht, ὁ Φθὸς γὰρ ἐξώθεν τῆ θεῖς χερσὶ ἵσασται. Dat is, *de nijt en ractt het volck der Goden niet.* Dit selde is daer hy niet vrees voor heeft, dat het soo vast niet en gaet, als Plato wel secht.

Vers. 49.

Lycus heet ghy meest] VVant Lycus is gefecht ὄξυ τὸ λύειν. Het welck beduyt, *ontbinden.* De redenen hier van heeft de Poët self verhaelt, onnoodich hier weder op te halen.

Verf. 51.

O *Euan*] Dit is een vande namen van Bacchus, om dat de priesters met de priesterf-
fen, ende de gene die hem vierden, plachten te roepen, *Euan Euanē*. Het welck gefchrey
doorgaens in dit gedicht gevonden wordt. VVaer van de felfde oock genaemt zijn
Euanes. Ovidius onder andere namen geeft oock defen aen Bacchus. als mede Sta-
tius ende ander Poëten meer doen.

Verf. 53.

De Waerheyt licht befloten In myn soeten dranck,] Hier uyt is gefproken het spreek-
woort, *ἐν οἴνῳ ἀλήθεια*, dat is, *waerheyt in de wijn*. VVaer van Athenæus te lezen is in
zijn tweede boeck, die een weynich anders het felfde spreekwoort voorfelt, te we-
ten: *οἴνῳ καὶ ἀλήθεια*. Dat is, *de wijn ende de waerheyt*. Theocritus heeft een won-
der foet lietien gemaect op een voeys by de herders ghebruyckt (men noemtet
Carmen Dactylicum, ofte *Bucolicum*) dat begint:

Ὅινῳ ὦ φίλε πᾶν λέγεται καὶ ἀλάθεια.
Κ' αἴμμες χρῆ μεθύονίας ἀλαθείας ἔμμεναι.
Κ' ἡγῶ μὲν τὰ Φρονῶν ἐρέω κέατ' ἐν μυχῶ.
Ὅυχ' ὅλας Φιλέειν με θέλησθ' αἰπὸ καρδίας.

Dat is:

*Men segt o lieve kindt, DE WAERHEYT EN DE WIIN.
En ick en wil voorwaer niet leugenachtich sijn.
Maer seggen, datter licht diep in mijns herten grondt.
Vw' hert is ver van my. ghy mint my met de mond.*

Verf. 57.

Maer waerom syt ghy ionck? om dat u soete vruchten] Dit is de oorfaeck waerom de
Poëten Bacchum ionck maecken. Ende de wijfe Plato in zijn boecken vande VVetten,
en wilt niet dat ionge luyden wijn fullen drincken, maer wachten tot dat zy tot haer
iaren zijn ghekomen, overmits dat de wijn de medecijne is van den ouderdom.
*μέθης δὲ καὶ παροιμία τὸ ἀδράπαν τὸν νέον ἀπέχεσθαι· τετραράκοντα δὲ Ἰππιβαί-
ντα ἐτών, ἐν τοῖς συοσιτίοις εὐφραδύντα, καλεῖν τὰς τε ἄλλας θεὰς, καὶ δὴ καὶ Διό-
νυσον ἀδρακαλεῖν εἰς πλὴν τῶν πρεσβυτέρων τελευτῶ ἄμα καὶ παλαιὰ, ἢν τοῖς ἄλλοις
ἀνθρώποις Ἰππικρον τῆς τῆ γήρωσ ἀσηρότητι ἔδωρησάτο, τὸν οἶνον Φάμακον, αἰς
ἀνβῶν ἡμας.* Dat is: *Voort dat sick een Ionckman tot de veertich jaren van
dronckenschap ende overdadich misbruyck vande wijn sal wachten: doch raken-
de de veertich jaren, in gemeyne maeltijden sich sal mogen verheugen, ende daer
Bacchum met d'ander Goden aenroepen, dat zy toch willen de seeft vande oude
lieden ende de vreucht helpen vermeerderen. overmits by de menschen den
wijn*

wijn tot een hulp vande moeyelickheyt des ouderdoms, ende tot een medecijne om weder jonck te werden, heeft gegeven.

Verf. 59.

En waerom syt ghy vet?] De schilders van onsen tijdt maecken Bacchum gemeenlick vollijvich ende vet. Ende al deden het de schilders soo niet, soo toonen het de droenkaers genoeg selve. Maer dat en schijnen d'oude niet over al in gebruyck gehad te hebben; gelijkmen soude kunnen besluyten uyt eenige oude beelden. Al ist datmen oock uyt ander stucken kan afnemen, dat zy het selfde oock gedaen hebben. Daer van een goede getuygeniss: geeft het afdrucksel vande oude gesnedē iteen, die by den hooch geleerden ende vermaerden Isaacus Casaubonus in zijn boeck *De Satyrica Poësi*, eerst uytgegeven is, ende hier mede vertoont wert.

Verf. 61.

U trommel] Vande trommel van Bacchus, ende waerom hy die voert, siet hier beneden, Verf. 337.

Verf. 63.

De kroone die ghy draecht Is moeder] Te weten de wijngaerdtbladen, daer mede hem Bacchus kroont. Doch dese manier van spreken *Is moeder*, schijnt genomen te sijn uyt den Poët Euripides, die in zijn tragœdie *Baccha* genoemd, den wijngaert met een soet woort, het selfde beteekenende, *δ'νομήτορα*, dat is, *moeder vande wijn*, noemt.

Verf. 65.

Van Nomius gegeven] Dese naem is by de Griecken gebruyckelick van het woort *νόμιος*, het welck *een wet* beteekent. De oude heeten Bacchum *Νόμιον*, om dat zy seggen dat hy de selfde is met Osiris, ende eerst wetten heeft gemaect. doordien dat de menschen na dat de wijn is gevonden, op alle dingen hebben beginnen te lettē; ende sonderlinge op de wetten, daer zy niet op en dochten doen zy water droncken ende int wilt liepen. Dese naem wort Baccho onder andere gegeven vande ouden Poët, die zijn namen naet vervolgen vande letteren by een vergaert heeft.

Verf. 73.

Vers. 73.

Maer boven al de naam van Liber] VVant *liber* is vry gefecht int Latijn ; ende daer en is niet vryer dan die beschoncken is.

Vers. 82.

De nootdrift van het leven] De oude willende uytdrukken de volhey van alle dingen, plachten een hooren vol vruchten te schilderen , die sy *Cornucopiam* , dat is, *des hoorns overvloed* , noemden.

Vers. 84.

Een hoop van overvloed] Daerom secht Ovidius sprekende vande wijn , *tum pauper cornua sumit* , dat is, *dan krijcht oock een arm mensch hoorens*. gevende dier mede te kennen de hope van overvloed die de wijn maect. Ende Horatius , Bacchum aentfpekende, & *addis cornua pauperi* , dat is, *ghy deet den armen hoorens aen*.

Vers. 86.

In hoorens wiert geschoncken] Hier van is te lesen Athenæus , ende andere. de welke seggen, dat de Griecken hoorens in voorige tijden gebruyckten om de wijn in te mengen: ende alsoo zy de hoorens *μίσγεται* noemden , meenē dat zy daer van gehouden hebben het woort *μίσγεται* , dat is, *mengen*.

Vers. 89.

Van Ammon voort gecomen] Diodorus Siculus in zijn vijfde boeck secht , dat Bacchus daerom met hoorens wort geschildert , om dat hy de soon is van Iupiter Ammon, de welke over al met hoorens geschildert wort.

Vers. 90.

De ossen hebt genomen &c.] Overmits Tibullus ende ontallicke andere seggen , dat Osiris ende Bacchus een sijn. Nu weten wy dat Osiris , soo zy seggen , eerst de ossen inde ploech gevoecht heeft.

Vers. 92.

Seer stout] Gelijck de hoorn beesten. als terstont hier naer volght. die daerom de hoorens plachtē met hoey bedeckt te dragen, ein dat se niemant souden opt lijf loopen ende beschadigen. Daerom secht Horatius seer aerdich vande spijtige ende lebbige poēten, die niemant niet en sparen noch verschoonen: *Fœnum habet in cornu* , dat is, *hy draecht hoey op sijn hoorn*.

Vers. 94.

De mans de hoorens dragen] Het is een gemeen spreekwoord hier te lande, dat wy seggen een alfulcken hoorens te dragen, die zijn huysvrou ontrouwicheyt bewijst, ende haer met een ander vergeet. Het selde is gebruyckelick geweest by de Griecken, die

de welke seyden , *Κεράτα τινὶ παίσει;* dat is , *yemant hoorens setten*; welckers vrou dat gebruyckt wort: gelijk ons leert Artemidorus in zijn boeck vande Droomen, in het tweede boeck, aen het XII capittel.

Vers. 97.

Men secht dat Phæbus] Callimachus in zijnen Hymnus van Apollo; Plutarchus in zijn boeck vande vernuftleyt der dieren; Martialis; de schrijver des briefs van Cydippe aen Acontius, spreken van dit outaer, het welke Apollo ende Diana van hoorens gebout ende gemaect hebben. De selfde Plutarchus in het leven van Theseus secht, dat het voorgemelde outaer alleen gemaect is geweest van sliucker hoorens, ende int voornoemde boeck, van rechter hoorens. Maer laet ons Callimachum hooren:

Τετραέτης τᾶ πρώτᾳ θεμέλια φοῖβος ἔπηξε
 Καλῇ ἐν Ὀρτυγίῃ, περιηγέει ἐγγύθι λίμνης.
 Ἄρπemis ἀρρώσασσα καρήατα συνεχῆς αἰγῶν
 Κωφιάδων φορέεσκεν, ὃ δ' ἔπαλε βωμόν Ἀπόλλων.
 Δείμαλο μὲν κεράεσσιν ἔδεθλια, πῆξε δὲ βωμόν
 Ἐκ κερῶν, κερᾶς δὲ πῆξε ὑπεβάλλειο τόχης.

Dat is:

*Vier iaer was Phæbus oudt, als hy begoft te stellen
 In Delos een outaer ontrent het ront moras.
 Diana ginck ter iacht, en placht hem toe te tellen
 De koppen van het wilt, daer Cynthus vol af was.
 Apollo timmerd' aen, hy leyde vast de gronden
 Van d'hoorens die hy kreech, daer maeckt' hy het mē vast.
 Soo dat de muyren self op groote hoorens stonden
 Rontom dat wonder werck, elck op zyn plaats gepast.*

Vers. 98.

geknocht aen alle sijden Met hoorens] VVant Plutarchus secht dat de selfde hoorens sonder lijm oft ecnig ander klevende stoffe aen een hingen.

Vers. 112.

Actæon niet en maeckt] Actæon is in een hert van Diana verandert, ende heeft van haer zijn hoorens verkregen. VVelcke fabel genoegh bekend is.

Vers. 113.

op Citharons kappen] De Berg in Bœotia, op de welke Bacchus wiert geviert.

Vers. 114.

Soo menich Thyas stelt] De vrouwen die Bacchus vierden, wierden genoemd *Thyasides*, van het Griecxsche woort *θύειν*, dat is geseyt, *offeren*.

Verf. 115.

Dat Menus] De ſelfde worden oock anders *Menades* genaemt, van het Griecxſche woort *μάινωδς*, dat is, *dol ende rafende ſijn*: om dat zy dol wierden, ſoo haest als zy Bacchum begonden te vieren.

Verf. 117.

O Bassareu] *Bassarie* was een lanck kleedt, dat de priesters ende priesterſſen van Bacchus droegen, tot de voeten toe komende. In Thracia wierden de voffen *bassares* genaemt; daerom meynen ſommige dat dit kleedt van voffen vellen was. Hoe het is, Bacchus wort daer af *Βάσαρ* van Orpheus, *Bassaricus* van Horatiuſ ende andere genaemt.

Verf. 119.

met de huyl] De Poëet verſtaet de huyl, die *νεβελς* vande Griecken wort genaemt, van het woordt *νεβρός*, dat is, *een hindcken*. VVelcke huyl Nonnus ende al de Poëten hem toe ſchrijven.

Verf. 121.

Leent my den hollen ſtock] In het Griecx *νάρθηξ*, in het Latijn *ferula* genaemt: die de Poëten ſeggen dat Bacchus ende zijn priesters in de handt dragen, om het vallen te behoeden. Het is een plant wonder licht, ende van binnen mergachtig ofte ſpongicus. In de ſelue ſeggen oock de Poëten dat Prometheus het vier gelloten hielt, dat hy Jupiter ontnomen hadde. Nu dat hem de priesters van Bacchus droegen, getuycht genoeg het ſpeeckwoordt dat by Plato ende ander wort geleſen:

Πολλοὶ μὲν νάρθηκοφόροι παῦροι δὲ τε Βάκχοι:

Het welcke te ſeggen is, *datſe niet al Bacchus zyn, die zynen hollen ſtock dragen*. Gelyck het oock niet al *koſx* en ſijn, die lange meſſen dragen: naer ons gemeyn ſpreeckwoordt.

Verf. 128.

Op Beroë] Leeft deſe historie by den Poëet Nonnus in zijn x l i boeck, hoe dat Bacchus ende Neptunus alie beyde *Beroë* lief gehadt, ende om haer gevochten hebben.

Verf. 129.

Hoe Ampeli] Leeft oock den ſelfden Nonnus in zijn x i boeck, alwaer hy vijftiſtich vertelt, hoe Ampeins in een vvijsagaert verandert is. Den vvelcken onſe Poëet hier volcht. Tis te vveten oock, dat het Griecxſche vvoorrt *ἀμπελ* een vvijsagaert beteykent, aldaer de ſelfde Nonnus zijn oog op heeft.

Verf. 136.

En woont by Phlegethon] Een helfche rivier alſoo genaemt *ἄρξ τὸ φλεγέθων*, dat is, *om datſe altijs brandt*.

Daer by.

nach by Cocytus niet] Een helfche rivier alfoo genaemt $\delta\pi\omicron\tau\tilde{\epsilon}\kappa\omega\kappa\upsilon\tilde{\iota}\tilde{\varsigma}$, van den rou die daer altijt gemaect vvort.

Vers. 143.

Eubale leert my toch] Bacchus vvort in het Griecx genaemt $\epsilon\upsilon\beta\alpha\lambda\omicron\varsigma$, dat is, *van goeden raet*, om dat hy de linnen fcherpt. Het vveelck de Perfèn vveel verftonden, die altijt befchoncken zijnde raetfloegen, ende met groote fackken befich vvaren. De Poëet geeft hem hier de naem, om dat hy geern van hem foude vveten, hoe dat hy de vvijn heeft gevonden. Het vveelck een kloecken vout vvas.

Daer by.

Limnae maect my kont] Dese naem heeft Bacchus gekregen, om dat hy te Limnen aldenmeest geviert wiert, wefende een dorp buyten Athenen.

Vers. 156.

Tot een vermaecklick spel] De Poëet bewijft onder ander de dwaefheyt van de gene die het vinden vande wijn den bock toe fchrijven, door dien dat die van Athenen den bock om de fchade die hy aen de wijngaert dede, vilden, ende van zijn huyt fackken maeckten, die zy befmeerden, ende alfoo daer op fpringende in het fant met den kop vielen, het welck fy noemden $\alpha\sigma\kappa\omega\lambda\iota\alpha\tilde{\iota}\tilde{\nu}$. Hier op heeft de Poëet Virgilius gelet in zijn eerfte vande Landbouwinge als hy fecht:

Allobus in pratis unctos saliere per utres.

De feeſte ſelve hiet $\alpha\sigma\kappa\omega\lambda\iota\alpha$, ende die de ſelve vierden, werden $\alpha\sigma\kappa\omega\lambda\iota\epsilon\tau\alpha\tilde{\iota}$ genaemt, ende $\alpha\sigma\kappa\omicron\delta\epsilon\mu\tilde{\iota}\tau\alpha\tilde{\iota}$. Vveelcke naem eenige kettters onder de Chriſtenen gegeven is geweest, die niet in de he, dens volchden.

Vers. 173.

Ghy ſloecht hem met u ſpies] De Poëten ſeggen, dat de tranen van Lycurgus, coninck van Thracen, die hem uyt de oogen op d'ærde neder vielen, doe hy alfoo van Baccinus vvert gehandelt, in koolen veranderden. Gelijck de ſelve ſabe vvijftloopich vvort vertelt int Grieckſche boeck vande Landbouwinge, uyt verſcheyden oude ſchrijvers by een vergaert, ende door laſt vanden Keyſer Conſtantiinus uytgegeven.

Vers. 169.

Næer dat ghy waert gevluicht] Leeft by Homerus in zijn ſefte, daer hy verhaelt, hoe Bacchus van Lycurgus geiaecht is geveeft, ende heeft hem in de zee gegeven.

Vers. 195.

Wani sonder Bacchi nat] Het bekend seggen vande Latijnsche comœdiant, het welck onse Poëet hier uyt gedruckt heeft, luydt aldus ; *Sine Cerere & Baccho friget Venus.* d at is, *Sonder Ceres* (dat is broot) *ende Bacchus, is Venus* (dat is de liefde) *kout.* Het welcke de selfde Poëet by een ouder schrijver heeft gevonden ; namentlick dit Griecx : νεκρὸν Ἀφροδίτῃ Διούρῃ & Δίχῃ καὶ Δήμητρῳ. dat is, *Sonder Bacchus ende Ceres is Venus doot.* Ende Euripides secht :

Ὅντι δὲ μὴ παρόντι ἐκ ἔσιν Κύπρις.

Dat is :

Neemt wech den liefelicken wijn,
Soo salder oock geen Venus zijn.

Vers. 213.

De kryden in den tuyn en bloemen.] De Poëet druckt uyt de woorden die gemeenlick gebruyckt worden, van de gene die anders geenen Godt en kennen als Bacchus, die niet veel en passen op het toekomende. ende heeft in den sin gehadt de plaetse van den Poëet Moschus, die beklagende de doot van de Poëet Bion, alsoo singt :

Ἄι αἰ ταὶ μαλάχαι μὴ ἐπ' ἀν κατὰ κᾶπεν ὀλωνῆαι,

Ἡ τὰ χλωρὰ σέλινα, τό, τ' εὐθαλὲς ἔλον ἀνηθον,

Ἵσπερον αὖ ζῶντι, καὶ εἰς ἔτ' ἄλλο φύοισι.

Ἄμμες δ' οἱ μεγάλοι καὶ καρτεροὶ ἢ Ἴσοφοὶ ἄνδρες,

Ὅππότε πρῶτα θάνωμες, ἀνάκοσι ἐχθροὶ καίλα,

Ἐυδομες εὐ μάλα μακρὸν, ἀτέρμονα, νήχρησιν ὕπνου.

Dat is:

Eylacen siet de kool, naer dat zy is verschoven,
De petercely groen, het dil gekrult in d' hoven,
Het leeft noch evenvel: men siet het weder bloeyen
Het naeste iaer daer aen, en even vlytich groeyen.
Maer wy dat groote volck, begaeft met kracht en reden,
Naer dat de bleecke doot ons komt aen boordt getreden,
Men gaet ons dadelick met holle aerdt bedecken,
En slapen eenen slaep, die niet en is te wecken.

Vers. 215.

de goude son die staet, Soo dickwils weder op] Catullus:

Soles occidere & redire possunt,
Nobis cum semel occidit brevis lux,
Nox est perpetua una dormienda.

Dat is:

Dat is :

*De dagen gaen en keeren weer,
Maer als wy eenmael liggen neer,
Wy zijn berooft van alle kracht,
En slapen eenen langen nacht.*

Verf. 229.

De faeck en is niet lanck] Dese fabel en behoefstmen nievers te soecken: want zy is van het gewas van den Poëet, ende by hem gedicht.

Verf. 233.

Apollo bracht de lier] Hier wort int cort verhaelt , wat elke Godt tot s'menschen oorboor gevondē ende bygebracht heeft. Gelijk Apollo de lier heeft gevonden, al ist dat de Poëet Horatius , Mercurio die toefchrijft , den welcken hy noemt *curus lyra parentem* , dat is , *vader vande kromme lier*.

Verf. 234.

Neptunus bracht de peerden] Die hy aldereerst gevonden heeft, op den selfden tijt als Minerva de olive van, doe zy twisteden , wie dat van haer tweek de stad van Athenen de naem soude geven.

Verf. 235.

Osiris bracht oock wat] Een Godt van Ægypten , den welcken men toefchrijft dat eerst de ossen inden ploech gevoecht heeft , wiens huysvrouw Isis was, die hier volcht.

Verf. 238.

De suster ende vrou van Jupiter] Iuno . die de Poëten willen datse de suster ende huysvrouw van Iupiter is geweest.

Verf. 251.

Door Achelous raet] Achelous is een bekende riviere , gelijk getuycht de Grieksche schrijver Didymus , ende voor hem een ander genaemt Agelilauus : dewelcke aenteykent, dat Oceanus tot zijn huysvrouwe genomen heeft Tethyn zijn suster : dewelcke veel kinderen voort geteelt hebben. VVaer van d'outste is geweest Achelous , wiens naem zy daerom gebruyckt hebben , gelijk Ephorus een oude historischrijver oock betuycht , voor alle water. als de Poëet Aristophanes, seggende in zijn comædie, genaemt *Cocalus* , *Ἡπειρε γὰρ μὲν οἶνος ἔμιγξεν ἀπὸμα Ἀχελώω*. dat is, *de wijn heeft mijn gequetst om dat hy niet gemengt was met den drank van Achelous*. Hier op heeft Virgilius gelet, sprekende van Bacchus:

Poculaque inventis Achelœia miscuit uvis.

Dat is:

*Die Achelous droeve vloet
Gemengt heeft met de druyve soet.*

Onse Poëet insgelijcx heeft Achelous hier gebruyckt voor t'water.

Verf. 265.

Ghy hebt o Nyctelen] Een naem van Bacchus, ἀπὸ τῆς νυκτός, dat is: *van de nacht*, om dat hy by nacht gevierd wert.

Verf. 273.

Syriep met dreuver stera] De klachte van Ariadne hebben gemaect Catullus, in zijn bruylof-liet, van Peleus en Thetis; ende Nonnus in zijn seivenveertichite boeck. Siet oock by Ovidius den brief van Ariadne aen Theseus.

Verf. 319.

Met zijnen droncken hoop,] Defen hoop ofte toerustinge van Bacchus, gelijk hy qua n by Ariadne, in zijne volle cracht, wort vande Grieken genoemt χορός Ἀγιδίης.

Verf. 321.

Thien brieffende Manaden,] De priesterffen van Bacchus. De oorsaeck vande naem siet boven.

Verf. 322.

En over veel Lenaden] Soe worden oock de priesterffen van Bacchus genaemt, ἀπὸ τῆς ληνῶν, dat is, *vande pers*.

Verf. 323.

Eick hand' een lange spies] Een spies bekleet met wijngaerdbladen, ofte, so als andere seggen, met klimmercrutt, vande Grieken genaemt θύρσος, den welken zy Baccus in d'hand geven. Nonnus beschrijft e aldus in zijn veertihende boeck:

Καὶ πάλιν ἔγχυα θύρσα, καλυπτομένη δὲ πετίλοις
Δέξαί᾽ ἀμπελοῦν ἔην χαλκήκαί᾽ αἰχμή.

Dat is:

*En thyrsus was zijn spies: die was met bladren dicht,
Van wijngaerden bekleet: van yser was de schicht.*

Doch Euripides, gelijk de Poëet, noemt dese spies, κίσσινον βέλσος:

Θύρσον τε δὲς ἐς χεῖρα, κίσσινον βέλσος.

Dat is:

*Hy gaf den thyrsus in de hand,
Vol klimmerkruyt aen alle kant.*

Verf. 325.

Silanus vol gesopen] Die de Poëten seggen dat Bacchus opgebracht heeft, ende gestadich hem met zijnen elck voicht,

Verf. 326.

Met zijnen efeltraech] Defen efel fecht Aratus dat daer na inden hemel is gefet. het welck niet en is te beklagen, overmits datter noch genoegh op d'aerde blijven.

Verf. 327.

De goddelicke wan] Ander feggen dat het een wiege was, deur dien dat het Griekfche woort *λινθ*, soo wel een wiege als een wan beteyckent. Virgilius fchrijft Bacchus de wan toe, daer hy fecht, & *mystica vannus Iacchi*, dat is, den keyligen wan van Bacchus.

Verf. 328.

Een groote volle kan] Die de Poëet Virgilius Sileno toefchrijft: ende noemtse *cantharum*, als hy fecht:

Et gravis attrita pendebat cantharus anfa.

Dat is:

*Een kruyck met een verfteten oor,
En fwaer genoegh, die hinck daer voor.*

Verf. 329.

Die van u nachten wiften] Dat is van uwen Godsdienst, om dat Bacchus by nachte geviert wert. Om welke oorfaeck oock, Virgilius den berch Citharon, daer dese Godsdienst gefchiede, vande nacht *nocturnum* noemt.

Verf. 330.

Die droegen uwen tuych] De Poëet heeft uygedruyct het Griekfche woort *εγγυα*, dat is, het heymelick tuych van Bacchus.

Daer by:

In twee beftoten kisten,] De Grieken houden het selfde woordt, ende noemen dese kisten van Bacchus, *κ.σεα*: ende Tibullus en noemt het niet anders int Latijn, mer dit veers:

Et lewis occultis confecta cista sacris.

Dat is:

*En oock daer by de lichte kift,
Die zijn verborgentheden wift.*

Verf. 331.

Haer vol. hde Maron na] Een priester van Bacchus, ofte een van zijn gevoich. vande welke Athenus fecht in zijn selte boeck, dat de wijn zijnen naem heeft. diemen noemt int Latijn *vinum Maeroticum*: *εν* *Μαρπειτης* int Griecx gefeyt, ofte veel eec

eer *Μαρεία*, de ſtadt van daer hy komt. *ἔληφε ἰδύ τοι* (ſecht hy) *πλὴ πρῶσθηγορέων λαβῆσα δὸτὸ Μάρων*, ἐνὸς τῶν μετὰ Διονύσου τῆς ἑρατείας πεπονημένων. Dat is: *Die hnen naem van Maron heeft genomen, een vande gene die den rocht van Bacchus gevolgt hebben.*

Verf. 332.

Den droncken Staphylus] Siet van Staphylus ende Botrus, vrienden van Bacchus, Nonnum in zijn achtiende boeck. Zy hebben alle beyde haren naem, d'een van *σαφυλή*, d'ander van *βότρου*; beteykende beyde een druylve. De Poëet noemt Botrus *kael van veren*, om dat de dronckaets gemeynlick naeckt en kael zijn.

Verf. 334.

En Methe vol van Wijn] *Μέθη* is de dronckenschap int Griecx, daer van is de Godinne vande ſeive *Methe* genoemt. Siet Pauſanias, ende andere.

Verf. 335.

Sylvanus op het liuff] De Godt vande boſſchen, die Virgilius oock by Bacchus voecht.

Verf. 336.

Veel bommen grof geluyt] Die de Grieccken ende Latijnen *sympana* noemen, dat is, *trommels*. Die Bacchus by Euripides ſegt dat hy ende Rhea gevonden hebben. Siet den ſeifden Poëet in zijn Tragœdie genoemt *Baccha*.

Daer by:

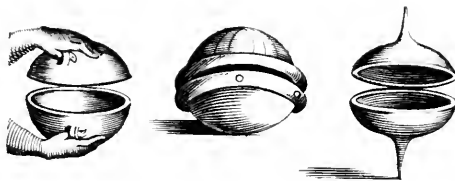
gemengelt met cymbalen] Nonnus ende andere ſchrijven de cymbalen overal Baccho toe, gelijk oock de hamers, hier oock niet vergeten, die hy *ῥόπτρα* noemt:

*Καὶ τελέλιω ἄχρυπνον ἐπενήϊωςσα Λυαίω,
Πρώτη ῥόπτρον ἔειπεν ἑπεσπλαγιάγησε δὲ Βάκχῳ
Κύμβαλα δινύσσεια περικρῆσα διζυγι χαλκῶ.*

Dat is:

*Zy heeft de feeſten eerst van Bacchus in gaen voeren,
Den hamer eerst beweecht, en aldereerst gaen voeren:
Zy heeft oock eerst geroert, en voor den dach gaen halen
Van koper toegeroecht, twee klinckende cymbalen.*

Doch op dat een yeder verſtaen mach, hoe ende wat maeckſel dat de cymbalen van Bacchus geweest zijn, hebben de ſelue goet gevonden hier by te laten uyt drucken, alſoo zy noch in de overblijſſelen van de outheden gevonden wierden te Romem.

Hier vooren inde afgebeelde oude steen van Bacchus, staet een vrouwe met dese cymbalen inde hant daer op spelende, siet op't veers. 59.

Verf. 337.

Veel hammers] Die wy alreede geseft hebben, dat de priesterfscn van Bacchus gebruyckten, ende van de Grieccken *ῥόπτρα* genaemt wierden.

Verf. 370.

Dan spreken bare boden] VVt den Poëet Musæus, die secht:

*παρθενικῆς γὰρ
κυπριδίων ὀάρων ἀνιάγγελός ἐστι Ῥωπή.*

Dat is:

*Want als een dochter swijcht int midden van de min,
Denckt dan dat zy wat heeft van Venus in de sin.*

Verf. 376.

Van uw' gespickelt vel] Dat van de Grieccken *νεβρίς* genaemt wort: als hier boven is gesecht. Euripides noemt het *νεβρίδῳ ἱερὸν ἱνδύσον*. Dat is, *het heyligh kleet van nebris, ofte, het hinde-vel.*

Verf. 379.

De zee lach stil en stom] De Poëten hebben een manier, dat zy de zee stil ende stom maken, soo daer yet besonders geschiet. Dit noemt de Poëet Ennius *pausam maris*, d'andere, *silentium maris*; de Grieccken, *ἔσσημίαν*. Alsoo seclat de Poëet Callimachus:

Ἐσσημῆ καὶ πόντος ἐπ' Ἀπόλλωνος ἀειδή.

Dat is:

*De zee die licht gans stom en stil
Als maer Apollo singen wil.*

Verf. 385.

Mimallones die lifen] Die van Macedonien noemden alle kloecke vrouwen ende die de mannen navolchden, *μιμαλλόνες*, ἀπὸ τῆ μιμῆσθ τῆς αἰδράς : om dat zy de mans naer deden. Dese naem geven de Poëten de vrouwen die Bacchus vierden, gelijk Ovidius, ende andere. Hesychius : *μιμαλλόνες*, *Βάκχαι*, dat is, *Mimallones* worden de *Baccha* ofte priesterssen van *Bacchus* genaemt.

Verf. 391.

En daer gestelt ten toon.] Leest by Aratus, Germanicus zijn uytlegger, Ovidius ende ander, hoe dat Bacchus de kroon van Ariadne onder de sterren plaets heeft gegeven, die daer noch staet.

Verf. 392.

Dicht aen het beelt dat knielt] Dat vande Griecken daerom *ἐγγύονα* genaemt wort, dat is, *knielende*. Die vande hemelteyckenen schrijven, seggen dat het Hercules is die knielt.

Verf. 399.

Geworpen metter hant.] Siet Homerus in zijn eerste Iliados. daer ghy sult vinden hoe Vulcanus van Jupiter uyt den hemel geworpen ende in Lemnos gevallen is.

Verf. 402.

En manck aen beyde sy.] De Poëet druckt uyt de naem ofte eygenschap die Homerus Vulcano geeft, hem noemende *ἀμφιγυμένω*, dat is, *aen beyde syden krenpel, oft manck*.

Verf. 403.

Ghy hebt Silenus peerd.] De Poëet spreeckt beleefdelick; noemende den esel van Silenus, een peerd. Dese fabel en vintmen (mijns wetens) by niemant vande ouden, dan alleen by den Grieckfchen Orateur Aristides in zijn oratie *Δίονος*, dat is, *Bacchus*, genaemt, daer hy aldus onder ander spreeckt: *καὶ μὴν καὶ τῶ Ἡραὶ λέγουσιν ὡς μὲν θεῶν τῷ Διὶ δὴμιλλᾷξεν· κομίσας τὸν Ἡφαιστον ἀκούεισ τὸν ἕρσινόν· καὶ ταῦτά τε αἰαθεῖς ἔνω. καὶ ὡς μὲν ἀνιγμά ἐστι ἐν τῷ λόγῳ, δῆλον. δῆλον δὲ ἐσὶ τελευτᾶ τὸ ἀνιγμα· ὡς ἄρα πολλή τις καὶ ἀμαχὴ ἢ δύναμις τῷ θεῷ· καὶ δύνωσιν αὐτὸν καὶ ὄνας πᾶρῶν, ἐχ' ἵππερσ μόνον.* Dat is : *Voorder sechtmen oock, hoe dat hy Inno wederom met Jupiter versoent heeft : naer dat hy Vulcanum tegen zijnen danck in den hemel gebrocht hadde. Die hy op eenen esel heeft geset. Welcke fabel merckelick een ander beduytsel heeft. Het welcke oock licht is om te verstaen. Te weten, dat dese Godt een besonder groote kracht heeft : ende dat hy niet alleen de peerden, maer oock de esels vlungels kan geven.* Alsoo moet die plaets

plaats gelezen worden: te weten in stede van, τῷ ἰεὶ δὴ ἠέλλασεν, dat is, *met haeren soón versoent*, τῷ Διὶ δὴ ἠέλλασε, *met Iupiter versoent*. VVant Iuno op Iupiter gestoort was, om dat hy haeren soón uyt den hemel geworpen hadde, die daer naer weder wel te vreden wiert op Iupiter. moct oock gelezen worden κομίζας τὸν Ἡφαιστον ἀκρόθι εἰς τὸν οὐρανόν: dat is, *naer dat hy Vulcanum tegen den danck van Iupiter in den hemel gebracht hadde*, niet ἀκρόθι, *tegen den danck van Vulcanus*. Het welke veroorsaecht heeft dat de geleerden Canterus hier gedooit ende die plaats niet wel verstaende, qualick overgeset heeft in zijn Latijnsche oversettinge. Onse Poëet heeft dit vernuftelick gemerckt, ende niet min veritandelick dan geluckelick verbeterd. Dat ick niet genoegh kan prijfen. Dan laet ons voort varen.

Verf. 417.

Phlegra] Een stadt in Macedonien, uyt welke de Poëten seggen dat de Gigantes ofte reusen den hemel bestormt hebben, ende daer vande Goden verslagen zijn geweest.

Verf. 418.

Mimas] Een vande hemelbestormers ofte reusen, by Horatius ende andere gemelt.

Verf. 419.

Rhæcus] Dit is oock een reuse, daer van Horatius secht, sprekende van Bacchus:

*Rhæcum retorsisti leonis
Inguibus, horribilique mala.*

Dat is:

*Ghy hebt daer Rhæcus neer gewelt
Als eenen leeu, met groot gewelt.*

De selfde Poëet op een ander plaats voecht Rhæcus ende Enceladus als twee reusen by malkander.

Verf. 420.

Verandert in een leeu] De Poëten seggen, dat Bacchus vechtende tegen de reusen, in een leeu verandert is geweest; om te kennen te geven, de sterckte die de wijn geeft.

Verf. 425.

Typhæus] Dit is van gelijcken een reuse. Leest van hem ende zijn volkomen beschrijvinge by Nonnus in het eerste ende tweede boeck; met meer andere. De Poëten seggen, dat dese loon is geweest van Titan ende Terra.

Verf. 426.

Porphyrion] Oock een vande reusen, daer Horatius van secht,
minaci Porphyrion statu,
gevende te kennen hoe vreselick ende schrickelick hy was.

Vers. 431.

Ganymedes] De schencker van Iupiter, by al de Poëten bekend. D'oorfaeck van zinnen naem, fiet by den Philosooph Xenophon in zijn Maeltijdt.

Vers. 441.

O Paan] Siet d'oorfaeck van dese naem beneden, opt veers. 632.

Vers. 445.

Het eerste voor de maech] Onse Poëet schijnt uytgedruckt te hebben de delicate veerskens van Eubulus de Poëet, die noch gelesē worden by Athenæus in zijn tweede. VVaer hy spreekt, van de eygendommen ende krachten vande wijn, als oock van de maet in het gebruyck van den selven:

Τρεῖς γὰρ μόνον κερῆϊρας ἐγκεραννύω
 τοῖς εὖ φρονέσι· τὸν μὲν ὑγείας ἕνα,
 ὃν πρῶτον ἐκπίνουσι· τὸν δὲ δεύτερον
 ἔρωμι ἡδονῆς τε, τὸν τρίτον δ' ὑπνῶ.
 ὃν εἰσιόντες οἱ ἑσφῶι κεκλημῆροι
 ὀικαδεβαδίξουσιν.

Dat is:

*Die wijs en sedich is, die wil ick drymael schincken,
 Het eerste mogen zy om haer gesontheyt drincken.
 Het tweede mach wel met. want dat is om te minnen,
 En vroeyelick te sijn. het derde doet de sinnen
 Bevangen van den slaep. met dese dry gelasen
 Laet ick de liēden gaen, die niet en willen rasen.*

Vers. 449.

het getal der Gratien] VVant de Poëten seggen, datter dry Gratien zijn, met namen, Aglaia, Euphrosyne, Thalia.

Vers. 450.

by Venus selve leven] Om dat de Poëten seggen, dat de dry voorgemelde Gratien, camerieren sijn van Venus. die niet alleen vande min, maer van alle aerdicheyt godinne is, diemen door het misbruyck des wijns te buyten gaet.

Vers. 451.

Die drymael dat instelt.] VVant drymael dry is negen, ende soo veel Musæ sijnder.

Vers. 453.

Orontes] De schoonfoon van Deriades (koninck vande Indianen) die Bacchus heeft (gelijck Nonnus in zijn seventiende verhaelt) soo verre gebracht, dat hy hem selven

felven het leven heeft benomen. VVaer van de rivier, daer hy in gevallen is , Orontes is genaemt.

Verf. 455. en Verf. 457.

Triambus u genoemt.] Diodorus Siculus, ende ander schrijven, dat Bacchus alder eerst heeft getriumpheert komende uyt Indien , het welck de Griecken noemen *Θριαμβεύειν* : ende de triumphe selve *Θρίαμβον* . welck woort schrijven vele , zinnen naem te hebbē van *Θεία*, het welke beteekent *vijgeblaeren*, om dat Bacchus daermede is gekroont geweest uyt Indien komende.

Verf. 456.

Met ongehoorde macht] VVant de Poët Nonnus verhaelt , dat hy alleen met zijn spies beleet met wijngaertbladers, Deriadem voornoemt geraeckte, ende wierp hem in het water, daer hy bleef.

Daer by:

Deriades gewelt] De koninck van Indien , daer wy alreede van gesproken hebben. Nonnus verhaelt int breede, hoe hy oorloch tegens Bacchus gevoert heeft , ende zijn doot, in het veertichste boeck.

Verf. 459.

Twee panthers] De panthers ende tigers, vreeselicke dieren, worden Baccho vande Poëten toegeschickt, om te kennen te geven de hitte ende de kracht vande wijn.

Verf. 465.

Van alderbande kryyden.] De Poëten geven Baccho eenen rœck gemaect van bloemen , die de Griecken noemen *αἰθρὸν χιτῶνα*, dat is, *den gebloemden rœck*. De reden hier van geeft Phurnutus met dese woorden : *καὶ τὸ μὲν τῆς εὐθῆτος αἰθρὸν, τὴν ποιικιλίαν παρεκτείνε τῆς ὀπωρίας*. Dat is: *Dit bloeyende kleedt geeft te kennen de verscheydenheyt van zijn vruchten*. Gelijk de druyven oock van verscheyden coleuren zijn.

Verf. 485.

Men secht dat Cato self] Horatius in zijn derde boeck Odar.

*Narratur & prisçi Catonis
Sape mero maduisse virtus.*

Dat is :

*Men secht dat d'oude Catoos dencht
Haer inde wijn wel heeft verheucht.*

Verf. 486.

en altijd ongefchoren] Soo wort Cato vande Poëten gennemt, door dien dat hy hebbende medelijden met zijnen tijt, ende volgende de Philosophen, die Stoici gennemt werden, ongefchoren ginck. gelijk Lucanus onder andere van hem vertelt in zijn tweede boeck vande oorlogen tuffchen Julius Cæsar ende Pompeius: dat hy ſelve op zijn eygen bruyloft, geduyrende de inlandſche oorloge, hem niet en heeft laten ſcheeren.

Verf. 488.

Iae Socrates en was] Alcibiades inde maeltijt van Plato, vertelt dat Socrates niemant aen tafel plaecht ſchuldich te blijven, ende gevende hem een groote geſont- heyt, ſecht van hem: *πρὸς μὲν Σωκράτη, ὡ ἀνδρες, τὸ σοφισμὰ μοι ἔδεν· ὁπόσον γὰρ αὐὸ κελεύσῃ τις, τοσῶτον ἐκπιῶν, ἔδεν αὐὸ μᾶλλον μεθύσῃ.* Dat is, *An So- crates, goede vrienden, en hebbe ick geen kans. want doet hem drincken al dat u geet dunckt, hy ſal de ſelve man blijven, ſonder dronck te werden.*

Verf. 604.

Een ſchuymende gelus] De woorden van Socrates ſijn, nae dat hy geſeyt heeft inde maeltijt van Xenophon, dat hy ganſchelick wil drincken, doch met ſoeticheyt: *Ἦν δὲ ἤμῃν οἱ παῖδες μικρὰς κύλιξι πικρὰ ἄπινα ἐκείνωσιν (ἵνα καὶ ἐγὼ ἐν Γοργιάεισι ῥήμασιν ἴπω) ἔτως ἔβιαζόμενοι ὑπὸ τῷ ὕμῳ μεθύην, ἀλλ' ἀναπειθόμενοι πρὸς τὸ παυνηδιέστερον ἀφιζόμεθα.* Dat is: *Maer indien ons de knech- ten kleyne ende ſchuymende bekerkens dickmils toebrenge, (op dat ick de woor- den van Gorgias gebruycke) ſoo en ſullen wy niet met geweld gedrongen wor- den dronck te ſijn, maer met ſoeticheyt ende al ſpelende tot de vroolickheyt ge- raacken.* Cato by Cicero in het boeck vanden Ouderdom, denckende op deſe plaets, noemtē *pocula vorantia*, dat is, *ſchuymende gelaeſkens.*

Verf. 498.

Die moet op Pholus ſien] Pholus ende Hylæus zijn Centauri geweest (dat is, *half man half peert*) die doort overdadich gebruyck vande wijn, tegen de Lapithen gevoch- ten, ende teenemael de bruyloft van Pirithous geſtoort hebben. Siet by Virgilius in zijn tweede boeck vande Lantbouwinge, daer ghyſe alle beyde met namen ſult vinden. De fabel ſelf hebt ghy by Ovidius in zijn twaelfſte vande Veranderinge.

Verf. 499.

Icarius voor al] Propertius noemt hem *Icarum*. Siet de fabel by Hyginus in c x x x capittel; Apollodoſus in zijn i i i boeck, ende andere.

Verf. 507.

Maer Evan heeft hem ſelf, zijn dochter, ſijnen hondt] De dochter van Icarius wort *Erigone* genaemt, ende inden hemel *Virgo*, dat is, *maech*. Siet Aratus, Germanicus, Hyginus,

Hyginus, ende andere. Den hondt wort genoemt *Mara*, ende inden hemel *Canicula*, dat is, *Hondken*.

Verf. 513.

Leuconoe Was dol] Die Bacchus, om datse met zijn heylicheyt spottede, gelijk Ovidius ende andere schrijven, in een vleermuys verandert heeft. Siet *Ælianus* in zijn derde boeck van Veelderley historien. De Philosophen seggen, dat de vleermuys niet soo seer en haet, als het klimmercruyt, dat Bacchus aldermeest in eeren hout ende beminnet. Soo datse vanden reuck sterft. Zy wort van Ovidius *Alcithoe* genaemt.

Verf. 515.

De schippers Waren sot] De schippers van Tyrhnen, de welke Bacchus in haer schip genomen hadden om in *Naxos* te brengen, bespotteden hem, ende wierden daerom in dolfijns verandert, haer seylen ende touwen in klimmercruyt ende wijn-gaert rancken. Leest Hyginus in het c x x x i v capittel, Ovidius in zijn Veranderingen. Appollodorus secht dat de mast ende riemen in serpenteen zijn verandert geworden, het schip met klimmercruyt geladen. Siet hem in zijn derde, Nonnus in zijn x l i v, ende Lucianus. Oppianus sprekende vande dolfijns secht aldus:

Ὡς ἦσαν καὶ Φῶτες ἔσαν πάρος, ἠδὲ πόλκας
 Νῆϊον ὁμῆ μερόπιοσι, Διανύσσιο δὲ βελῆ
 Πόλκον ἐπημέψαντο, καὶ ἰχθύας ἀμφεβάλοισι
 Γύσις.

Dat is:

*Het waren menschen eerst, en woonden inde steden
 Ia by het ander volck: maer Bacchus heeft haer leden
 Verandert en gemaect, dat zy nu visschen sijn
 En wonen ind Zee.*

Verf. 524.

Ghy dreycht ons aen het hoof] Plautus uyt een ander Grieckschen Poëet, die *Athenas* aen roert, secht vande wijn in zijn Comedie, genaemt *Pseudolus*:

----- *Magnum hoc vitium vino est,
 Pedes captat primulum: luctator dolosus est.*

Dat is:

*De wijn heeft een groot gebreck over hem: hy is een loos worstelaer, ende tast
 eerst na de voeten.*

Verf. 528.

Maer ghy woont inde kan] Genomen uyt de woorden van Cyclops, by Euripides:

Θεός δ' ἐν ἀσκήῳ πῶς γέγηθ' ὄικας ἔχων;

Dat is:

Dat is:

*Wat is het voor een Godt die leeft,
En in de fles zijn woning' heeft.*

Verf. 535.

Met Ikelos zijn maet] De Poëten seggen, dat Ikelos een soon ofte medemaet is vanden droom, om dat den droom alle dingen nabootst. VWant *ἰκελ* is het selfde te seggen in het Griecx, dat *ὅμοι*, dat is, *gelijk*.

Verf. 536.

En Phantasos zijn soon] Oock een soon vanden droom. De Philosophen seggen dat den droom daer in verscheelt vanden slaep, dat de slaep is sonder inbeeldinge, ofte fantasie: den droom en kan daer sonder niet wesen. Nu hoe yemant meer is beschoncken, hoe dat d'inbeeldingen meerder zijn.

Verf. 545.

Maer als zy wive melck] De Poëet Aristophanes, heeft de wijn genoemt *Ἀφροδίτης γάλα*, dat is, *de melck van Venus*:

Ἴδὸς τε πίνειν οἶνον Ἀφροδίτης γάλα.

Dat is:

*De wijn is wonder soet, de melck
Van Venus is de rechte melck.*

Verf. 546.

In een gelafen schael.] Pausanias in zijn tweede boeck verhaelt, dat Pausias de schilder, Metne (dat is de dronckenschap) hadde gemaect drinckende uyt een gelafen schael. Soo dat mé door de schael een mont van een vrou sach. Gevende sonder twijfel daer mede te kennen, dat inde dronckenschap niet verborgen kan wesen.

Verf. 549.

de vlott van Castalis] Een fonteyn aende voet vanden berch Parnassus. De Poëten seggen, dat die daer uyt drinckt, oock een Poëet wort.

Verf. 557.

Maer u Thebaensche swaen] Pindarus geboren van Theben, gelijk Bacchus oock mede is, wort genaemt een swaen, om zijnen lieffelicken ende hoogen sanck, gelijk hem Horatius *de swaen van Dirce* noemt, vande fonteyn van Dirce, niet verre vande stadt Theben gelegen.

Verf. 558.

end' inde locht gaet sweven] Gelijk de selve Horatius van Pindarus secht, dat hy gaet vliegen *in alios nubium tractus*, dat is, *in het hoochste vande wolcken*.

Verf. 560.

Verf. 560.

En ſechs dat water is het beſte datmen vint.] Het beginſel van Pindari boecken , die wy hedensdaechs hebben, is: Ἀριſτον μὲν ὕδωρ &c. Dat is : *Het water is het beſte datmen vint.*

Verf. 561.

Iſmenus moeſte zyn] Een rivier in Bœotien niet verre van Theben.

Verf. 568.

Dat hy moeſt weſen ſat] D'oude , gelijk oock doet Horatius , die hebben geoordeelt , dat Homerus tot den dronck genegen was , om dat hy mild is int prijzen van de wijn.

Verf. 570.

Hy heeft een kop genomen] In het negenſte boeck Iliados. VVant foo haeft als Vlyſſes ende Ajax , gefonden van Agamemnon aen Achilles , dat hy zijn toorn , die hy tegen alle de Griecken toonde , ſoude laten varen ende neder ſetten , in zijn tente gekomen ſijn , doet hy terſtont Patroclus een dronck wijns ſchincken , om de gefanten daer mede te ontfangen , ende dat met deſe woorden :

Μείζονα δὴ κρητῆρα Μενόιδης ἤε καθίσα,
 Ζωρότερον δὲ κέραυρε, δέπας δ' ἔηλυον ἐκάστω.
 Οἱ γὰρ Φίλιαιοι ἄνδρες ἐμῷ ὑπέασι μελάθρα.

Dat is,

*Patrocle komt by mijn, en paſt ons hier te ſchincken
 Een kan daer meer in gaet, en geeft elck een te drincken
 Wat ſuyvers uyt zijn kroes, die in mijn huys nu komen
 Dat ſijn toch alle bey mijn vrienden uyt genomen.*

Verf. 572.

Om dat Brifeis hem] Achilles lieff. de welke hem van Agamemnon was ontnomen : ende dit was d'oorſaeck , dat hy de Griecken in't oorloch tegen de Troianen zijn hulp was weygerende. Siet Homerus in zijn eerſte Iliados.

Verf. 573.

Laërtes wiſe ſoon] Vlyſſes. ſoon van den ouden Laërtes.

Verf. 575.

Eer Polyphemus woef] Een reuſe in Sicilia, ſeer wijtloopich van Homerus beſchreven , by hem genaemt Cyclops , om dat hy een groot ooge als een ronde ſchild in zijn voorhoofd hadde ſtaen.

Daer by :

en Scylla komt ter baen] Een monster inde zee , dat by Homerus oock Vlyffes in't lauck beschrijft.

Verf. 576.

Soo vangt hy eerst den lof] Vlyffes by Homeras begint zijn groot verhael ; waer in hy vertoont al wat hem op zijn reys is wedervaren, in de welcke hy Polyphemus, Scylla, ende meer andere heeft bejegend ; met het lof ende prijs van een volle tafel , wel van spijs ende wijn versien. VVaer uyt vele van de oude Philosophen hebben willen bewijfen, dat de Poëet Epicurus toegedaen was. De woorden van Vlyffes zijn dese , int negende boeck Odyff.

Ὅου γὰρ ἔγωγέ τι Φημι τέλει χαριέστερον εἶναι,
Ἢ ὅταν εὐφροσύνη μὲν ἔχη κατὰ δῆμον ἀπάνται,
Δαιτυμόνες δὲ ἀνὰ δώμασι ἀκασάζωλαι αἰοῖδ' ἄ
Ἡδωκοὶ ἐξείης· ὧρ' δὲ παλήθωσι πρέπεται
Σίτη καὶ κρειῶν· μέθυ δὲ ἐκ κρητῆρ' ἀφύσων
Ὅινός τε Φορέησι, καὶ ἐγχείη δεπείεσι·
Ἦτο τί μοι κάλλιστον ἐνὶ φρεσὶν εἶδεῖν εἶναι.

Dat is :

*Ick meyne dat daer is het alderbeste leven,
Daer hem het gantsche volck tot vreuchde kan begeven;
En daer de speelman hem laet vande gasten hooren,
De tafel staet vol spijs en t' alderbeste kooren,
De schencker brengt de wijn, en schenckt die vast in flessen.
Niy dunckt dat sulcs wel is, om swaricheyt te lesen.*

Verf. 577.

Heeft Orpheus niet begoff] Siet Diodorus Siculus , die secht dat den heylichdom van Bacchus, die de Griecken noemen ὄργια, Orphica genoemd zijn, om dat hy eerst de feesten van Bacchus ingestelt heeft. Siet oock Lactantius. Hier van secht oock de Griekische Poëet Antipater, sprekende van Orpheus :

Ὅς ποθε καὶ τελεῖται μυστηρίδας εὐρεῖο Βάκχου.

Dat is :

Die Bacchus eerstmael heeft vereert :
Zijn heylichdom het volck geleert.

Verf. 580.

Wort inden hoogen berch Citharon soo genoemd] Lactantius , in zijn boeck der Christelike onderwijfinge , schrijft met uytgedruckte woorden, dat den berch Citharon zinnen naem heeft ontfangen vande cithar van Orpheus.

Verf. 581.

Cratinus wijft oock wat] Een oudt Comædi-fchrijver , die van *Aristophanes* zijn medemaect ende meer andere , als een groot dronckaert overal befchimpt wort. Dese feyde (alfoo *Horatius* oock verhaelt) dat niemant goede veerfen konde fchrijven die geern water dronck. De woorden van *Horatius* zijn defe :

*Prifco fi credis , Mæcenas doctæ , Cratino ,
Nulla valere diu nec vivere carmina possunt
Quæ scribuntur aquæ potoribus.*

Dat is :

*Mæcenas , foo ghy wilt geloof Cratino geven ,
Geen dichten kunnen lanck beklifven ofte leven
Die komen van een man die drooch en nochter leeft ,
En die alleen genoecht int gulle water heeft.*

Verf. 584.

dat de wijn is der Poëten peert] *Cratinus* , daer wy terftont af hebben gefproken , merckende dat hy felve alderwackerft was ende bequaemft om veerfen te maecken , als hy gepoeyt hadde ; feyde dat de wijn het peert was vande Poëten. Onfe Poëet heeft inde fin gehadt dese woorden van *Niceratus* in het eerfte boeck van de Grieckfche *Epigrammata* :

Ἰοῖός τοι χαρῆεντι πᾶλει μέγας ἴπωσι δάιδω,
Ἰδωρ δὲ πίνων , καλὸν ἔ τέκοις ἔπωσι .
Ταῦτ ἔλεγεν Διότις , καὶ ἔπνεεν ἔχ' ἐνὸς ἀσκῆ
Κρατῖνσι , ἀλλὰ παυρὸς ὠδωδῶς πίθη .
Τοίγαρ ἴπῳ τεφάνοις μέγας ἔβρουεν , εἶχε δὲ κισσῶ
Μέτωπον , ὡπερ καὶ σὺ , κερροκωμένον .

Dat is :

*De lieffelicke wijn , is der Poëten peerd ,
En dat naer water rieckt dat is van gene weerd .
Dit fanck Cratinus vast , o Bacche , dobbel sat ,
En stanck niet naer een fles , maer naer het gantsche vat .
Hierom spand hy de kroon , en droech alijdt een hoedt
Van klimmerblaren groen , gelijk ghy Bacche doet .*

Verf. 586.

Niet Cadmi groote reys] De Poëet heeft gelet opt beginfel der veerfen van *Anacreon* , die wy nu in druck hebben. Twelck aldus luyt :

Θέλω λέγειν Ἀτρείδας ,
Θέλω δὲ Κάδμου ἀδην .

Ἄ Βάρβιλον δὲ χορδαῖς
Ἐρωτα μᾶνον ἤξει.

Dat is:

*Van Agamemnon woud' ick wel
En Cadmus melden met mijn spel:
Maer hoe ick doe mijn veeltien gaen,
Het wil niet dan de minne slaen.*

Verf. 589.

Maer Venus, baren soen, &c.] Dit, met de vier eerste navolgende veersen, is uyt Anacreon selve genomen, daer hy begeert dat Vulcanus zijn lief Bathyllus met Bacchus ende Cupido op zijnen kroes soude drijven. VVelck al, om de sonderlinge soeticheys wille, wy hier in d'eygen tale by hebben willen stellen, ende in onse Duydsche sprake na de overfettinge van onsen Poëet :

Τὸν ἄργυρον τορεύζας
Ἦφαισέ μοι ποιήζον.
Πανοπλίαν μὲν ἔχει.
(Τί γὰρ μάχαισι καί μοι;)
Πόηρον δὲ κοῖλον
Ἦρον δύνη βάθυνον.
Πόη δέ μοι καὶ αὐτὸ,
Μήτ' ἄτρα, μήθ' ἀμάζας,
Μὴ συγνὸν ὠρέωνα.
(Τί Πλειάδων ἴε καί μοι;
Τί δὲ ἄτρασιν βοώτειω;)
Πόηρον ἀμπέλως μοι
Καὶ βότρυας κατ' αὐτὸ,
Καὶ χρυσέας πατῆνας,
Ἦ μὲν καλῶ Λυαίω,
Ἐρωτα καὶ Βάθυλλον.

Dat is:

*Vulcane maeckt terstont voor my
Dat ick begeeren sal op dy,
Niet wapens die ick dragen kan,
Want ick en ben geen oorloochs man.
Maer haelt hier silver voor den dach,
En maeckt een kroes daer nat in mach.
Rontom en wil ick niet sien staen*

*De wagen met de Son en Maen,
 Noch oock Orion, dat sy ver.
 (Wat vraech ick na de Sevenster?)
 Ick wil een wijngaert sien daer op,
 (Wat pas ick op Bootes kop?)
 Met schoone druuyven, en daer by
 De druuyven trappende dees dry,
 Cupido, Bacchus, en haer maet
 Bathyllus, die ick niet en haet.*

Vers. 595.

en op Parnassus woont] De Poëten seggen, dat niet alleen Apollo, maer oock Bacchus den tweetoppigen berch Parnassus in heeft, ende daer op woont. Onder andere Lucanus, sprekende van Parnassus, secht, *Mons Phoëbo Bromioque sacer*, dat is, *den berch die Apollo ende Bacchus toegeeygent is*.

Vers. 600.

Dat Cadmus is geweest u rechte grootvader] VVant Cadmus is geweest vader van Semele, die moeder was van Bacchus, als hier vooren aengeteyckent staet.

Vers. 603.

De letters heeft bedocht] Aengesien dat Cadmus (soo d'oude getuygen) eerst de letters heeft gevonden, ende gevonden zijnde van zijn vader Agenor om Europam zijn suster te soecken, heeft zijne reyle nae Theben genomen, alsoo hy haer niet en vant, ende door dese gelegentheyf heeft gants Griekenlandt de ichoone vont vande letters medegedeelt.

Vers. 605.

O reusendooder groot] Gelijk Callimachus om de selfde oorfaeck Iupiter noemt *μηρέων ἀλετήρα*, dat is, *dooder van de reusen*; soo noemen de Griekse Poëten Bacchus selve *μητρώλοδότης*, dat is, *reusen vermielder*. Gelijk als men siet in het eerste boeck vande Griekse Epigrāmata. Voorder de Poët druckt hier uyt de kracht die de wijn heeft, by den genen die van hem sijn bevangen: soo dat hy hier vry wat hooger gaet.

Daer by:

O blixems kind] Om dat hy, als boven is geseyt, van Iupiter uyt den blixem is gehaelt, die zijn moeder verbrande, als hy geboren werde.

Vers. 609.

Ik sie twee sonnen staen] De Philosophen geven reden, hoe het komt dat die gene die beschoncken sijn, alle dingen dobbel sien. De woorden selve schijnen te gaen naer het gene dat van Pentheus by Euripides geseyt wort in zijn Tragœdie genoemt *Baccha*. daer hy secht, dat hy twee sonnen ende twee Theben siet :

Καὶ μὴν ὄρεῖν δύο μὲν ἡλίους δοκῶ,
Διασᾶς τε Θήβας, καὶ πόλισμ' ἐπέτασμον.

Dat is:

*My dunct dat ick daer sie twee sonnen voor my gaen,
Twee Theben oock voor my met seven poorten staen.*

Welcke plaetse oock Virgilius gevolcht heeft in het vierde boeck van zijn *Aeneis*:

*Enmenidum veluti demens videt agmina Pentheus,
Et solem geminum & duplices se ostendere Thebas.*

Dat is:

*Gelijck als Pentheus siet de duyvelse Godinnezen,
Twee Theben staen voor hem, twee sonnen, los van sinnen.*

Verf. 611.

O Phanes] Siet van Phanes by Orpheus ende andere . zy hebben Bacchum oock soo genaemt, *διὰ τοῦ πάντος φαίνεν*, om dat hy alle faken int licht brengt, door de wijn. De oude geven daerom dese naem aen de Son, die oock alle dingen door zijn licht ondeckt.

Verf. 615.

Thyoneu,] Soo is Bacchus genaemt van zijn moeder Semele, die naer haer doot genaemt wiert Thyone.

Daer by:

Bugenes] Soo wort Bacchus genaemt om zijn hoorens, waer van wy de redenen boven verklaert hebben. VVant *Βυγενής*, wort int Griecx genoemt, *die geboren is van een os*, ofte, *stier*, ende de selve gelijck is; om dat de droncke luyden alderbest de dollen stieren gelijken. Hierom hebben zy hem oock een offenhoofd gegeven. waerom hem de Grieccken noemen *ταυρόμορφον*, *ταυροκέφαλον*, ende *ταυρώπιον*: welcke woorden hem alle, de gedaente het hoofd ende gesicht van een stier toeschrijven.

Verf. 616.

Ick sie dijn offer: hoofte.] De reden hier van is alreede verklaert. Te weten om dat zy Bacchus een offen hoofte toeschrijven.

Verf. 617.

Citharon] De berch daer Bacchus geviert wiert, als boven aen geteyckent is.

Verf. 618.

Bassaris] Dat is, een van zijn priesterßen. De reden vande naem is hier vooren aengewesen.

Verf. 619.

haer yfer is gewelt] Te weten haere spies, wefende een yfer met wijngaert bladeren bekleet. ende daerom volcht hier, *de bladeren zyn wech*.

Verf. 621.

zick sie haer vlechten wilt] VVant foo haest als zy begonden de raferye van Bacchus te voelen; maecten zy t'haer los, ende lieten her inde wint vliegen. gelijkmen oock van Cassandra ende ander leeft by de Poëten.

Verf. 622.

Gemengelt met de slangen] VVant de Bacchæ, ofte priesterffen van Bacchus, hadden slangen in het haer. daerom secht Horatius van hem,

----- *nodo coërces viperino*
Bistonidum sine fraude crinem.

Dat is:

Ghy bint der Bacchen vreeslick haer
Met slangen sonder ongevær.

Verf. 627.

bey kindt en oude man] *Kindt*, om dat hy altijd jongelick wort geschildert, ende oock jonck maectt, als boven is gefeyt: *oudeman*, om dat hy overlang is geboren; ende behoorde wel grijs te wesen.

Verf. 628.

O Sabon] Het gene dat de Griecken seggen *σαβών*, dat is, *schreuwten ende bulden*, gelijk zy doen die Bacchum vieren, dat noemen andere *σαβάζων*. VVaer van Bacchus is genoemt *Sabazius*, *Sabo*, ende *Sabiu*.

Daer by:

Indiaen] Alfoo gefecht, ofte om dat hy in Indien geboren is geweest, foo veele meyden: ofte; om dat hy de Indianen heeft verwonnen ende t'ondergebracht.

Daer by:

Osis] Hier vooren is gefeyt dat meest alle d'oude seggen dat *Osis* ende *Bacchus* de selve is.

Daer by:

Pan] Pan is de Godt vande natuere, so de Heydenen meenden, die *Ἰὸ πᾶν* noemden, de weerelt met al datter in was. Veel hebben gevoelt, dat Bacchus de selve Godt is, ende hebben hem daerom een gespickelt kleet gegeven: dat is, *vestem variam*;

om te kennen te geven *varietatem rerum*, ofte de verscheydenheden vande saken die inde natuere sijn.

Verf. 629.

Denyis] Dat is in het Griecx Διόνυσος. om dat hy geboren was in Nyfen, stadt van Arabien, als hier vooren inden beginne geseyt is. Ende dat *ὁ Κ Διός*, dat is, *nye Jupiter*.

Daer by:

Hymenean] Om dat hy vrient is van *Hymen*, de Godt der Bruyloften, die sonder Bacchus, ofte de wijn, niet wel gehouden willen werden.

Daer by:

Euastra] Bacchus wort *Euastris* genoemd, ende *Euan* (als boven is vermaent) van het Griecx woort *εὐάζειν*, dat is, *Bacchum aenroepen*, op de wijze als gebruyckelijk was. VVant zy riepen, *Euan Enoë*.

Daer by:

sinnebreker .] Om dat de wijn het hooft, hersenen, ende sinnen breeckt.

Verf. 360.

Lenae] Soo is Bacchus genoemd van de perisse daer de druyve mede geperst wert, geseyt int Griecx *ληνός*. waer van oock zijn priesteressen *Lenaden* zijn genoemd. Als wy boven gesien hebben.

Daer by:

Ligyren] Soo wort hy genaemt van de volckeren in Thracen, *Ligyres* geseyt, die hem aldermeest vierden. Dese hadden een kerck, inde welcke de priesters de toekomende dingen, wel vol sijnde, voorseyden ende openbaerden.

Daer by:

Ghy snorcker, ghy grootspreker] Om dat de dronckaers genegen sijn tot snorcken, pocchen, ende van groote dingen te spreken.

Verf. 632.

O Hyen] *Hyes* ende *Hyeus*, is Bacchus genaemt, *ὅτι τὸ ὕειν*, van het nat dat hy inde menschen sent. VVant *ὑειν* beteyckent by de Grieccken *regenen*, ofte *nat geven*.

Daer by:

Nyfsaan] De reden is boven gegeven; namentlick, om dat hy uyt Nyfen is geboren; gelijk als d'oude willen.

Daer by:

Daer by:

Paan] Apollo wort genaemt Παιων, dat is *Paan*, διὰ τὴ παύσιν τὰς νόσους. dat is, om dat hy de siekten verdryft. ende Bacchus, διὰ τὴ παύσιν τὰς λύπας : om dat hy de droefheyt verdryft.

Daer by:

Iraphiot] De Poëet heeft hier eenige seltsame Griekische toenaemen van Bacchus byeengevoecht, om te kennen te geven dat die gene die beichoncken ende vol sijn, al-tijt genegen sijn om vreemde taelen te sprecken; al ist dat sijte dickwijs niet en verstaen. Ende, om dat de selve gemeynlick van het eene op het ander springen, heeft hy de Griekische ende Nederlandtsche by den ander gevoecht. Doch geen van die sonder reden. Bacchus wiert vande Grieken genaemt *Iraphiot*, dat is ἐραφιώτης, ὡς τὸ ἐρράφει τῷ μηρῷ Διός. om dat hy in de dye ofte heupe, soo zy seyden, van Iupiter genaeyt wiers. Gelyck hy oock terstont hier naer *Hempefoon* genaemt wort.

Verf. 633.

Nachtlooper &c.] Dese Nederlandtsche namen gaen wy meest voorby, om datse wel te verstaen sijn; sonderlinge om datse de kracht ende natuer vande wijn naecktelick uytdrucken.

Daer by:

Groote springer] VVant de wijn heeft dese kracht, dat hy de mensche woelende maeckt ende doet springen. Daerom seyden oock de oude, dat Bacchi medegezellen, de Satyrs ende de Silenen, alijt sprongen: daer onse Poëet hier vooren oock sijn oog op gehadt heeft, als hy secht: *De Satyrs sprongen op.* &c.

Verf. 634.

Goet-gever] Niet om dat hy yemandt goet geeft, maer om dat oock de schamele ende arme luyden haer by den dranck laten voortsaen, dat zy rijck sijn.

Daer by:

Leeuwendwinger] Hierom seyden de Grieken, dat Bacchus de leeuwen melckte, als men leest by Aristides, om sijn kracht ende geweld te kennen te geven.

Verf. 637.

O Dithyrambe groet] Dese naem is hem oock gegeven, om dat hy tweemaal is geboren, gelyck terstont volcht. VVant de Poëet heeft de uytlegginge daer by gevoecht. Het Griecx woort is genomen, διὰ τὴ δις εἰς θύραν ἀναβαίνειν, dat is, om dat hy

deur twee deuren komt. VVaer mede verstaen wort, tweemaal geboren. Al ist datmen hier van redenen soude kunnen geven, die inde ervarentheyt bestaen. VVaer van ick niet en kan laten den leser hier een gedicht mede te deelen, dat ick selve op eenen tijt al speiende ende ter vlucht hier van gemaect hebbe: lettende op der ouden seggen, ende op't geen ick van eenen kender van wijnen verstaen hadde.

Prijs vande Baccharachse vvijnen.

NV acht ick niet een sier al wat by d'oude vvijfen
 Van Bacchus voort gesecht. VWant dat hy binnen Nysen
 Ver in Arabien geboren soude sijn,
 Als svvegen vvy hier stil, kan loochenen de Rijn.

Maer dat hy uyt het vier en vlam is voort gekomen,

Dat stae ick haer vvel toe. oock dat hy is genomen
 Van Semelc zijn meer. en dat zijn vader gram,
 De grooten Iupiter, hem in zijn heupe nam.

En dat dit jonge vvrucht, alst sicheen te geen verlore
 Seer vvronderlick bequam, en vveemaal is geboren.

De oudheyt spreect hier van soo misselick, soo loom,
 Dat ick het niet en acht dan een versufte droom.

Ick meyn dat onse Rijn met meer bescheyt kan spreken
 Van zijns geboortens plaets. (Ick vvil u Vorst niet smeken
 Die inden Paltz gebiet, en onder vviens gesach
 De Rijn met zijne druys de vverelt trotsen mach.)

En voort noch zijne naem niet aen den Rijn gevonden?
 En zijn Autaer gesien? men let op seker stonden,

Dat als de Son verdroocht het vwater vanden Rijn,

Soo looptmen daer opt hoog tot voordering van vvijn:

Den Elterstein leyt bloot: dan (als de oude plegen)

Soo siet men daer het volck tot Bacchi dienst genegen

Aen d' oever vanden Rijn. Zy houden voor gevviss
 Dat dees vierkante steen, een steen van Bacchus is.
 Nu Nyssa svvijcht vry stil, en die op ons staen loeren.
 Eyliever! secht toch eens, vwie sou de plompe boeren
 Dit hebben vvijs gemaeckt, indient niet vvaer gevveest?
 Si moenent allegaer, en seggent onbevreesst.
 En 'theest oock zijn bescheyt. Als dees steen komt voor oogen,
 Soo isser groote hit: vvaer door men siet verdroogen
 Den Rijn by Baccharach. dit is de vvijsngaert goet;
 En lange sonneschijn maect vvin in overvloed.
 En dit bevesticht oock, en doet het oudt verdvvinen;
 Dat haeren besten geur de Baccharachse vvinen
 Verkrijgen door het vier. de druys die vvert geklemt,
 En inde kuyp geperst: daer na met vier getemt.
 O Wein/ gefeurter wein/ vvat sou en verglijcken
 By dijne liefslickheyt: ghy gaet van alle strijcken
 De kroone van het hooft. O vveert, o kostlick nat,
 Geen dranck ick boven u, maer ver beneden schat.
 O Baccharachse vvin, van Bacchus self gekomen;
 Vviens eygenschap en deucht, vviens naem tot vver vromen
 Ghy draecht, en over al ind' hoven sijt bekent
 Van daer de Son opgaet tot aen des vverelts ent.
 Ghy sotten out en jonck, vvat vuilt ghy langer soecken
 Den oorspronck vande Godt: lecht aen een sy u boecken.
 De ouders en de plaets, daer Bacchus eerst voort quam,
 Die sijn gevonden nu. dit is de rechte stam.
 De heupe, is de kuyp, vvaer in hy vvert gesloten
 Gelesen vanden stock: daer na vvert hy vergoten,
 Gesuyvert door het vier. Al die dit vverck aensiet,
 Verstaet terstont vvacrom hy Dithyrambus hiet.

*Pyrigenes te recht ist dat wry hem oock noemen,
 Geboren uyt dit wry: (wrech met all' ander bloemen:)
 En twijfelt daer niet aen. Och dat by nimmer wrijn
 Moet drincken die hier in wvil twyfelachtich sijn.
 Geloofst wry, dat is waer: want die my dit eerst leerde,
 Die sachmen dat altijt de roemerkens omkeerde.
 De waerheyt sprack hy uyt: en die daer tegens secht,
 VVeet niet dat inde wrijn de reyne waerheyt lecht.*

Hier vooren op't 26 veers is oock ter loop d'oorpronck van *Baccharach* aengeteckent. VVelcke plaetse alsoo genoemt is, om datmen daer rontomme by de boeren geloofst, (de welcke dit van handt tot handt van haer ouders gegeven is) dat by oude tijden daer *Bacchus* by de Heydenen geviert is. VWat daer of is, of niet en is; soo is nochtans kennelick, dat niet tegenstaende lanck de gantsche Rijnkant henen, van boven ende den oorspronck des Riviers aff tot Colen toe, soo goede wijnen doorgaens wassen, als yewers ter weerelt soude kunnen doen: soo valt insonderheyt in den Palts ontrent *Baccharach*, ende *Dreckhausen* (niet verre van den anderen gelegen) de uytgeleesentste en beste dronck, naer't oordeel vande leckerste tongen vande weerelt. De Koninck *VVenceslaus* onder andere schijnt hier goede smaect in gehadt te hebben, want (gelijck als van hem getuycht *Aeneas Sylvius*, doe Bisschop van Senen, ende naemaels *Paus* van *Romen*) als die van *Norenberg* aen d'een sijde den eedt vreedden, ende aen d'ander sijde de macht des *Palts* ontslagen, soo hebben sy aen *VVenceslaus* hare gesanten affgeveerdicht, versoekende van den eedt ontslagen te mogen zijn, ende biedende, soo t'van noode waer, ende hier begeert werde, twintich duyzent goutguldens. De Koninck de gesanten gehoort hebbende, verklaerde de *Norenbergers* vry, mits dat sy vier voederen vanden *Baccharachsen* wijn geven souden: VVelcke wijn onder de *Rijnschen* (gelijckmen meent) de alderbeste is. Soo schrijft *Aeneas Sylvius Parallelor.* *Alfonf.* lib. 11. cap. 16. Ick hebbe het selve goet gevonden uyt sijn *Latijn* hier aldus te verduytschen, tot loff ende eer vande *Baccharachse* wijnen. Diemen weten moet (om mijn gedicht te beter te verstaen) dat meest aengenaem sijn ende best smaecten, alsde doort vier gematicht ende getemt sijn. VVelcke vont nieuwelick bedocht is; ende dese wijn wort by de *Hooch-Duytschen* genaemt *Gesfurter* wein; ende de plaetse daer dese toemakinge geschiet, noemense *Sourfameru*.

Verf. 639.

ende stier] Dereden is boven gegeven, vers. 615. opt woort *Bugenes*.

Verf. 641.

Baballa] Die de wijn te veel ingenomen hebben, sijn gewoon te stamelen, ofte met een belemmerde tong te sprecken, dat eygentlick de *Grieken* noemen *Βαβάλα*.

Zey. Hier van is Bacchus *Babastes* genaemt. Soo dat de Poëet dit aerdichlick hier op het leste te pas gebrocht heeft, als de wijn zijn meeste kracht toont. Ende daerom ist dat hy secht, *Wat salt wesen?* om dat de sulcke qualick veritaen werden.

Verf. 643.

Maer inecht de Nymphen wech] Dat is het water, dat de wijn bederft.

Verf. 646.

dijn huysgevant verholen] Den tuych of heylichdom van Bacchus, boven beschreven, die seer heymelick bewaert wiert, ende moest verholen blijven.

Verf. 647.

Lycurgi wreede daet] Siet boven, daer de fabel van Lycurgus verhaelt wort. de welke oock soo rasende ende verbolgen tegen Bacchus was, dat hy over al de wijngaerden uvtroeyde, hem inde zee dede vluchten. Daerom hy tot zijn loon dol ende ontsinnich wiert. Dit exempel gebruyckt Homerus in zijn sefte boeck Iliados, om te kennen te geven, dat die gene sot sijn, die haer tegens de Goden stellen.

Verf. 648.

Pentheï dol gemoet] De welke sijnde koninck van Theben, Bacchum met de zijne vervolchde (gelijck Ovidius in zijn boecken vande Veranderingen; Euripides in zijn Tragædie geseft *Baccha*; Orpheus ende andere verhalen) tot dat hy van zijn moeder Agae, die Bacchus rasende maecte, verscheurt wiert.

Verf. 649.

int midden vande baren] VVy hebben alreede verhaelt uyt Homerus, dat Bacchus vliedende Lycurgum de zee koos, ende daer in spranck.

Verf. 652.

Leucothea u moy] Anders geseft *Ino*: die hem, alsoo hy in het water spranck, bewaerde. Ende om dat Ino suster was van Semele, moeder van Bacchus, wortse hier zijn moy genaemt. gelijk Neptunus, Godt vande zee, zijn oom; om dat hy broeder was van Iupiter, vader van Bacchus.

Verf. 660.

Van Acherontis vloet] Dat is vande doot. Gelijk men siet dat die wat hoog gedroncken hebben, de doot selve niet en achten. *Acheron*, ofte *Acherontis vloet*, soo de Poëet hier spreekt, *is een heische rivier.*

Verf. 661.

Licnita] Soo is Bacchus genaemt *Διὸ τῆ λίνυς*, dat is, *vanden wyn*. die, als boven is geseft, daer wy van Silenus spraccken, Baccho toegeygent is. Siet opt veers 327.

VVaerschouwinge over eenige mistellingen in desen druck begaen.

Alfoo dese Poëemsta gedruckt sijn in een ander Stadt, ende in mijn afvresen: soo sal de Leser voor al daer op gelieven te letten, datter eenige woorden somwijlen anders sijn gespelt, als den Auteur van gezavonte is te doen.

Namentlick sy voor zy: zijn voor sijn, ende sijn voor zijn: oock mede de voor den, ende den voor de. Daerenboven sijnder eenige mistellingen ende druck fouten hier en daer ingesloopen: Gelyck als Pag. 31. vers. 3. Galathæe voor Galatée. pag. 35. vers. 25. leest, is van gelijken aerde Gelyck het heete vier, klimt, &c. pag. 47. vers. 19. Int midden is een fael, leest schael. pag. 56. vers. 13. als zy eens open gaet, leest als hy eens open gaet. pag. 80. schrijft het naefste verse, Soo dat het nimmermeer kan komen van den ander.

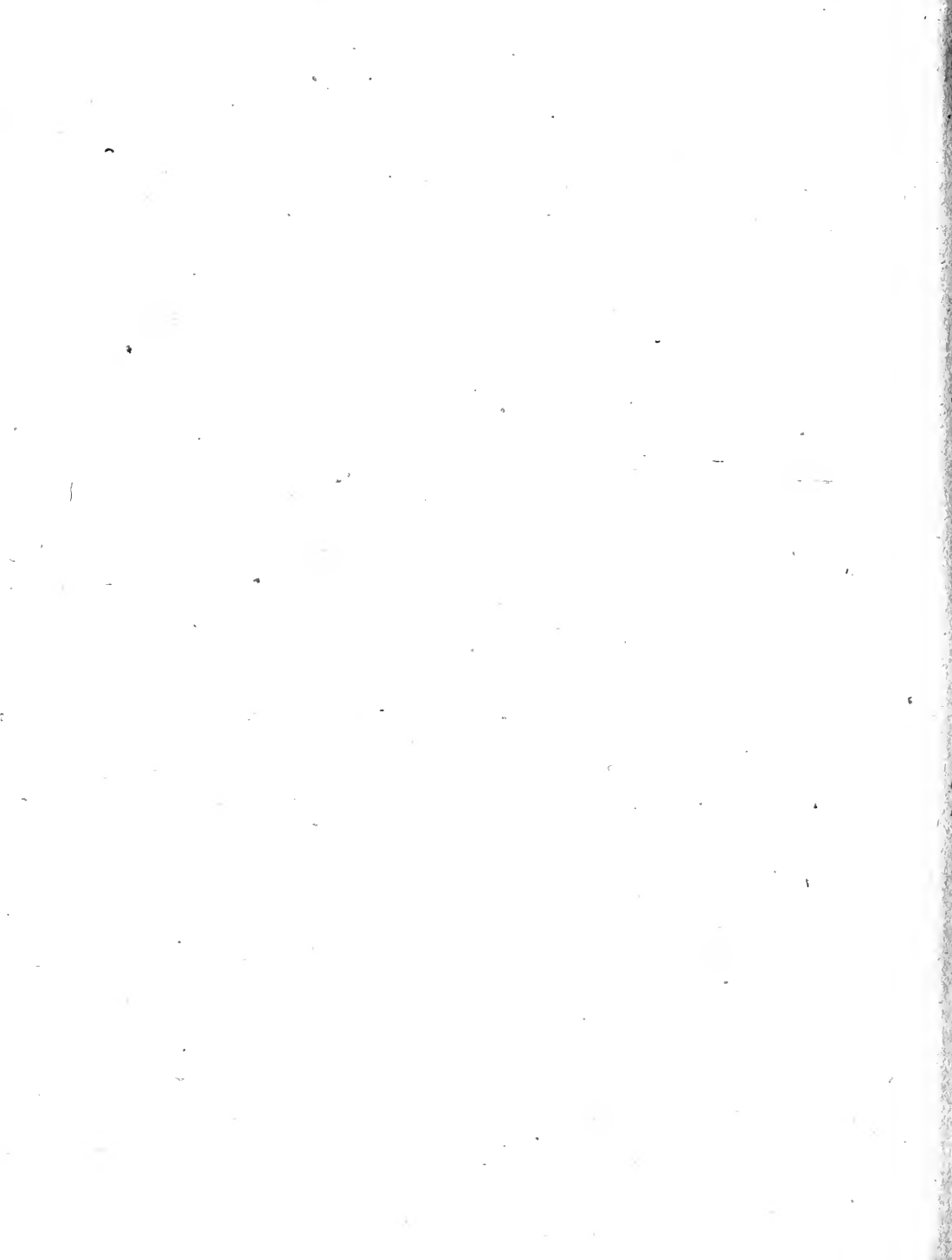
Inde Lof-sanck van Bacchus.

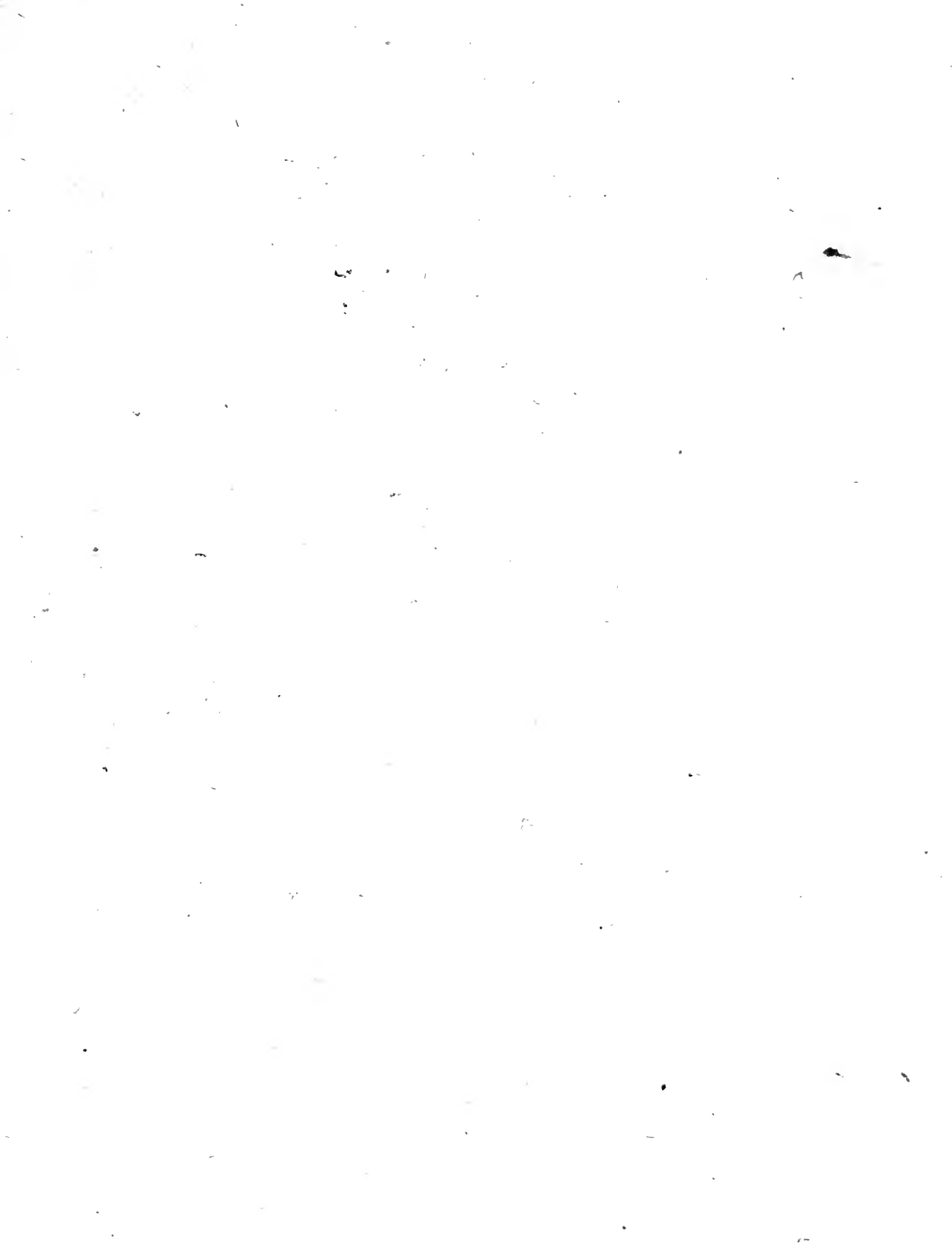
Inde Voor-reden A, 3. b. vers. 18. leest Pherecydes. Inde Lofsanck selve, pag. 3. vers. 1. leest maer vreesse dat de nijt. pag. 6. vers. 19. tigers. pag. 7. vers. 14. leest Toerekenen den bock. pag. 9. vers. 29. leest De rest is as en windt. pag. 10. vers. 14. leest doet drijven vande borst. pag. 11. vers. 9. leest, Maer Ceres hooch van moedt. pag. 12. vers. 14. Is Ariadna niet door uwe. pag. 18. vers. 11. schrijft, gaefit Rhœcus eenen slach, Verandert in een leeu, dat hy ter aerden lach. pag. 19. vers. 1. schrijft Typhœus. pag. 20. vers. 5. leest het ander om de sinnen. pag. 21. vers. 5. al bevende. pag. 24. vers. 2. leest Die loegen met u macht. pag. 27. vers. 28. schrijft O Hyeu, Nysean, Paan.

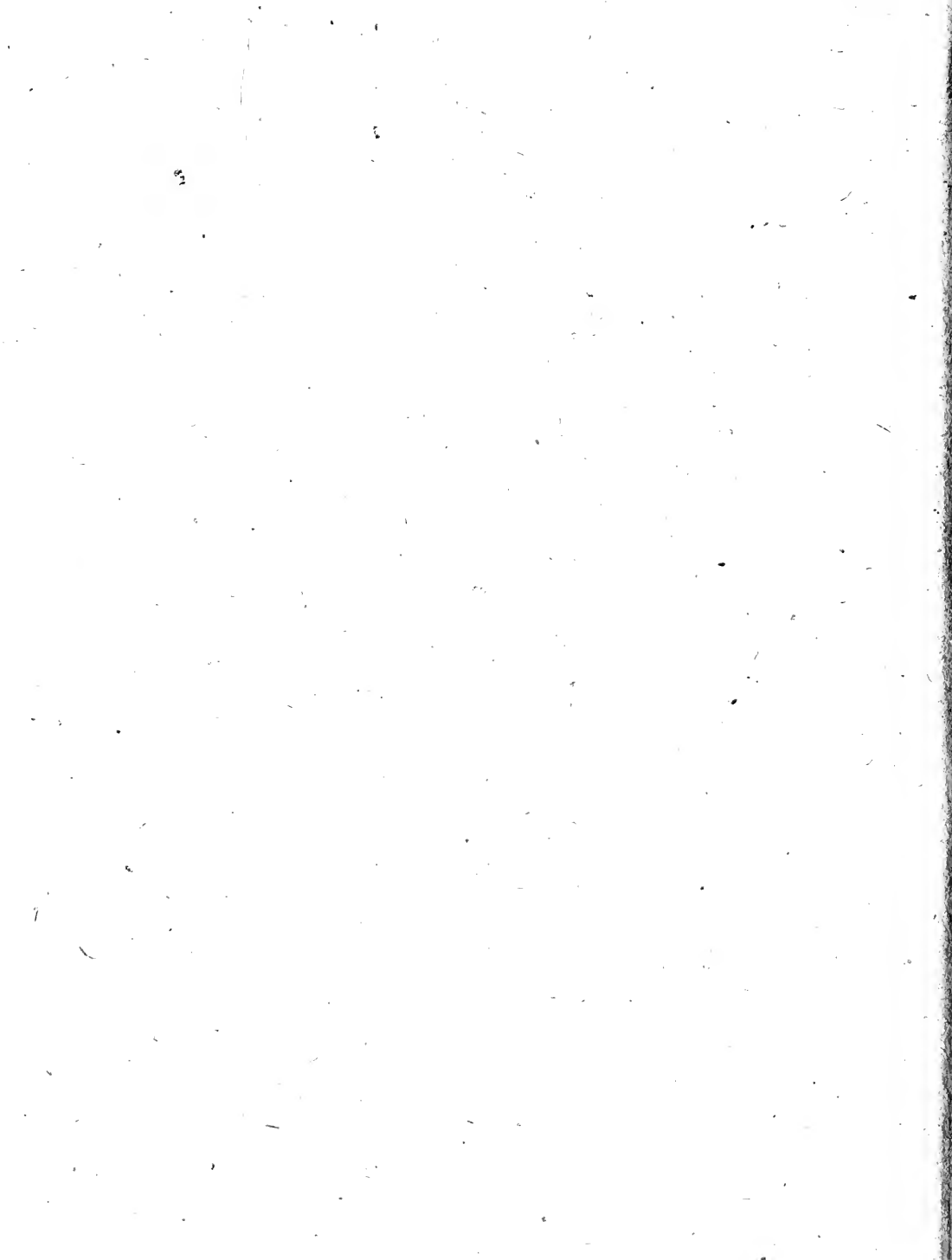
Andere diergelycke meer sal den Leser by hem selven wel vinden, ende goetwillichlick verbeteren. Als mede de dolingen ende misrekeninge van cyfers, die voor de veersen in den Hymnus op de kant slaen. Inde Wileggingen is van gelijken niet over al mijn wille ende meninge gevolcht. Waer van het meerendeel wel licht te mercken is: het ander door haesticheyt verschoont moet werden. Vaert wel. Wt Leyden den xxv Octobr. clo lo c xv.

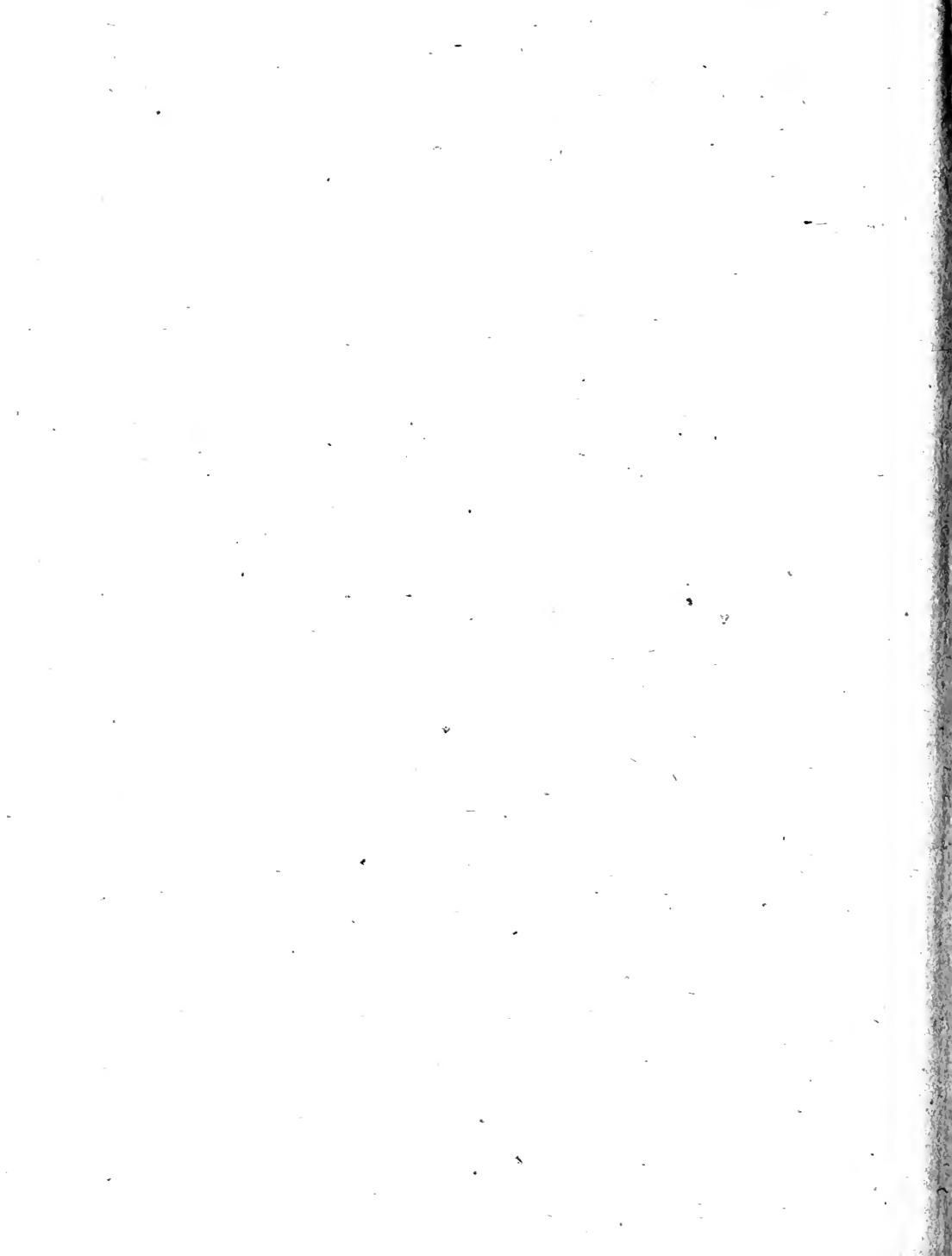

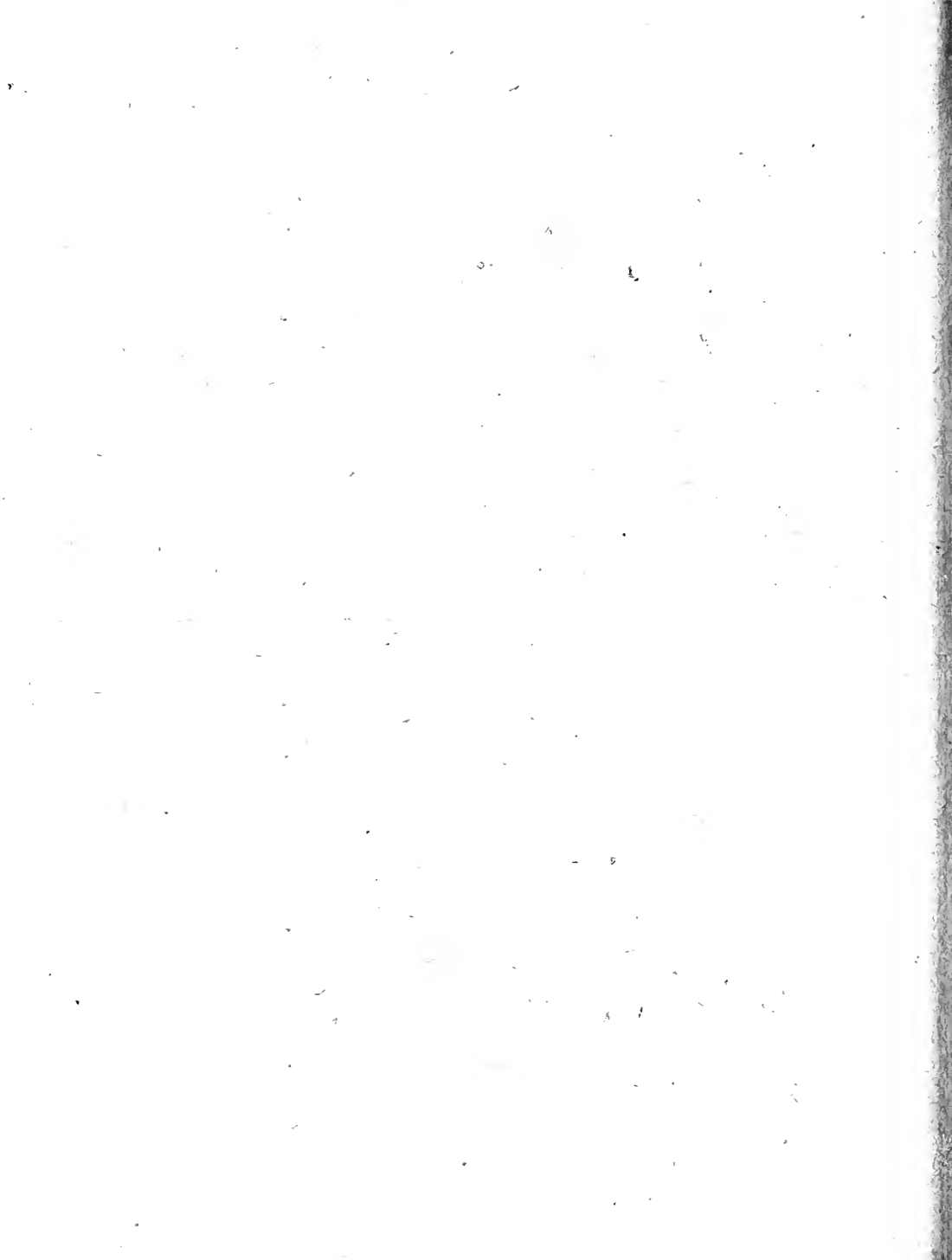

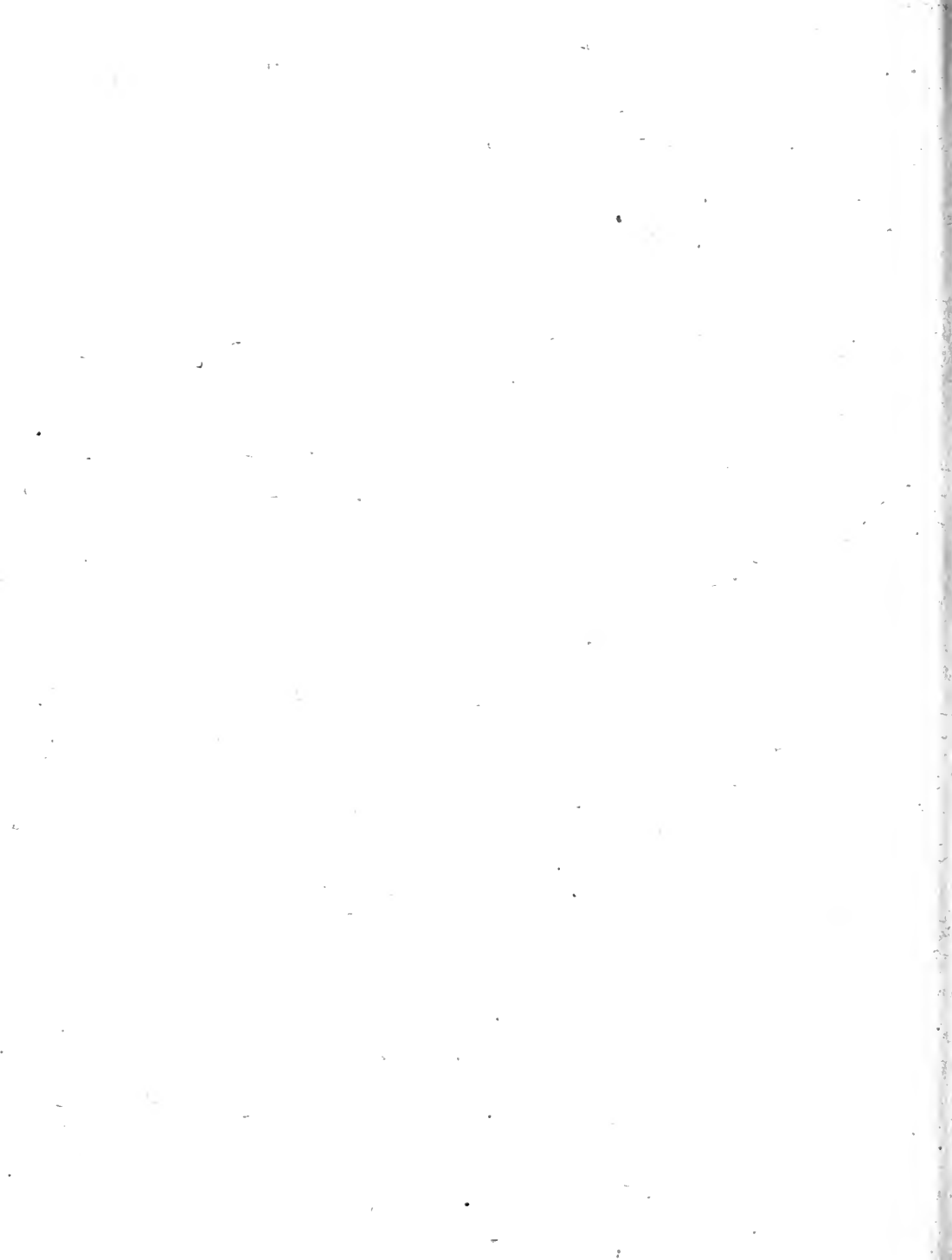

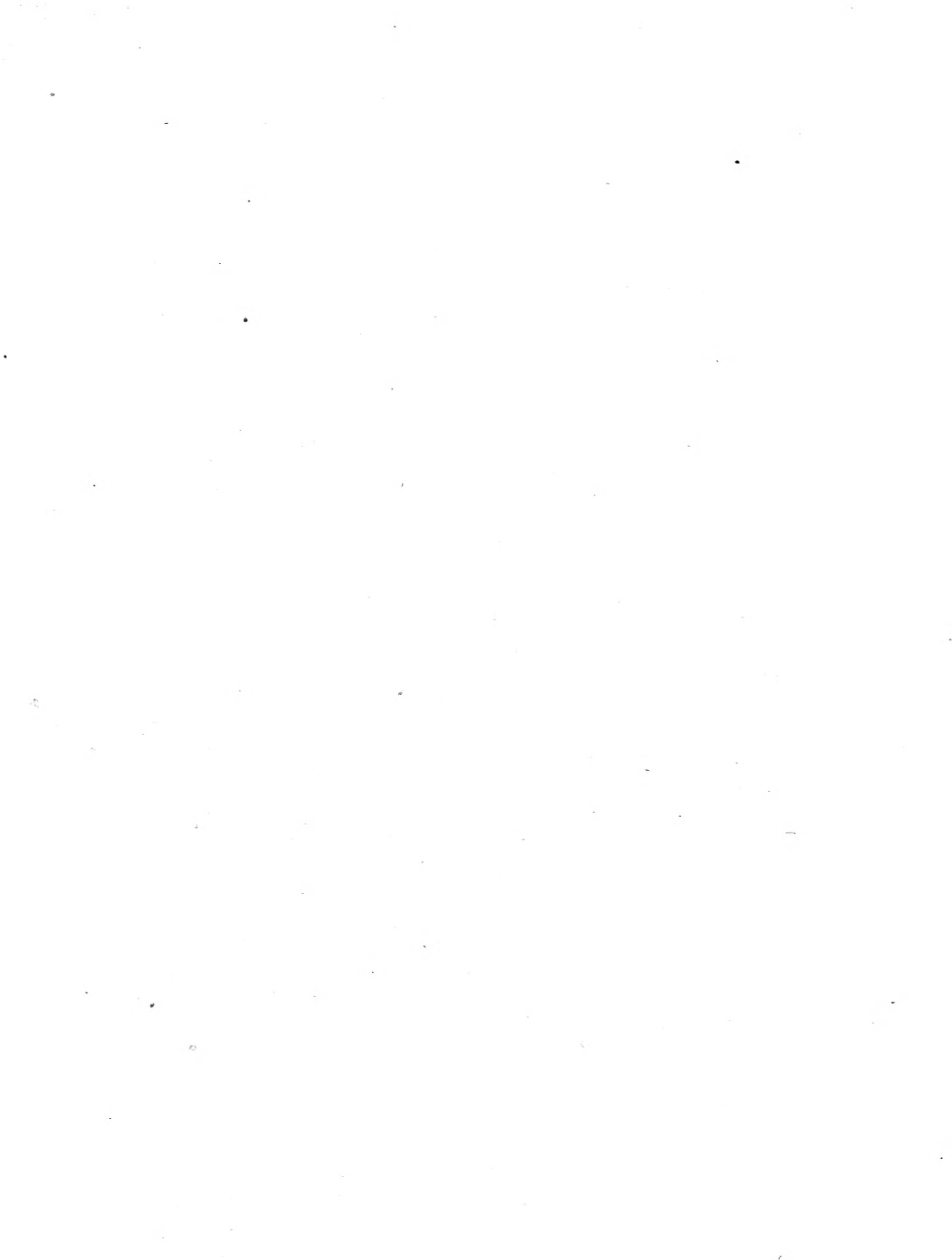

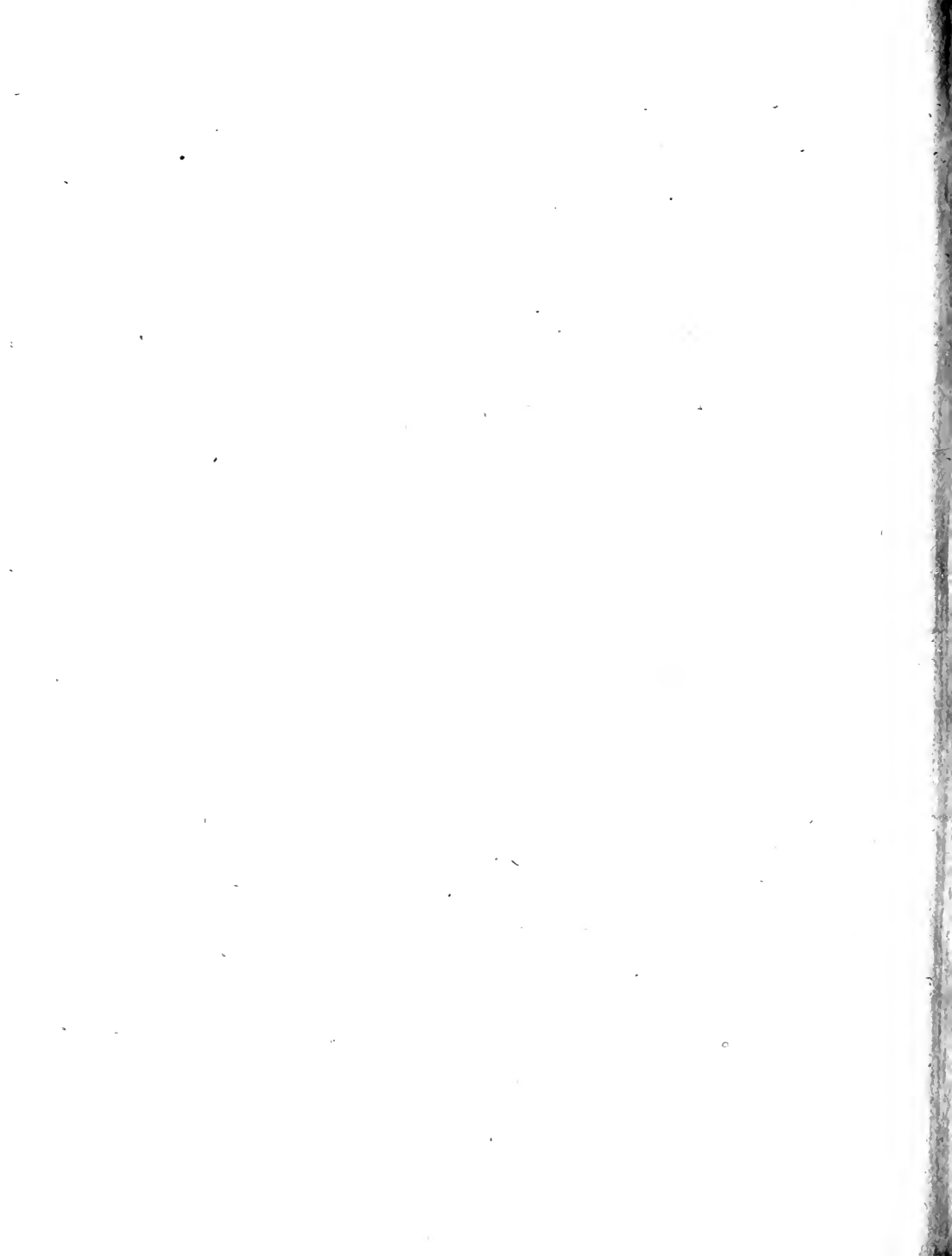

201 3/21/87

a-c 4 A-K 4 L 6 A⁶, A-B⁴, C⁶, D-G⁴ H³; *; 4 ** 5, 14 K²
20 [12], 92; [12], 65, [13]; [18], 74, [13] PP.

I: Engraved titles, engraved dedication vignette, and 52 substantive engravings II: 12 very fine engraved vignettes + titles in the
few numerous very fine woodcut initials.

not in words of 1/2 30 PP: copperplate vignette
eg. stain at inner margins

